

[desky]

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut mezinárodních studií

Diplomová práce

2015

Bc. Jan Buchar

[titulní list]

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut mezinárodních studií

Bc. Jan Buchar

**Modernizace ruské armády v letech
2008-2014: důsledky pro bezpečnost
v postsovětském prostoru**

Diplomová práce

Praha 2015

Autor práce: **Bc. Jan Buchar**

Vedoucí práce: **Mgr. Karel Svoboda, Ph.D.**

Rok obhajoby: 2015

Bibliografický záznam

BUCHAR, Jan. *Modernizace ruské armády v letech 2008-2014: důsledky pro bezpečnost v postsovětském prostoru*. Praha, 2015. 94 s. Diplomová práce (Mgr.) Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut mezinárodních studií. Katedra ruských a východoevropských studií. Vedoucí diplomové práce Mgr. Karel Svoboda, Ph.D.

Abstrakt

Až do roku 2008, tedy téměř dvě desetiletí od konce studené války, si Rusko stále uchovávalo strukturu ozbrojených složek z dob SSSR. Vytrvalý odpor vyššího důstojnictva proti modernizaci a reformám armády byl zlomen až v souvislosti s nepřesvědčivými výkony ozbrojených složek v průběhu rusko-gruzínské války v roce 2008. Změny, které byly v následujících letech zahájeny, mají významné důsledky pro bezpečnost v postsovětském prostoru, jak je demonstrováno na příkladu obsazení Krymského poloostrova ruskými vojáky v roce 2014. Ruská armáda byla dlouhá léta považována za neefektivní instituci vybavenou zastaralou technikou, kde korupční praktiky byly spíše pravidlem, než výjimkou. Podle jejího postupu v Čečensku a později v Gruzii bylo patrné, že závisí na početní převaze a hrubé vojenské síle. V průběhu obsazování Krymu už ale vidíme profesionální postup, žádné krveprolití a vojáky vybavené moderními zbraněmi. Tato výzkumná práce vychází z teorie neorealismu, který definuje množství, efektivitu a strategii vojenských složek jako klíčové parametry pro určení aktuální síly a moci každého státu. Proto se výzkum zaměřuje na analýzu změn v ruských strategických vojenských dokumentech, kvantitativní a kvalitativní reformy v ruské armádě a nakonec praktické ukázky kombinace všech tří zkoumaných kategorií v průběhu obsazování Krymského poloostrova v roce 2014. Závěrem tohoto textu je zjištění, že Rusko vyvinulo takové vojenské síly, které jsou schopné destabilizovat postsovětské státy a zabránit jim tak v opuštění ruské sféry vlivu vstupem do konkurenčních uskupení typu NATO a EU.

Klíčová slova

Rusko, vojenská reforma, Krymská krize, válčení nové generace, nový vzhled armády.

Abstract

Until 2008, almost two decades since the end of the cold war, Russia still retained old Soviet military structures. Steady opposition by the Russian generals against military modernization and reforms was finally broken in relation with the poor performance of Russian forces during the Russia-Georgian war in 2008. The process of modernization commenced in the following years has important security implications for post-Soviet countries. We could observe the new abilities of the Russian military during the seizure of the Crimean peninsula in 2014. Russian forces had been considered an ineffective institution with outdated military technology where corrupt practices were the rule rather than the exception. As we could see in 2008 Georgia Russian forces depended on numerical superiority and blunt military force. On the other hand during the Crimean events of 2014 the Russian military conducted the whole operation with high level of professionalism, without any bloodshed, and with modern weaponry. This research is based on the theory of neorealism which defines key parameters for performing a military modernization analysis. These include numbers, effectivity and strategy of military forces that help us to determine the current strength and power of each state. Therefore this research focuses on the analysis of changes in Russian strategic military documents, and quantitative and qualitative reforms in the Russian armed forces. In addition the performance of the reformed military is demonstrated on the case of the seizure of the Crimean peninsula in 2014 by Russian soldiers. In a nutshell, this text concludes that Russia has developed a military force sufficiently capable of destabilizing post-Soviet states. Such actions may prevent them from leaving the Russian sphere of influence and joining competitive groupings such as NATO and EU.

Keywords

Russia, military reform, Crimean crisis, new generation warfare, new look army.

Rozsah práce: 177 455 znaku

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracoval samostatně a použil jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne ... 11. května 2015

Jan Buchar

Poděkování

Na tomto místě bych rád poděkoval své rodině za vytrvalou podporu při psaní této diplomové práce a slečně Julii Pfanzler za povzbuzování ve slabých chvílích.

Teze diplomové práce
Jméno: Bc. Jan Buchar
E-mail: jan.buchar@seznam.cz
Semestr: 4. semestr
Akademický rok: 2013/2014
Název práce: Modernizace ruské armády v letech 2008-2014
Předpokládaný termín ukončení (semestr, školní rok): letní semestr 2014/2015
Vedoucí diplomového semináře: Luboš Švec, Kateřina Králová
Vedoucí práce: Mgr. Karel Svoboda, Ph.D.
<p>V čem se oproti původnímu zadání změnil cíl práce?</p> <p>Cíl práce prošel radikální proměnou včetně tématu. Namísto původního úmyslu zkoumat ruské a čínské kapacity v kyberprostoru jsem se rozhodl pouze pro analýzu jednoho státu. Volba padla na Rusko, ale téma stále zůstalo neuchopitelným a trpělo především nedostatkem primárních zdrojů. Během postupu ruské armády na Krymském poloostrově a východní Ukrajině došlo k intenzivnímu využití médií a informačních zdrojů, což ve mně vzbudilo zájem o probíhající vojenské operace. Nakonec jsem se rozhodl změnit i téma diplomové práce, které by mělo pokrývat modernizaci ruské armády mezi rusko-gruzínskou válkou v roce 2008 a krymskou krizí v roce 2014.</p>
<p>Jaké změny nastaly v časovém, teritoriálním a věcném vymezení tématu?</p> <p>Na základě letného studia tématu jsem si stanovil časové vymezení nového tématu na roky 2008-2014, které mají jasné ohraničení v podobě rusko-gruzínské války a referenda na Krymu. Z komparace speciálních složek ruské a čínské armády provedení operací v kyberprostoru se téma změnilo na případovou studii modernizace ruské armády. Teritoriální zúžení je také jasné. Namísto Ruska a Číny se objektem zkoumání stává Rusko a v omezené míře Krymský poloostrov, Abcházie a Jižní Osetie.</p>
<p>Jak se proměnila struktura práce (vyjádřete stručným obsahem)?</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. úvod (zdůvodnění volby tématu, struktura práce) 2. teoretická část (neorealismus) 3. metodologická část (průběh výzkumu) 4. historický úvod (krátce o SSSR, těžištěm kapitoly je analýza reformních pokusů z let 1992-2008) 5. analytická část - Serďukov-Makarovy reformy a reformy ministra obrany Šojgu 6. závěr
<p>Jakým vývojem prošla metodologická koncepce práce?</p> <p>Uskutečnil se přechod z komparativní studie na kvalitativní analýzu a případovou studii.</p>

Které nové prameny a sekundární literatura byly zpracovány a jak tato skutečnost ovlivnila celek práce?

BARABANOV, Michail. MAKIJENKO, Konstantin & PUCHOV, Ruslan. *Vojennaja reforma: na puti k novomu obliku rossijskoj armii*. Valdai, Moskva: 2012. http://vid-1.rian.ru/ig/valdai/Military_reform_rus.pdf.

BARABANOV, Michail & PUCHOV, Ruslan. *Novaja armija Rossii*. Centr analiza strategij i tehnologij. Moskva: 2010. http://cast.ru/files/New_Russian_Army_sm.pdf.

BENZ, Bettina & THORNTON, Rod. 'Russian Military Modernization.' *Problems of Post-Communism*. No. January/February, 2012. http://www.academia.edu/1473381/Russian_Military_Modernization_Cause_Course_and_Consequences.

GALEOTTI, Mark. *The rising influence of Russian special forces*. IHS Jane's Military & Security Assessments Intelligence Centre, 2014. http://www.janes360.com/images/assets/299/46299/The_rising_influence_of_Russian_special_forces.pdf.

MAZITANS, Kaspars. 'Russian Armed Forces Military Reforms and Capability Development (2008-2012).' *Baltic Security & Defence Review*. Vol. 16 No. 1, 2014. http://www.baltdefcol.org/files/files/BSDR/BSDR_16_1.pdf.

THORNTON, Rod. *Military Modernization and the Russian Ground Forces*. Strategic Studies Institute, 2011. <http://www.strategicstudiesinstitute.army.mil/pdf/files/PUB1071.pdf>.

Po nastudování sekundárních zdrojů byly stanoveny základní obrysy práce a analytických kapitol. Dále došlo k osvojení základních znalostí o průběhu modernizace ruské armády v letech 2008-2014.

Charakterizujte základní proměny práce v době od zadání projektu do odevzdání tezí a pokuste se vyhodnotit, jaký pokrok na práci jste během semestru zaznamenali (v bodech):

Od zadání projektu do odevzdání tezí nastal značný pokrok ve vymezení zkoumaného tématu. Nové téma, ke kterému existuje zdatelně více primárních i sekundárních zdrojů, zásadním způsobem posunulo těžiště práce do Ruska a konkrétně na jeho armádu.

Datum a podpis studenta:

Schváleno:

Datum:

Podpis:

Vedoucí práce

Vedoucí diplomového semináře

Seznam použitých zkratek

C4ISR - velící, kontrolní, komunikační, výpočetní, zpravodajské, sledovací a průzkumné technologie (z anglického *command, control, communications, computers, intelligence, surveillance, reconnaissance*)

ČLR - Čínská lidová republika

DIME - diplomatické, informační, vojenské a ekonomické nátlakové prostředky (z anglického *diplomatic, information, military, economic*)

EU - Evropská unie

NATO - Organizace Severoatlantické smlouvy

ND 2020 - Námořní doktrína do roku 2020

PR - vztahy s veřejností (z anglického *public relations*)

RB OSN - Rada bezpečnosti Organizace spojených národů

RF - Ruská federace

SSSR - Sovětský svaz socialistických republik

VD 2000 - Vojenská doktrína z roku 2000

VD 2010 - Vojenská doktrína z roku 2010

USA - Spojené státy americké (z anglického *United States of America*)

ÚV KSSS - Ústřední výbor Komunistické strany Sovětského svazu

Obsah

ÚVOD	2
TEORETICKÝ RÁMEC	5
1. <i>Modernizace ruských ozbrojených sil</i>	5
2. <i>Neorealismus v mezinárodních vztazích</i>	6
METODOLOGIE	12
1. <i>Rozbor pramenů a literatury</i>	12
2. <i>Instrumentální případová studie</i>	13
3. <i>Průběh výzkumu</i>	14
SOVĚTSKÉ DĚDICTVÍ A RUSKÁ ARMÁDA DO ROKU 2008	15
1. <i>Charakteristika sovětské armády</i>	15
2. <i>Ruská armáda a reformní plány v 90. letech 20. století</i>	18
3. <i>Reformní snahy prezidenta Putina do roku 2008</i>	21
4. <i>Rusko-gruzínská válka v roce 2008</i>	24
1. ANALÝZA STRATEGICKÝCH DOKUMENTŮ	26
1. <i>Strategie národní obrany RF</i>	27
2. <i>Vojenská doktrína RF</i>	32
3. <i>Další strategické dokumenty</i>	38
4. <i>Nové způsoby vedení bojových operací</i>	42
5. <i>Válčení nové generace a nový vzhled armády</i>	44
<i>Kritické zhodnocení</i>	45
2. ANALÝZA KVANTITATIVNÍCH ZMĚN	46
1. <i>Strukturální reorganizace ruské armády</i>	46
a) <i>Reorganizace pozemních sil</i>	46
b) <i>Reorganizace leteckých sil</i>	48
c) <i>Reorganizace námořních sil</i>	49
d) <i>Reorganizace vzdušně-výsadkového vojska</i>	49
e) <i>Reorganizace velícího sboru</i>	51
2. <i>Změny v branné povinnosti a mobilizaci</i>	52
<i>Kritické zhodnocení</i>	55
3. ANALÝZA KVALITATIVNÍCH ZMĚN	56
1. <i>Modernizace vojenské techniky a ruský vojenský průmysl</i>	56
a) <i>Modernizace letecké techniky</i>	60
b) <i>Modernizace námořní techniky</i>	61
c) <i>Modernizace další techniky</i>	62
2. <i>Vojenská cvičení</i>	63
3. <i>Vojenské okruhy a velení</i>	66
4. <i>Stálá bojová připravenost</i>	67
5. <i>Další kvalitativní změny</i>	67
<i>Kritické zhodnocení</i>	70
4. ANALÝZA RUSKÉ ARMÁDY V KONTEXTU KRYMSKÉ KRIZE	71
1. <i>Ruské speciální síly</i>	72
2. <i>Krymská operace a informační technologie</i>	74
3. <i>Průběh krymské operace a válčení nové generace</i>	76
<i>Kritické zhodnocení</i>	80
ZÁVĚR	80
SUMMARY	84
POUŽITÁ LITERATURA	86

Úvod

Téma své diplomové práce *Modernizace ruské armády v letech 2008-2014: důsledky pro bezpečnost v postsovětském prostoru* jsem si zvolil z důvodu vytrvalého zájmu o studium postsovětských států a jejich bezpečnostní situace. Výběr tématu byl silně ovlivněn postupem ruské armády na Krymském poloostrově v roce 2014, neschopností ukrajinské vlády na situaci reagovat a pomalou reakcí států EU a NATO, která na začátku krize zdaleka nebyla jednotná. Úvahy o celé této problematice ve mně vzbudily zvědavost, jak si stojí ruská armáda a jaké jsou její současné schopnosti. Při předběžné počáteční analýze jsem narazil na informace o probíhající modernizaci ruské armády, o které se debatuje již od rozpadu SSSR, ale jejíž faktický začátek se umísťuje do souvislosti s rusko-gruzínskou válkou v roce 2008. Tímto postupem jsem identifikoval dva zásadní milníky v historii novodobé ruské armády, které daly vzniknout následující diplomové práci.

Přirozeně bylo pro pochopení kontextu modernizace nutné strávit nějaký čas analýzou předchozího stavu ruské a sovětské armády. O reformu a modernizaci ozbrojených sil se pokoušel již poslední generální tajemník ÚV KSSS Michail Gorbačov, bohužel neúspěšně kvůli houževnatému odporu ze strany generality. Podobný scénář se opakoval za prvního prezidenta RF Borise Jelcina, který si přál profesionalizaci armády z politických a ekonomických důvodů. Druhý ruský prezident Vladimir Putin na počátku 21. století také tlačil na modernizaci armády, ale definitivně se mu podařilo zlomit opozici ze strany armádních generálů až v souvislosti s rusko-gruzínskou válkou v roce 2008.

Modernizaci ruské armády a důsledky pro bezpečnost v postsovětském prostoru považuji za velmi aktuální téma vzhledem k nestabilní situaci na východě Ukrajiny. Jako postsovětský prostor jsou v této práci označovány všechny postsovětské státy vyjma třech pobaltských republik Estonska, Lotyšska a Litvy. Důvodem pro jejich vynechání je odlišný směr zahraniční politiky a jejich zájem o účast na integračních procesech EU a NATO prakticky hned od rozpadu SSSR v roce 1991. Některé další státy v pozdějších letech taktéž projevily sympatie s oběma organizacemi, ale užší přiblížování bylo následně přerušeno operacemi ruské armády. Význam modernizace ruské armády v letech 2008-2014 je proto důležitější pro ty postsovětské státy, které

nejsou chráněné článkem pět Severoatlantické smlouvy o kolektivní obraně a které eventuálně projeví o členství v NATO zájem.

Cílem této diplomové práce je pohled na modernizaci ruských ozbrojených sil v určeném období pohledem neorealismu, který umožňuje identifikovat důsledky pro bezpečnost v postsovětském prostoru. Modernizací armády se Moskva snažila získat efektivní nástroj, kterým by mohla zabraňovat postsovětským státům pokoušet se opustit ruskou sféru vlivu tak, jak to bylo možné vidět v Gruzii v roce 2008 a na Ukrajině v roce 2014. V obou případech se Rusku prozatím podařilo zabránit či odradit od vstupu do konkurenčních organizací jako je EU a NATO. Postup ruské armády v Gruzii a na Ukrajině byl ale diametrálně rozdílný a na vývoj schopností ruských sil, které se účastnily obsazení Krymu v roce 2014, se zaměřuje následující práce. Neorealismus určuje potom dílčí cíle, které je možné v souvislosti s obrannými silami zkoumat. Vedle kvantitativních ukazatelů jako je velikost armády a počet vojáků jsou pro analýzu armády podstatné i kvalitativní charakteristiky. K nim patří poměr staré a moderní techniky v jednotlivých útvech ozbrojených sil a intenzita bojové přípravy. Třetí bodem, který neorealismus v souvislosti s armádou uvádí, je vojenská strategie. Ta udává směr a základní východiska pro rozvoj a fungování ozbrojených sil. Pro neorealismus je velmi podstatná také kategorie množství jaderných zbraní, která je v následující práci zmíněna jen okrajově. Toto téma není totiž důležité pro bezpečnost v postsovětském prostoru, kde se Rusko drží využívání konvenčních sil a je velmi nepravděpodobné, že by v konfliktu s některou postsovětskou zemí byť jen hrozilo využitím nukleárních zbraní.

Struktura práce vychází z především z kategorií pro výzkum armády podle teorie neorealismu. V první kapitole se stručně zabývám konceptem modernizace v oblasti ruských ozbrojených sil a teoretickým rámcem neorealismu. V následující metodologické části postupně rozebírám využití zdroje, základní charakteristiky případové studie, kterou v textu využívám, a průběh samotného výzkumu. Analytické části předchází historický úvod, ve kterém charakterizují sovětskou armádu, kterou zdědilo nezávislé Rusko. Tato část je nutná, protože původní podoba sovětské armády se až na kosmetické detaily udržela do roku 2008, kdy začaly první skutečné pokusy o modernizaci ruské armády. K historickému úvodu ještě patří analýza reformních plánů

prezidenta RF Jelcina v 90. letech 20. století a pokusy podobného zaměření prezidenta Putina do roku 2008. Tuto část ukončuji krátkým pojednáním o postupu ruských sil v rámci rusko-gruzínské války v roce 2008.

Analytickou část jsem rozdělil na čtyři kapitoly. V první kapitole se zabývám ruskými strategickými dokumenty, kterými jsou především vojenské doktríny z let 2000 a 2010, Koncepce národní obrany RF, Strategie národní obrany RF, Námořní doktrína RF a další oficiální dokumenty. Druhou analytickou kapitolou je zkoumání kvantitativních změn v ruské armádě v letech 2008-2014. Ruská armáda prošla rozsáhlou reorganizací, která vedla ke změnám v pozemních, leteckých a námořních silách, vzdušně-výsadkovém vojsku a důstojnickém sboru. Další kvantitativní změnou jsou reformy branné povinnosti a mobilizace. Následující kapitola se do hloubky věnuje analýze kvalitativních změn v ruské armádě. K hlavním podkapitolám patří modernizace vojenské techniky podle jednotlivých druhů vojsk a ruského vojenského průmyslu, parametry a scénáře pravidelných vojenských cvičení, reorganizace vojenských okruhů a velení, změny v bojové připravenosti jednotek a další kvalitativní změny v oblasti sociálního zabezpečení, vzdělání a outsourcingu. V závěrečné analytické kapitole se zaměřuji na výkon ruských jednotek v kontextu krymské krize v roce 2014, což nám umožňuje nahlédnout do schopností ruských speciálních sil a aktivit ruské armády v oblasti informačních technologií. Analytickou část uzavírám pojednáním o průběhu Krymské operace včetně důsledků pro bezpečnost v postsovětském prostoru.

Zpracování této diplomové práce pomáhá k porozumění problematice modernizace ruské armády v letech 2008-2014 v kontextu rusko-gruzínské války v roce 2008 a krymské krize v roce 2014 včetně důsledků pro bezpečnost v postsovětském prostoru. Při výzkumu jsem narazil na texty, které se zabývaly vlivem rusko-gruzínské války na modernizaci ruských ozbrojených sil jako je *Novaja armija Rossii* od autorů Michaila Barabanova a Ruslana Puchova z roku 2010, ale srovnání s krymskou krizí je ojedinělé. Výjimku potvrzující pravidlo tvoří relativně krátký příspěvek Lukáše Visingra z roku 2014 pro server natoaktual.cz s názvem *Transformace ruské armády mezi Gruzii a Krymem*. Propojení tématu s teorií neorealismu navíc může do jisté míry přiblížit motivy ruského chování a jak by modernizace ruské armády mohla pokračovat.

Teoretický rámec

1. *Modernizace ruských ozbrojených sil*

Pojem modernizace původně označuje přechod z agrární společnosti na moderní, která je charakterizována značnou rolí obchodu a průmyslu, a rozdíly mezi nimi. Moderní struktury jsou komplexní v porovnání v předchozím stavem a jeden z hlavních znaků modernizace je funkční specializace a rozdělení úkolů mezi různá profesní zaměření. Modernizace je dynamický proces a nelze zkoumat jeho stav, ale spíše jeho průběh. Důvodem modernizace je myšlenka, že jednotlivé společnosti mezi sebou soupeří a pouze ty nejefektivnější budou mít na světě své důstojné místo. Dokud bude existovat rivalita mezi společnostmi, tak bude přítomný tlak na to stát se efektivnějším, specializovanějším a rozmanitějším, aby bylo možné obstát v konkurenčním soupeření s ostatními aktéry.¹

V kontextu ruských ozbrojených sil se za proces modernizace považuje vytvoření profesionální síly, která je schopná prosazovat ruské ambice a zájmy. Za “nemoderní” byly považovány ruské ozbrojené složky v souvislosti s válkou v Čečensku v polovině 90. let 20. století, kdy se naplno ukázal jejich skutečný stav. Nástup Vladimira Putina na post prezidenta RF a ekonomický vzestup Ruska stojí za plány přebudovat armády v rámci programu označovaném jako *modernizacija*. Při rusko-gruzínské válce v roce 2008 byly odhaleny zásadní nedostatky v oblasti velení a kontroly jednotek, které zvýraznily potřebu modernizace a zlomily odpor generálního štábu proti změnám v armádě. Putinův a Medveděvův modernizační program se soustředí na přezbrojení a reorganizaci armády včetně redukce určitých částí mužstva. Putin vidí v modernizaci armády možnost, jak vylepšit pozice ruské společnosti v mezinárodní konkurenci. Bez toho, aby se Rusko bylo schopné samo ubránit, nebude možné rozvíjet ruskou ekonomiku a posilovat demokratické instituce.² Moskva chápe modernizaci armády jako nutný postup, pokud chce obstát v globálním konkurenčním prostředí.

---

¹ BRUCE, Charlton & ANDRAS, Peter, *The Modernization Imperative*, Exeter: Imprint Academic, 2003, s. 4-14.

² BOWEN, Andrew, *Military Modernizatsiia and Power Projection*, The Interpreter, 2013, <http://www.interpretermag.com/military-modernizatsiia-and-power-projection/> (ověřeno 16. dubna 2015).

2. Neorealismus v mezinárodních vztazích

V následující práci je zkoumána modernizace ruské armády v letech 2008-2014 z pohledu neorealismu. Zajímá mě především aktuální moc Ruska, tedy velikost a efektivita armády. Armáda bude analyzována podle jednotlivých kategorií, které popsal teoretik John Mearsheimer. Patří mezi ně strategie pro vedení armády, počet vojáků a jejich kvalita. Tou se rozumí zkušenosti s bojovými situacemi či účast na významných manévrech a vojenských cvičení, počet zbraní, technická úroveň vybavení a plány na jeho modernizaci. U podpůrné námořní a letecké techniky se také soustředím na změny množství a kvality techniky včetně schopnosti transferu vojáků a projekce moci. U leteckých sil si všímám postupu ve vývoji nových technologií.³ Zajímavá by mohla být i proporce rozdělení financí mezi jednotlivé složky armády. Větší výdaje do pozemních sil by signalizovaly přípravu Ruska na další konflikt či pozemní expanzi. Důležité jsou i oficiální ruské dokumenty jako jsou vojenské doktríny a bezpečnostní strategie. Na základě takové analýzy bude možné určit, jestli Rusko díky modernizaci armády získává důležitější pozici v mezinárodních vztazích. Pokud s výdaji na armádu roste i celkové bohatství a populace Ruska, pak můžeme jednoznačně říct, že Rusko jako stát posiluje a bude zastávat v budoucnosti důležitější roli ve světě. Pokud ovšem Rusko investuje do armády větší množství financí bez ekonomického posilování, pak podle teorie neorealismu pouze dosáhne toho, že proti ní státy, které se Ruskem budou cítit ohrožené, utvoří alianci a vyváží jeho aktuální moc.

Pro zkoumání modernizace ruské armády je nutné definovat její roli v neorealistických teoriích. Pro Kennetha Waltze je základní proměnou mezinárodního systému moc a její vyrovnávání. Vyrovnávání rozdělení moci pak probíhá buď vnitřně, tedy využíváním a rozvojem vnitrostátních sil, nebo směrem ven v podobě utváření aliancí proti silnějšímu nepříteli. Vnitřní vyvažování je typické pro bipolární systém, vnější pak pro multipolární.⁴ Mearsheimer se od Waltze v pohledu na vyrovnávání rovnováhy moci liší. Cílem velmocí podle něj kvůli pěti charakteristikám

---

³ MEARSHEIMER, John J., *The tragedy of Great Power politics*, New York: Norton, 2001, s. 134-135.

⁴ WALTZ, Kenneth N., *Theory of international politics*, 1st ed. Boston, Mass.: McGraw-Hill, 1979, s. 163.

mezinárodního systému⁵ není rovnováha, nýbrž hegemonie. Tím do jisté míry obhajuje Rusko svůj postup na východní Ukrajině. Moskva zdůrazňuje, že došlo k zásadnímu narušení stabilního mezinárodního systému postupem západních států v Kosovu a má tak právo obhajovat své zájmy v chaotickém a nestabilním prostředí. Státy mají strach z ostatních, v anarchickém systému se mohou spoléhat pouze samy na sebe a snaží se maximalizovat svou moc. Nejlepším způsobem, jak si zajistit bezpečí v anarchickém systému je stát se hegemonem. Globální hegemonie, tedy stav, kdy na světě existuje jeden stát, který dominuje celému systému a ostatní celky mu jsou mocensky podřízené, podle Mearsheimera nenastal a ani nenastane kvůli obtížnosti prosazovat moc a sílu přes moře či oceán. USA považuje za nejmocnější stát a regionálního hegemonu v západní hemisféře, ale nedominují Evropě a severovýchodní Asii kvůli vodní bariéře. Nejlepším výsledkem pro velmoc tedy může být pozice regionálního hegemonu a USA jsou jediným takovým případem. Regionální hegemon posléze nemá zájem o vznik dalšího regionálního hegemonu, který by mohl svou mocí ohrožovat jeho dominantní postavení. Ideální strategií je udržovat v každém regionu alespoň dva soupeřící aktéry. Proto se velmoci sebe navzájem bojí, ať už z důvodu držení útočných sil či kvůli nejistotě o úmyslech ostatních států. Z toho důvodu je mocnější stát ve větším pocitu bezpečí. Moc se rozděluje na dva typy, skutečnou a potenciální. Skutečná moc je v podstatě síla armády, která je základní složkou vojenské moci. Armáda je klíčovým nástrojem dobývání a kontroly území, což jsou hlavní cíle ve světě teritoriálních států. Pozemní síly hrají prim i ve světě jaderných zbraní. Přestože jaderné velmoci proti sobě konvenční formou neválčí, válka není zcela vyloučena a velmoci se sebe navzájem obávají. Státy totiž v této situaci mohou vytvářet speciální jednotky pro vedení bojových operací, které nepřerostou v plný válečný konflikt. Na druhé straně potenciální moc určuje množství obyvatel v daném státě a úroveň bohatství. Tyto dvě proměnné jsou hlavními stavebními bloky vojenské síly.⁶

Regionální hegemonii lze dosáhnout pomocí dosažení několika cílů. Prvním krokem je vytvoření nejmocnější armády v regionu. Hlavní je dominance pozemních sil,

---

⁵ Patří mezi ně anarchický charakter systému, ofenzivní vojenské schopnosti velmocí, nejistota ohledně úmyslů ostatních států, přežití jako základní cíl a racionalita aktérů s ohledem na výběr optimální strategie pro přežití.

⁶ MEARSHEIMER, John J., *The tragedy of Great Power politics...*, s. 29-44.

kteře jsou nejdůležitější formou nátlaku a klíčovým vojenským prostředkem dobývání a kontroly území. Primárním politickým cílem ve světě teritoriálních států je expanze. Za druhé, státy usilující o regionální hegemonii by se měly snažit maximalizovat svůj podíl na světovém bohatství, které je důležitou podmínkou vojenské síly. Posledním prostředkem je zisk nukleární superiority, kterého je téměř nemožné dosáhnout. Velmoci se o tento cíl snaží, protože jsou nespokojené s životem ve světě, kde jsou zranitelné vůči jaderným útokům ostatních. K dosažení těchto cílů využívají státy dvě základní strategie a to buď získávání relativní síly na úkor ostatních, nebo kontrolování agresora. V rámci první strategie může stát získat více síly prostřednictvím války a dobývání. To může být nákladné a velmoci se pro válku rozhodnou jen pokud zisk převáží náklady. Nebo lze více síly získat vydíráním, tedy hrozbou použití síly, pokud předložené požadavky nebudou vyslyšeny, což se stává zejména v případě konfrontace menších států a velmocí. Velmoci se také mohou pokusit vyprovokovat válku mezi ostatními státy, tzv. bait-and-bleed, která by je oslabila a relativně posílila stranu stojící mimo konflikt. Poslední možností, jak zvýšit svou moc na úkor ostatních je udržovat stávající konflikt mezi velmocemi tak, aby se z něj stala dlouhá a vyčerpávající válka, po které bude neválčící stát relativně posílen oproti válkou zmítaným velmocem. V rámci druhé strategie, tedy kontrolou agresora, mohou státy praktikovat balancování jeho síly. Vnitřním balancováním se rozumí mobilizace vnitřních sil a vnějším balancováním tvorba koalic a hledání spojenců proti agresorovi. Druhou možností je buck-passing, kdy se stát, který je potenciálním terčem agrese, snaží přehodit pozornost ofenzivního státu na jinou velmoc. Mimo tyto strategie stojí dvě anomálie. Bandwagoning označuje spojenectví s agresorem, kdy se druhý stát snaží získat alespoň nějaký zisk v rámci expanze. Státy si ovšem vzájemně nepřejí zvětšovat relativní moc ostatních velmocí. Druhou anomálií je appeasement, kdy politici věří, že se agresor stane status quo velmocí, ale reálně si spíše agresor po snadných úspěších začne dělat zálusk na další území.⁷

Jak již bylo řečeno, srdcem mezinárodních vztahů je podle teorie moc, kterou rozdělujeme na latentní či potenciální, tedy bohatství státu a počet obyvatel, a aktuální

---

⁷ TOFT, Peter. *John J., Mearsheimer: An Offensive Realist Between Geopolitics & Power*, Institut for Statskundskab, Arbejdsrapport, Kobenhavns Universitet, published in January 2003, http://polsci.ku.dk/arbejdsrapporter/2003/ap_2003_01.pdf (ověřeno 18. listopadu 2014), s. 7.

moc zastoupenou vojenskou silou.⁸ Důležitá je velikost armády a síla pozemních sil s podpůrnou leteckou a námořní složkou, protože klíčové konflikty se rozhodují na zemi. Svou roli hrají i nesilové prvky jako strategie, např. blitzkrieg za druhé světové války. USA měly strach ze SSSR z důvodu jeho latentní síly. Po vypuštění Sputniku roku 1957 se USA obávaly technologického pokroku SSSR. Naopak současný strach z Číny plyne nikoliv z možného technologického pokroku, ale z množství obyvatel. Bohaté státy zbytečně nebudují obrovské armády, i když si to mohou dovolit. Velikost vojsk nepřináší zásadní výhodu nad nepřáteli. Nevyplácí se začínat závody ve zbrojení, protože nepřátelé mohou snadno spojit své síly a udržet rovnováhu. Spojené království v 19. století kontrolovalo přinejmenším 45 % evropského bohatství, ale nevyužilo toho k budování vojenské síly a dominantního postavení v Evropě. Bohatství jako takové není spolehlivým ukazatelem vojenské síly z důvodu investování prostředků do různých složek armády. Spojené království po celé 19. století vkládalo podstatnou část svých financí na rozvoj své námořní flotily, kdežto Francie, která se obávala pozemní invaze, dávala přednost pozemním silám. Ekonomická moc státu patří k základům vojenské síly, ale nelze obojí zaměňovat. Francie a Německo před první světovou válkou byly mocnější než Spojené království, přestože nebyly bohatší. To vysvětluje, proč se menší státy v době studené války hojně nepřidávaly k SSSR, aby vyvažovaly moc USA. SSSR totiž svou mohutnou armádou ohrožoval sousedy jak v západní Evropě, tak ČLR na Dálném východě. Ruska se dnes obává mnohem méně států v porovnání s dřívějším SSSR. Přestože Moskva ovládá tisíce jaderných zbraní, ruská armáda je poměrně slabá a není v pozici zahájit velkou pozemní ofenzivu.⁹

Armáda současných velmocí se dělí na čtyři základní složky, námořní, vzdušnou, pozemní a jadernou. Realismus přikládá v každém případě největší roli pozemním silám. Vzdušné a námořní síly nevyhrávají bitvy ani války, to dělají pozemní síly. Státy a zejména velmoci mají poměrně velkou vůli vydržet urážlivé výroky, nálety bombardérů a námořní blokády. Stejně tak jednotlivé národy jsou schopné absorbovat mnoho bolesti bez povstání proti svým vládám a vždy vyjadřují více nenávisti vůči útočníkům. Ve 21. století je mnohem menší pravděpodobnost konfliktu mezi velmocemi

⁸ V anglickém originále se pro moc a (vojenskou) sílu používá totožný výraz *power*.

⁹ MEARSHEIMER, John J., *The tragedy of Great Power politics...*, s. 55-85.

díky existenci jaderných zbraní. Námořní síly slouží buď k přemístování pozemních sil, odstřelování pozemních cest nebo k provádění námořní blokády. Válku v Tichomoří za druhé světové války, která by mohla sloužit jako příklad důležitější role námořních sil nad podzemními, rozhodla spíše porážka kuantungské armády a svržení atomových pum. Námořní blokáda byla přinejmenším stejně tak důležitá, jako porážka pozemních sil. Vzdušné síly slouží ve vojenských konfliktech k bombardování zařízení, jednotek a transportních cest, k přesunu pozemních sil a zásobování. Letecké operace taktéž nevyhrávají války a nejsou důvodem ke kapitulaci, tvoří jen doplněk pozemních sil. Strategické bombardování nikdy nepozvedlo vlastní obyvatelstvo do ulic k protestům proti jejich vládám. Dohromady námořní blokády a strategická bombardování přinášejí relativně malou pomoc a nejúčinnější porážka je uskutečněna pozemními operacemi. Na závěr pojednání o struktuře armády patří nukleární zbraně a dosažení nukleární superiority. Nukleární superiorita poskytuje možnost zničit nepřítele a uchránit své obyvatelstvo před ztrátami a zároveň být jediným, kdo má jaderné zbraně, nebo má možnost neutralizovat jaderné zbraně dalších velmocí. Takový stát by byl jedinou velmocí v systému. USA v letech 1945-1949 měly příliš malý arzenál a čelily technickým obtížím při využívání jaderných zbraní. Navzdory tomu, že některé státy jaderné zbraně mají, je jejich použití omezené. Izrael nevyužil jaderné zbraně v roce 1973 proti vpádu vojsk z Egypta a Sýrie. SSSR a Čína v roce 1969 při vzájemném konfliktu také ke svým nukleárním arzenálům nesáhly a Indie s Pákistánem, kteří proti sobě na konci 90. let 20. století stály v ozbrojených konfliktech, se rovněž využití svých jaderných zbraní zřekly. Přestože jaderné zbraně existují a zmenšují šanci na ozbrojený konflikt mezi velmocemi, pozemní síly nadále mají dominantní pozici.¹⁰

Podle Kennetha Waltze vznikl po rozpadu SSSR unipolární svět, který je považován za nejméně trvalý stav v mezinárodních vztazích. Dominantní síla má příliš mnoho aktivit za hranicemi a je tím oslabována v dlouhodobém horizontu. Slabší státy se navíc bojí dominantní síly bez jakékoliv kontroly. Reakce ostatních aktérů v dějinách na pokusy o dominanci vždycky skončily vytvořením aliance proti potenciálnímu hegemónovi, ať už to byl Karel V., Ludvík XIV., Napoleon, Vilém II. nebo Adolf Hitler. USA, jako současná dominantní síla a jediná velmoc, má za sebou historii intervencí do

---

¹⁰ Ibid., s. 86-133.

slabých států pod pláštěm rozšiřování demokracie. Tím USA stimuluje pokusy o vytvoření protiváhy, jak je popisuje neorealismus. Waltz předpokládá vznik dalších velmocí vedle USA a kandidáty jsou země EU pod německým vedením, Čína, Japonsko a ve vzdálenější budoucnosti Rusko. USA a Rusko soupeří od konce studené války o vliv ve východní Evropě, což má analogii v prusko-rakouské válce z roku 1866. Prusko tehdy nezabralo žádné území a počítalo s Rakouskem jako s budoucím spojencem. USA se z této lekce nepoučily a místo toho, aby s Ruskem jednalo jako s potenciálním spojencem proti Číně, se snaží získat vliv v bývalých sovětských republikách.¹¹

John Mearsheimer vidí situaci ve 21. století podobně.¹² Systém je považován stále za anarchický, neexistuje žádná globální policie a žádná globální vláda. Státy stále usilují o více moci, pouze nastal posun v rovnováze síly. USA velmi opatrně hlídá ostatní hráče a drží okolo 100 000 vojáků v Evropě a severovýchodní Asii. Relativní stabilita je posílena existencí jaderných zbraní a to jak v Evropě, kde proti sobě soupeří USA a Rusko, tak v severovýchodní Asii, kde je ještě přítomna Čína, která představuje největší potenciální nebezpečí pro USA ve 21. století. Na druhé straně Rusko zdůrazňuje, že pokud bude ohrožena jeho územní integrita, nebude váhat s použitím jaderných zbraní. Evropa jako region je bipolární s USA a Ruskem jako hlavními rivaly. Situace je stabilní díky jaderným zbraním a USA udržují rovnováhu ze zámoří tak, aby nikdo nezískal regionální hegemonii. USA na hegemonické postavení neaspírují a Rusko je považováno za vojensky slabé. Severovýchodní Asie je také stabilní se systémem vyvážené multipolarity. Nikdo nemá prozatím znaky potenciálního hegemona. Mearsheimer ve svých dřívějších pracích nepovažuje svět za unipolární a jako dvě další velmoci označuje Čínu a Rusko. USA jsou regionálním hegemonek v západní hemisféře, nikoliv globálním hegemonek. Přestože Rusko a Čína nedosahují vojenské síly USA, mají oba státy jaderné arzenály a schopnosti odrazit či potlačit invazi USA proti jejich domovinám. Oba státy disponují omezenými možnostmi projekce síly. Německo a Japonsko nejsou jako státy považovány za velmoci, i když jsou ekonomicky výkonnější než Rusko. Rusko oba státy předčí v celkovém souhrnu aktuální moci, která vychází z velikosti armády a počtu jaderných hlavic, a potenciální

---

¹¹ WALTZ, Kenneth N., 'Structural Realism after the Cold War,' *International Security*, Vol. 25 No. 1, 2000, s. 27-37.

¹² MEARSHEIMER, John J., *The tragedy of Great Power politics...*, s. 360-381.

moci, která je kombinací počtu obyvatel a velikosti HDP. Pokud by se ovšem teoreticky USA stáhly z Evropy a severovýchodní Asie, lze očekávat, že Německo a Japonsko začnou budovat větší armádu a budou se snažit opatřit si jaderné zbraně.¹³

Metodologie

1. Rozbor pramenů a literatury

K primární zdrojům následující práce patří ruské oficiální dokumenty typu vojenských doktrín a strategických plánů, zákonů RF, nařízení vlády či prezidenta a prohlášení členů ruské vlády, která jsou dostupná v médiích a rozhovorech zveřejněných v různých novinách a časopisech. Informace z oficiálních míst byly čerpány prostřednictvím novin *Rossijskaja Gazeta*, které jsou jedním z důležitých kremelských informačních kanálů. Analyzovány byly především články, které se zabývají ruskou vojenskou reformou a modernizací v letech 2008-2014. V rámci této rubriky docházelo pravidelně ke zveřejňování zákonů, které se reforem týkaly, a často byly přejímány články z jiných ruských informačních kanálů jako například *RIA Novosti*. Vzhledem k tomu, že ruská média často podávají některé informace zkresleně a oficiální místa drží klíčové prvky vojenské modernizace v utajení, jsem jako protiváhu k ruským zdrojům využíval informační internetový projekt amerického analytika Dmitry Gorenburga s názvem *Russian Military Reform*. Gorenburg již od roku 2009 pravidelně sleduje hlavní ruskojazyčná a anglickojazyčná média, která se modernizací ruských sil zabývají. Prostřednictvím internetové stránky *Russian Military Reform* pak shromažďuje veřejně přístupné informace o průběhu změn v ruské armádě. V neposlední řadě byly využity materiály civilních zpravodajských agentur *IHS Jane's* a *GlobalSecurity.org*, ať už jako ověřování načerpaných zdrojů či inspirace pro analyzované aspekty modernizace.

Vedle primárních zdrojů došlo během výzkumu k intenzivní analýze sekundární literatury k pochopení kontextu modernizace ruských ozbrojených sil v letech 2008-2014. Vůbec nejpřínosnějším zdrojem byl *The Journal of Slavic Military Studies*, jehož články z let 2008-2014 pravidelně sledovaly dění v ruské armádě. Odborný časopis *Problems of Post-Communism* se také čas od času věnoval modernizaci ruských ozbrojených sil, ale již v mnohem menší míře. Ojedinele bylo možné najít materiály i v

---

¹³ Ibid., s. 361-393.

dalších periodikách jako *Russian Analytical Digest* a *Baltic Security & Defence Review*. Mimo anglicky psanou literaturu bych vyzdvihl vojenské analýzy moskevské instituce *Centr analiza strategij i technologij* a českého *Armádního technického magazínu*.

2. Instrumentální případová studie

Vzhledem k vybranému neorealistickému teoretickému rámci je následující práce pojata jako instrumentální případová studie. Pomocí tohoto metodologického nástroje je možné provést hlubokou a detailní analýzu zkoumaného jevu, kterým je modernizace ruské armády v letech 2008-2014. Instrumentální případové studie se vyznačují zkoumáním historického, sociálního a politického kontextu, který obohacuje obecnější a teoretické poznání.¹⁴ Výzkum ruských ozbrojených složek ve zvoleném období je pak nástrojem pro práci s teorií neorealismu.

Cílem případových studií je zachytit jeden jasně definovaný a ohraničený proces či situaci ze sociálního světa. Zkoumání zvolených proměnných v rámci tohoto procesu se zaměřuje na podmínky, za kterých dochází k jejich změnám. Případové studie jsou jen velmi málo schopné odpovědět *do jaké míry* jednotlivé proměnné ovlivňují analyzovanou situaci a spíše se soustředí na otázky *zda* k určitému jevu dochází a *jak* probíhá. Identifikace příčinných mechanismů nemusí být vždy cílem případové studie a podle některých autorů¹⁵ může být cílem výzkumu zprostředkování porozumění vybrané problematice.

Proměnné případových studií mohou být kvantitativního i kvalitativního charakteru. Kvantitativní proměnné jsou snáze měřitelné, protože sledují změnu množství či četnost určitého jevu. Na druhé straně nejsou tyto proměnné často vhodné pro určité předměty studia, jejichž povaha takovému přístupu odporuje nebo poskytuje pouze omezenou možnost interpretace. Instrumentální využití případové studie vyžaduje identifikaci vztahu zkoumaného jevu vůči zvolené teorii. Obecně platí, že případ má být vybrán tak, aby nám poskytl takový druh proměnných, které odpovídají předpokládané teorii. Předmětem výzkumu bývá nějaký obecný fenomén a samotný

---

¹⁴ DRULÁK, Petr, *Jak zkoumat politiku*, Praha: Portál, 2008, s. 32-35.

¹⁵ Ibid., s. 49.

případ je pak jeho podtypem či podkategorií, protože instrumentální případové studie se nesnaží o formování nových teorií.¹⁶

3. Průběh výzkumu

Ve svém výzkumu se nezaměřuji striktně na vztahy jednotlivých proměnných, ale snažím se o komplexní porozumění problematice modernizace ruské armády v letech 2008-2014 a důsledkům, které přináší pro postsovětský prostor. Hlubková analýza vychází z teoretického rámce, který představuje teorie neorealismu. Tato teorie se nezabývá konkrétně modernizací ruské armády, ale jak bylo uvedeno výše, instrumentální případová studie se může zaměřovat na podtyp nebo podkategorii zkoumaného předmětu. Takovým podtypem je v případě tohoto výzkumu armáda, která je jedním z hlavních proměnných moci, jak je definováno v rámci neorealismu.

Při určování proměnných pro tuto práci jsem se držel mantinelů, které určuje neorealismus a vybraný případ. Důležitá je velikost armády, což je údaj vyjádřený jednoduše počtem vojáků, kteří v armádě slouží. V rámci ruské armády je důležité sledovat nejen počet vojáků, ale i změny, které se udály v poměrech mezi branci, profesionálními vojáky a důstojnickým sborem. Tady začíná hrát důležitou roli i kvalita, ale vzhledem k trvale nízkému počtu profesionálů v armádě je kapitola o početním stavu řazena ke kvantitativní části analýzy společně se změnami počtu vojenských útvarů. Jinak jsem postupoval v oblasti kvality ozbrojených sil, kterou neorealismus také považuje za důležitou. Podíl vojenské techniky v ruské armádě vyrobené ještě za dob SSSR zůstává značný a její výměna za současnou byla výzvou pro modernizaci v letech 2008-2014. Množství techniky se tak vlastně nemění, ale zvyšuje se její kvalita. Podobně je to s počtem vojenských okruhů, jejichž počet se snižuje, což by naznačovalo kvantitativní změnu. Hlavním důsledkem jsou ale změny v efektivitě velení, tedy v kvalitě předávání rozkazů, což tuto část řadí ke kvalitativním změnám. Poslední proměnná definovaná neorealismem je strategie, které je věnována samostatná analytická kapitola.

Část práce o obsazení Krymského poloostrova ruskou armádou souvisí s vymezením případu, kterým jsou důsledky pro bezpečnost v postsovětském prostoru, a

---

¹⁶ Ibid., s. 39-52.

volně navazuje na historický úvod a rusko-gruzínskou válku v roce 2008. Neorealismus, který je primárně teorií zahraničních vztahů, dává státům jisté vlastnosti či vzorce chování a může nám pomoci pochopit motivaci ruského postupu v obou státech v kontextu modernizace ruských ozbrojených sil v letech 2008-2014.

Sovětské dědictví a ruská armáda do roku 2008

1. Charakteristika sovětské armády

Vojenské strategie velmocí a obranné technologie v současné době vychází ze situace, která vznikla nedlouho po konci druhé světové války. Systematická válka konvenčními zbraněmi s mobilizací ohromného množství lidí dosáhla vrcholu během vojenských operací na východní frontě v letech 1941-1945. Zbraně hromadného ničení, k jejichž rozšíření mezi vítěze a několik dalších států došlo v poválečných dekádách, pravděpodobně zabránily dalším velmocenským konfliktům. Propuknutí systematické války by v kombinaci s mezikontinentálními raketami a jadernými hlavicemi znamenalo vzájemné zničení.¹⁷ Vojenská bezpečnostní strategie prošla důležitým vývojem. Namísto masové mobilizace lidí a prostředků se základem zajištění bezpečnosti staly jaderné zbraně. Takový vývoj v některých armádách způsobil úpadek konvenčních sil, které následně měly problémy vypořádat se s lokálními konflikty.

V období po konci druhé světové války se prioritou SSSR stalo vyvinutí jaderné bomby a prostředků k jejímu odpálení na protivníka či shození na jeho území. Udržovat velkou konvenční armádu se zdálo být nelogické a došlo k mechanizaci pozemních sil, což vedlo ke zlepšení jejich mobility. Vědecko-technická revoluce ve vojenství, která začala po druhé světové válce, umožnila SSSR vyrábět jaderné zbraně a integrovat je do konvenčních sil. Za Chruščovova vedení konvenční síly ztrácely na důležitosti a pozornost byla přeorientována na jednotky se strategickými raketami a národní síly vzdušné obrany. Tuto epochu ukončila až kubánská raketová krize, která určila meze využití strategických jaderných zbraní. Na počátku 60. let 20. století si SSSR začal

---

¹⁷ KIPP, Jacob W., *Conventional Force Modernization and the Asymmetries of Military Doctrine: Historical Reflection on Airland Battle and the Operational Maneuver Group*, Fort Leavenworth, Kansas: Soviet Army Studies Office, 1986, <http://www.dtic.mil/dtic/tr/fulltext/u2/a194148.pdf> (ověřeno 7. února 2015), s. 1.

uvědomovat, že pouze jaderné zbraně dostatečně nezajišťují bezpečnost státu a jejich užití v jistých typech konfliktů by nemuselo být efektivní.¹⁸

Asi do poloviny 70. let 20. století zažily konvenční síly v SSSR svou obnovu. Paradigma budoucí války se změnilo z bezprostředního užití jaderných zbraní na možnost počáteční fáze bez nich. Základem taktiky a operačních plánů v počátečních stádiích konfliktu byly vzory ze druhé světové války. Klíčovým prvkem byly rychlé, hluboké a plynulé postupy vojsk s podporou tanků a obsazení strategicky významných oblastí. V reakci na strategii flexibilní odpovědi USA vznikla obdobná sovětská koncepce různých druhů boje: a) nukleární konflikt, b) konflikt bez jaderných zbraní v počátečních stádiích a c) lokální války a konflikty bez využití jaderných zbraní. Scénář konfliktu prvních dvou typů počítal s rychlým postupem tankových a motorizovaných sil. Letectvo a výsadkáři měli být využiti k obsazení alespoň části jaderných sil protivníka. Požadavkem na všechny složky konvenčních sil bylo zvýšit rychlost a mobilitu. V případě dělostřelectva došlo k vyřazení nepohyblivých děl a jejich přesunu na pohyblivější nákladní vozy.¹⁹

V následujícím období détente došlo k uvolňování vztahů mezi SSSR a USA. Po vytvoření přímé telefonní linky mezi Moskvou a Washingtonem se obě velmoci naučily odhadovat a interpretovat kroky druhé strany. SSSR se v tomto období dostal do nepřátelského vztahu s Čínou. Moskva byla nucena posílit jednotky na Dálném východě a vytvořit tam lokální velící síly. Během invaze do Československa v roce 1968 si sovětská armáda vyzkoušela v praxi provedení rozsáhlé operace s jistou mírou překvapení. V oblasti protiletecké obrany čerpala Moskva ze zkušeností Vietnamců při bojích s USA a dále z působení sovětských poradců při bojích na straně Arabů na Sinajském poloostrově v roce 1967. Tyto lokální konflikty ovlivnily taktické a operační myšlení SSSR. Zatímco v izraelsko-arabském konfliktu v roce 1967 hrály prim masivní letecké útoky a mechanizované divize, v roce 1973 se rovnováha vychýlila k obraně kvůli rozsáhlému využití řízených střel protiletecké obrany.²⁰

---

¹⁸ Ibid., s. 6-13.

¹⁹ Ibid., s. 17-19.

²⁰ Ibid., s. 20-22. V anglickém originále *precision guided missiles*.

Se zkušenostmi a růstem sovětské vojenské síly vzrostla zájem Moskvy na rozšiřování svého vlivu ve třetím světě. Invazí do Afghánistánu na konci 70. let 20. století skončilo období oteplování vztahů mezi SSSR a USA a na nějaký čas došlo opět k soupeření obou velmocí. Sovětské jaderné zbraně byly modernizovány a nové rakety středního doletu SS-20 byly namířeny na evropské členy NATO. Často došlo k přehodnocení operačních plánů. Sovětská koncepce blitzkriegu počítala s rychlým vítězstvím nad NATO za využití překvapení, šoku a konvenčních operací hluboko v týlu protivníka. Jako předloha sloužily operace sovětské armády v Mandžusku proti kuantungské armádě v roce 1945, kdy byla nepřátelská vojska napadena na několika frontách současně. Úvodní roli by sehrála série leteckých operací a výsadek včetně techniky, které by usnadnily postup tanků a motorizovaných sil. Proti samotnému termínu blitzkrieg se vytvořila domácí opozice, která ho považovala za symbol německého expanzionismu spojeného s ekonomickou, politickou a vojenskou nepřipraveností. Sovětskou variantou či modifikací by měla být *molnijenosnaja operacija*, která vychází z Jasko-kišiněvské operace SSSR za druhé světové války. Dva sovětské fronty zničily německou skupinu armád Jižní Ukrajina, Rumunsko se z války stáhlo a posléze do ní opět vstoupilo jako spojenec SSSR. Navíc se Sovětům osvobozením Rumunska otevřela cesta k politické penetraci Balkánu a rozšiřování politického vlivu v jihovýchodní Evropě. Podle vyjádření tehdejšího náčelníka generálního štábu maršála Matvěje Zacharova měly sovětské síly využívat příkladu Jasko-kišiněvské operace při stanovování cílů v moderních ofenzivních operacích. Blitzkrieg byl podle vojenských stratégů risk. Moskva se v duchu tehdejších plánů měla pokoušet o tvorbu situací s malými vojenskými risky, minimálními komplikacemi v zahraniční politice a potenciálně vysokými politickými zisky. Provedení operací měly vykonávat pohyblivé síly v momentě překvapení, soustředit se na strategické oblasti, využít terén považovaný za neprůchodný a efektivně používat kamufláž k utajení rozsahu a načasování vojenských operací.²¹

V průběhu 80. let 20. století se ovšem začalo projevovat technologické zaostávání SSSR proti USA a státům NATO. Výše uvedené operační plány měly mnoho zastánců, ale za podmínek modernizace sil. Maršál Nikolaj Ogarkov, který v této době

---

²¹ Ibid., s. 28-42.

zastával post náčelníka generálního štábu, prosazoval strategické multifrontální operace prováděné v krátkém čase. Zdůrazňoval potřebu modernizace konvenčních sil v souvislosti s technologickým pokrokem a to především v oblasti řízených střel, zahrnutím letectva do kombinovaného ozbrojeného konfliktu a vyvinutí pokročilejších velících a kontrolních systémů. Tehdejší sovětská periodika poukazovala na nedostatky v protiletcecké obraně a logistické podpoře v průběhu rychlého postupu a také, jako Ogarkov, na nedostatky ve velících a kontrolních systémech. Ve velení bylo doporučeno dávat větší taktickou iniciativu juniorním velitelům za účelem zisku zkušeností. Logistika potřebovala především lepší organizační velení a letecké síly dokonce vyžadovaly komplexní reorganizaci, která by vylepšila kontrolu velitelů nad jednotkami a pomohla dostat více sil v krátkém čase na bojiště.²²

2. Ruská armáda a reformní plány v 90. letech 20. století

Radikální reformy a změny byly v ruském prostředí vzácné kvůli zakořeněnému konzervatismu politických a hlavně vojenských elit. Reforma od začátku narážela na konflikt politiků a generality. Vojenská hierarchie v Rusku je tradičně silná část společnosti, která se stavila reformám na odpor již od 90. let 20. století.²³ Jeden z prvních plánů na modernizaci armády předložil ruský ministr obrany Pavel Gračov v roce 1993. Těžká ekonomická situace tlačila na zeštíhlení armády a období po rozdělení sovětské armády mezi jednotlivé republiky volalo po změnách. Základní problémy ruských ozbrojených sil, a to především pozemních, byly podle Gračova následující:²⁴

- mobilizační systém zaměřený na válku ve velkých měřítkách s NATO či s Čínou
- nekompletní vybavení - např. z 32 tankových a ze 100 mechanizovaných divizí mělo pouze 20 nejlepších divizí 70% stav techniky, zbytek byl na tom mnohem hůř
- SSSR měl 16 vojenských oblastí a k tomu 4 zahraniční, které vyžadovaly velké množství velících důstojníků nad jednotkami
- všeobecně zastaralá technika

---

²² Ibid., s. 21-31.

²³ THORNTON, Rod, *Military Modernization and the Russian Ground Forces*, Strategic Studies Institute, 2011, <http://www.strategicstudiesinstitute.army.mil/pdffiles/PUB1071.pdf> (ověřeno 7. února 2015), s. 1.

²⁴ BARABANOV, Michail & PUCHOV, Ruslan, *Novaja armija Rossii*, Centr analiza strategij i tehnologij, Moskva: 2010, http://cast.ru/files/New_Russian_Army_sm.pdf (ověřeno 7. února 2015), s. 12.

- kvůli potenciální mobilizaci bývalých branců bylo potřeba držet ohromné množství techniky a ubytovacích kapacit, jejichž údržba je nákladná

Pro prezidenta Jelcina bylo hlavním zájmem ukončit systém branné povinnosti a profesionalizovat armádu po vzoru Spojeného království a USA. Politickým cílem bylo ukončení odvodů, kterým by si získal voliče a navíc by se dalo ušetřit nějaké peníze a zefektivnit armádu. Vojna byla u obyvatelstva značně nepopulární kvůli zastaralým ubytovacím kapacitám a špatnému zacházení s nově příchozími. Z pohledu ekonomiky odebírala armáda každoročně statisíce mladých mužů na dvouletou vojenskou službu. Navíc měl být mobilizační systém schopen pojmout až 20 milionů mužů, pro které bylo potřeba udržovat základny a důstojnictvo. K tomu bylo nutné neustále myslet na případný konflikt, ve kterém muselo být zajištěno zásobování vojáků jídlem a vybavením. Namísto branců mělo vzniknout profesionální vojsko, kde by vojáci podepisovali tříleté pracovní smlouvy s možností prodloužení. Vojáci z povolání by si také lépe osvojili práci s moderní technikou a nebylo by nutné každé dva roky učit brance vše od začátku.²⁵

Opozice proti takovým změnám přišla ze strany samotné armády. Méně mužů by totiž znamenalo potřebu menšího množství důstojníků i generálů. Generální štáb v Moskvě, který zaměstnával 21 000 osob, patřil k silové struktuře s nemalým politickým vlivem. Podle vyššího důstojnictva armáda utváří ruskou společnost a stará se o dobro celé společnosti. Podobně jako za SSSR armáda utvářela “sovětského člověka”, ruská armáda má posilovat ruské národní cítění ve všech mladých mužích a utvářet ruský národní duch. Službou v armádě splácí pomyslně mladý muž dluh vůči státu, který ho živil, a každý občan má být připraven bránit svůj stát. Ze strategických důvodů musí mít Rusko povinnou vojenskou službu kvůli Číně, která by v případném konfliktu využila též rozsáhlou neprofesionální armádu. Jako poslední důvod je uváděno tajné využívání branců jako levné pracovní síly v místních továrnách a v zemědělství, za což plynuly zisky do kapes důstojníků.²⁶

První čečenská válka zvýraznila problémy, kterým ruská armáda čelila. Již při dobývání Kavkazu ve 30.-40. letech 19. století shrnul jeden z kapitánů ruské armády

---

²⁵ THORNTON, Rod, *Military Modernization and the Russian Ground Forces...*, s. 3-4.

²⁶ *Ibid.*, s. 5-7.

nedostatky ozbrojených sil jako málo zkušeností u důstojnictva, nulový trénink pro boj v horách, tristní výbava vojáků, slabá morálka a chybějící politická vize, jak v Čečensku v dlouhodobém horizontu postupovat. Naopak k výhodám horalů patřily extrémní geografické podmínky a odhodlání bojovat se zbraní v ruce proti nepříteli.²⁷ Velkou většinu z výše uvedeného lze aplikovat i do doby 90. let 20. století. Na konci čečenského konfliktu byl ministr obrany Gračov nahrazen Igorem Rodionovem. Kritika ruských ozbrojených sil se hrnula ze všech stran. Rodionov, jak jinak, oznámil potřebu provedení rozsáhlých reforem, které by odstranily nedostatky odhalené v čečenské válce. Mělo dojít k vytvoření alespoň některých vojenských jednotek, které by byly plně kompletní jak mužstvem, tak technikou. Vláda přislíbila po neúspěších v Čečensku nezbytné finance. Rodionov byl poměrně rychle odvolán kvůli sporům o finanční proveditelnost reforem a novým ministrem obrany se stal Igor Sergejev. Sergejev se snažil do každé divize dostat alespoň jeden pluk ve stavu bojové pohotovosti a vytvořit centrální sklady pro tanky, dělostřelectvo a inženýry. Základní problémy v armádě ovšem stále přetrvávaly. Povinná vojenská služba zůstala nezrušena a čtyřstupňový systém velení generální štáb - vojenský okruh - armáda - divize/brigáda zůstal beze změn. Organizace a počet mužů byly v letech 1997-1999 stabilizovány a až do roku 2008 nedošlo k zásadnějším změnám.²⁸

Během Jelcinova prezidentství chyběla nezbytná politická vůle, schopnosti, pohled z dlouhodobé perspektivy a finanční prostředky k provedení reforem armády. Struktury armády zůstaly v lepším případě zamrzlé ve stavu z 80. let 20. století, v horším případě stále vycházely ze vzorů vzniklých v průběhu druhé světové války. Při pohledu nazpět se některým autorům jeví jako ideální doba na provedení důležitých reforem v armádě roky 1992-1994, kdy nově vznikaly síly samostatného Ruska. Prezidentův pokus z roku 1993 o snížení branců na 35 % původního stavu nestačil na naplnění nových brigád, které se měly později profesionalizovat. Systém se posléze vrátil ke starým pořádkům.²⁹

---

²⁷ BAUMANN, Robert F., *Russian-Soviet Unconventional Wars in the Caucasus, Central Asia, and Afghanistan*, Leavenworth papers, No 20, 1993, http://usacac.army.mil/CAC2/cgsc/carl/download/csipubs/LP20_Russian-SovietUnconventionalWars.pdf (ověřeno 7. února 2015), s. 19-20.

²⁸ BARABANOV, Michail & PUCHOV, Ruslan, *Novaja armija Rossii...*, s. 16-17.

²⁹ Ibid., s. 9-15.

Na druhé straně lze připisat Jelcinovým reformním snahám jisté úspěchy. Přestože počet 203 divizí zůstal nezměněn, podařilo se snížit počet mužů v armádě ze čtyř milionů na 2,8 milionu ke konci 90. let 20. století. Pozitivní byl také začátek profesionalizace prvních vojenských jednotek, ke kterým patřila 76. výsadková divize Pskov a 42. motostřelecká divize. Tyto jednotky byly přednostně nasazovány při bojích v Čečensku, aby případné ztráty netvořili branci.³⁰

V rámci profesionálních jednotek ale často docházelo k podvodům. Vojáci byli přesouváni mezi jednotlivými útvary, aby zdánlivě vypadaly kompletnější, než ve skutečnosti byly. Navíc byly zaznamenány nátlaky na vojáky, aby podepisovali smlouvy na profesionální službu. Voják z povolání zůstával nadále velmi nepopulárním a neatraktivním zaměstnáním. K tomu se ještě přidaly argumenty generality. Schválně byly totiž nadsazovány ceny plánovaných kasáren pro profesionály a tím generálové poukazovali na příliš vysokou cenu reformem. Plány výstavby potom ovlivňovaly zbytek financí určené na platy pro vojáky z povolání, které zůstaly velmi nízké.³¹ Úspěch Jelcinových snah a pokroky v profesionalizaci armády tak zůstávají sporné.

3. Reformní snahy prezidenta Putina do roku 2008

Putinovo vedení začalo, podobně jako druhá čečenská válka, ve druhé polovině roku 1999. Několik skupin Čečenců tehdy vtrhlo do sousední republiky Dagestán a páchalo násilnosti na civilním obyvatelstvu. Během konfliktu se ruská armáda snažila o co největší zapojení profesionálních vojáků a podobně jako v první válce neproběhla ani částečná mobilizace. Nasazeno bylo asi 90 000 mužů, hlavně výsadkářů. V červnu 2003, kdy už skončila většina hlavních bojových operací, tvořilo profesionální vojsko 45 % ruských sil v Čečensku. Přetrvávajícím problémem byla neexistence rezervistů pro vojáky z povolání. Navíc byla profesionální příprava vojáků z povolání považována za nedostatečnou.³²

Putin měl ambici přetvořit ruské síly do takové podoby, aby odpovídaly ruským velmocenským ambicím. Kritizoval armádu za její velikost na papíře, která byla neschopná provedení expedičních operací. Existující mobilizační plány byly stále

³⁰ THORNTON, Rod, *Military Modernization and the Russian Ground Forces...*, s. 8-10.

³¹ Ibid., s. 8-10.

³² BARABANOV, Michail & PUCHOV, Ruslan, *Novaja armija Rossii...*, s. 17-19.

určeny pro velmocenskou válku, nikoliv pro malé operace jako byly vojenské zásahy USA v Panamě, Grenadě a Dominikánské republice či Spojeného království na Falklandách. Armáda disponovala minimálními silami v bojové připravenosti. Konflikt mělo předcházet postupně se zvyšující napětí, které by poskytlo čas pro širokou mobilizaci. Poslední konflikty s účastí ruských sil odkryly zásadní slabiny. Již operace v Afghánistánu byla provedena různě poskládanými silami z neúplných batalionů. V Čečensku zase chyběl koncept sil rychlého bojového nasazení.³³

Do opozice proti změnám se opět postavil generální štáb. Putinovo postavení navíc bylo ztíženo tím, že pocházel ze zázemí FSB, která byla rivalem vojenských složek v mocenském zápase. Putin doufal alespoň v prosazení izraelského systému, ve kterém byli vojáci z povolání k dispozici kdykoliv a v době bez konfliktů byli doplňováni z branců. Plán Putinova kabinetu počítal s růstem profesionálních vojáků z 22 000 v roce 2003 na 148 000 v roce 2008. Generální štáb se požadavku vzeprěl a považoval růst profesionálů za příliš drahý. V prosinci 2001 byla suma na počet požadovaných vojáků stanovena na 500 milionů rublů, v březnu 2002 byl odhad zvýšen na jednu miliardu rublů a nakonec v květnu téhož roku až na 2,5 miliardy rublů. Generalita navíc tlačila na menší čísla a konečným kompromisem bylo 100 000 vojáků z povolání v roce 2008. Putin nakonec požadoval úplnou profesionalizaci alespoň některých součástí ruské armády a to vzdušných a námořních sil. V dalším kroku bylo plánováno zmenšování vojenské služby z dvou let na 18 měsíců, posléze na jeden rok a nakonec úplné zrušení.³⁴

Ruské ministerstvo obrany se v roce 2001 dočkalo personální obměny. Namísto Igora Sergejeva, který byl jmenován ještě za Jelcinova prezidentství, se do čela ministerstva dostal Sergej Ivanov. Po konci hlavních bojových operací v Čečensku v roce 2003 přišlo na řadu opět zhodnocení výkonu ruských vojenských sil. Větší část návrhů byly staronové problémy typu profesionalizace armády. Podle Ivanovových plánů měly být bojeschopné jednotky v permanentní pohotovosti tvořené vojáky z povolání. Mužstvo na základnách a rezervní síly měly být nadále sestaveny z neprofesionálních vojáků. V roce 2003 byla oznámena snaha experimentálně plně

---

³³ THORNTON, Rod, *Military Modernization and the Russian Ground Forces...*, s. 11-12.

³⁴ Ibid., s. 12-14.

profesionalizovat 76. výsadkářskou divizi Pskov. Proces, který v jistých obrysech zahájil již prezident Jelcin, byl označen za úspěšný v roce 2005 a bylo doporučeno, aby se i další jednotky daly cestou profesionalizace. V letech 2005-2006 došlo ke zpomalení procesu z důvodu nedostatku mužů, kteří by měli zájem o práci vojáka z povolání. Přestože došlo ke zlepšení situace v oblasti výstavby objektů pro ubytování vojáků, zcela opominuty zůstaly sociální objekty jako školy, školky a obchody pro profesionály s rodinami.³⁵

V období před rusko-gruzínskou válkou v roce 2008 došlo prakticky k úplné profesionalizaci námořních sil a značnému růstu podílu vojáků z povolání u letectva. Praktickým důvodem byla nutnost technických znalostí pro obsluhu technologicky náročnějších strojů.³⁶ Letecké síly trpěly nedostatkem zkušených letců a moderní techniky. Jádro strojového parku tvořily v lepším případě vylepšené verze letadel z 80. a 90. let 20. století. Námořnictvo čelilo obdobným problémům. Jeho role v prvních dvou dekádách po rozpadu SSSR se zredukovala na údržbu jaderných ponorek, které byly důležitou součástí jaderného odstrašení. Zbytek sil tvořily malé lodě pobřežní ochrany, několik stárnoucích křižníků a nespolehlivá stará letadlová loď Admirál Kuzněcov. Podle vyjádření některých admirálů v roce 2007 měla být ruská flotila posílena v budoucí dekádě až o šest nových letadlových lodí. Plánováno bylo též zakoupení vrtulníkůvých lodí třídy Mistral od Francie.³⁷ Profesionalizaci pozemních sil měl dokončit v roce 2007 jmenovaný ministr obrany Anatolij Serďukov, který původně působil na daňovém úřadě. Se svými schopnostmi a intuicí pro odhalení podvodného jednání měl zlomit opozici generality, která byla známá korupčními praktikami.³⁸

Dalším palčivým problémem byla vzrůstající neschopnost domácího obranného průmyslu uspokojovat požadavky ruských obranných sil. Problém se netýkal pouze

---

³⁵ BARABANOV, Michail & PUCHOV, Ruslan, *Novaja armija Rossii...*, s. 19-22.

³⁶ THORNTON, Rod, 'Russia's Conscription Problem', in: *Russian Analytical Digest*, No 116, July 9th 2012, http://mercury.ethz.ch/serviceengine/Files/ISN/146477/ipublicationdocument_singledocument/911c8c71-447f-4e82-8863-eb233ebe95bd/en/Russian_Analytical_Digest_116.pdf (ověřeno 7. února 2015), s. 7.

³⁷ BENZ, Bettina & THORNTON, Rod, 'Military Reform in Russia', in: *Russian Analytical Digest*, No 116, July 9th 2012, http://mercury.ethz.ch/serviceengine/Files/ISN/146477/ipublicationdocument_singledocument/911c8c71-447f-4e82-8863-eb233ebe95bd/en/Russian_Analytical_Digest_116.pdf (ověřeno 7. února 2015), s. 2-3.

³⁸ THORNTON, Rod, 'Russia's Conscription Problem' ..., s. 6-7.

námořnictva a objednávky Mistralů. Odstřelovací pušky v nejvyšší kvalitě byly zakoupeny od britských výrobců, průzkumná bezpilotní letadla v ruské armádě pocházejí z Izraele a nakonec některá obrněná pěchotní vozidla vyrobili pro Rusy italsí výrobci. Vývoj technologií v domácím prostředí byl pomalý i v oblasti stíhacího letectva. Společný projekt na vývoj stíhačky páté generace pod označením T-50 byl podepsán s Indií.³⁹

Serďukov si s sebou na ministerstvo přivedl tým spolupracovníků z Petrohradu bez vazeb na moskevský aparát. Jedním z prvních reformních úkolů, který měl být splněn, bylo snížení počtu divízi a přebytečného důstojnictva. Spory o reformu vedl Serďukov hlavně s náčelníkem generálního štábu Jurijem Balujevskym. Aby se průběh reformy ulehčil, do čela generálního štábu byl jmenován Nikolaj Makarov ze sibiřského vojenského okruhu. Makarov postrádal vazby na moskevský generální štáb a navíc byl nakloněn reformě, jejíž prosazení bylo přáním politiků, kteří se zasloužili o jeho jmenování.⁴⁰

4. Rusko-gruzínská válka v roce 2008

Zásadním zlomem a katalyzátorem v provádění strukturálních změn v ruské armádě byl rusko-gruzínský konflikt v roce 2008. Výkony všech složek ruské armády byly velmi slabé. Pozemní síly reagovaly příliš pomalu a letectvo nebylo schopné poskytnout podporu v blízkosti střetnutí nepřátelených stran. Navíc prakticky neexistovala koordinace mezi pozemními a vzdušnými silami. Námořním silám chyběly lodě k ochraně černomořského pobřeží. Chronický nedostatek techniky znesnadňoval komunikaci a nedostatek vyloďovacích lodí neumožnil provedení výsadku z moře. Jedinou pozitivní image si dokázali vytvořit výsadkáři prováděním rychlých, efektivních a úspěšných operací.⁴¹

Ruské síly nebyly na konflikt dostatečně připravené a jednalo se o politické i vojenské překvapení. Válka vypukla během srpnových dovolených a někteří odpovědní důstojníci a úředníci nebyli k zastížení. Armáda nebyla zajedno v tom, kdo má vlastně

³⁹ BENZ, Bettina & THORNTON, Rod, 'Military Reform in Russia' ..., s. 3-4.

⁴⁰ THORNTON, Rod, *Military Modernization and the Russian Ground Forces...*, s. 14-16.

⁴¹ BENZ, Bettina & THORNTON, Rod, 'Russian Military Modernization', *Problems of Post-Communism*, January/February 2012, http://www.academia.edu/1473381/Russian_Military_Modernization_Cause_Course_and_Consequences (ověřeno 7. února 2015), s. 45.

autorizovat vyslání jednotek. Podle platných předpisů a zákonů to měl být prezident Medveděv, ale premiér Putin byl považován za důležitější osobu. Generálplukovník Aleksander Ruškin, který byl v čele direktorátu hlavních vojenských operací na ministerstvu obrany a nesl odpovědnost za plánování postupu vojenských jednotek v zahraničí, byl v červenci 2008 odvolán po sporech se Serďukovem a nebyl nikým nahrazen. Na svůj post se vrátil až po osobním Putinově telefonátu. Jednotky 58. armády dislokované těsně za hranicemi s Gruzii reagovaly pomalu. Do akce se dostaly později, než výsadkové letecké jednotky, které byly umístěné na základnách stovky kilometrů daleko ve vnitrozemí.⁴²

Ruská armáda trpěla zásadními organizačními, strukturálními a technickými nedostatky. Vesmírné družice a elektronické zbraně selhaly v lokalizaci gruzínských sil před konfliktem. Průzkumné systémy poskytly pouze minimum informací o pohybech gruzínské armády.⁴³ Ruské letectvo ztratilo v konfliktu šest strojů, z čehož čtyři byly sestřeleny vlastními vojáky. Stárnoucí technika znemožňovala efektivní komunikaci a koordinaci postupu s pozemními silami.⁴⁴ Letectvo bylo stále ještě organizováno podle pluků zavedených v roce 1938.⁴⁵ Velitel kavkazského vojenského okruhu neměl žádnou kontrolu nad leteckými silami, které spadaly pod velení generálplukovníka Aleksandra Zelina. Ten řídil letectvo a vydával rozkazy ze základny mimo bojiště. Taktická komunikace byla tak slabá a nezajištěná, že se v jeden moment mohl velitel 58. armády Anatolij Chrulov spojit se svými jednotkami pouze mobilním telefonem, který si vypůjčil od přítomného novináře. Obdoba amerického navigačního systému GPS pod označením GLONASS též nepracovala zcela v pořádku. Z plánovaných 21 satelitů v roce 2001 bylo v roce 2008 na oběžné dráze jen sedm funkčních. Iniciativa často ležela na individuálních akcích jednotek. Nedostatek moderní techniky, tradičně palčivý problém ruské armády, vyplaval na povrch u tankových jednotek, kdy některé stroje postrádaly přístup ke GLONASS a 60-75 % tanků byly staré typy T-62 a T-75. Pěchota

---

⁴² THORNTON, Rod, *Military Modernization and the Russian Ground Forces...*, s. 16-17.

⁴³ Ibid., s. 17-18.

⁴⁴ BENZ, Bettina & THORNTON, Rod, 'Russian Military Modernization' ..., s. 48.

⁴⁵ BARABANOV, Michail, MAKIJENKO, Konstantin & PUCHOV, Ruslan, *Vojennaja reforma: na puti k novomu obliku rossijskoj armii*, Valdai, Moskva: 2012, http://vid-1.rian.ru/ig/valdai/Military_reform_rus.pdf (ověřeno 7. února 2015), s. 24.

trpěla podobnými technickými problémy a typickým příkladem byl kritický nedostatek noktovizorů.⁴⁶

Slabý výkon armády otevřel dveře k novému kolu reform ruských ozbrojených sil. Zásadnější opozice proti změnám v armádě se zhroutila. Za hlavní nedostatky byla považována organizace armády, která se v lepším případě nezměnila pouze od dob studené války, nedostatky v systémech velení a kontroly a málo moderní výbavy a techniky včetně vesmírných technologií. Prezident Medveděv v září 2008 vyzdvihl za hlavní cíle reformy vytvoření jednotek permanentně připravených k bojovému nasazení, modernizaci systému velení a kontroly, zlepšení vzdělání a zefektivnění bojových cvičení, obnovu výbavy včetně dodávek zcela nových strojů a zlepšení sociálních benefitů pro vojáky.⁴⁷

1. Analýza strategických dokumentů

Přestože změny v ruské armádě začaly v období těsně po konci rusko-gruzínské války, oficiální vládní programy s dlouhodobou vizí pro rozvoj ruských ozbrojených sil se objevily až s odstupem jednoho roku. Ruský stát zveřejňuje několik typů dokumentů, které alespoň částečně naznačují směr, jakým se má vývoj ozbrojených složek v nejbližší budoucnosti vyvíjet. Ke klíčovým dokumentům patří koncepce či strategie národní bezpečnosti RF a vojenské doktríny. V druhém sledu jsou zajímavé různé federální zákony a pro námořnictvo hraje určitou roli námořní doktrína. Přínosná mohou být i některá vyjádření ministrů obrany či náčelníků generálního štábu. Znalost těchto textů je žádoucí pro pochopení motivace, směru a základní struktury reform ruské armády v letech 2008-2014.

---

⁴⁶ THORNTON, Rod, *Military Modernization and the Russian Ground Forces...*, s. 17-19.

⁴⁷ MAZITANS, Kaspars, 'Russian Armed Forces Military Reforms and Capability Development (2008-2012),' *Baltic Security & Defence Review*, Vol. 16 No. 1, 2014, http://www.baltdefcol.org/files/files/BSDR/BSDR_16_1.pdf (ověřeno 8. února 2015), s. 6.

1. Strategie národní obrany RF

Až do 12. května 2009 patřila k základním dokumentům strategie národní obrany Koncepce národní bezpečnosti RF⁴⁸ (dále jen Koncepce) z roku 1997, která byla částečně aktualizována v roce 2000. Koncepce je rozdělena na čtyři hlavní části, které řeší postavení RF ve světě, ruské národní zájmy, hrozby národní bezpečnosti a úkoly k zajištění národní bezpečnosti. Text samotný se v úvodu označuje jako systematický pohled na zabezpečení RF od vnitřních a vnějších hrozeb.

V první části o roli Ruska v kontextu dalších států je vyzdviženo, že RF bude napomáhat vytvoření multipolárního světa. RF má být jedním z významných světových pólů, který se vyznačuje následujícími zájmy:

- zastává striktní politiku nerozšiřování zbraní hromadného ničení
- přispívá k zabraňování a pomáhá regulovat regionální konflikty
- prosazuje tvrdý postup proti mezinárodnímu terorismu a obchodu s narkotiky
- zabývá se řešením globálních problémů

Rusko negativně vnímá snahu řady států, které se snaží oslabit jeho pozice v mezinárodních vztazích. V boji proti terorismu, který má mnohdy mezinárodní charakter, vidí Moskva způsob, jak by mohla být vytvořena jednotící linie mezi Ruskem a dalšími státy.⁴⁹

Primárním ruským národním zájmem je podle Koncepce neměnnost konstitučního pořádku, suverenity a teritoriální integrity RF. Ve vnitropolitické oblasti považuje Rusko za stěžejní neutralizovat příčiny a podmínky odpovědné za vznik politického a náboženského extrémismu, etnického separatismu a jejich následkům, kterými mohou být sociální, mezietnické a náboženské konflikty a terorismus. V zahraničněpolitické oblasti identifikuje Moskva jako své národní zájmy udržení velmocenského statusu a být nadále jedním z vlivných center v multipolárním světě. Ozbrojeným silám se konkrétně dává za úkol chránit nezávislost, suverenitu a územní celistvost státu a navíc mají zabraňovat vzniku vojenské agrese proti Rusku a jeho

---

⁴⁸ SOVĚT BEZOPASNOSTI, *Koncepcija nacionalnoj bezopasnosti Rossijskoj Feděracii*, utveržděná Ukazom Prezidenta Rossijskoj feděracii ot 17 děkabrja 1997 g. No 1300, v redakcii Ukaza Prezidenta Rossijskoj Feděracii 10 janvarja 2000 g. No 24, <http://www.scrf.gov.ru/documents/1.html> (ověřeno 2. dubna 2015).

⁴⁹ Ibid.

spojencům. Ruská armáda má zabezpečovat podmínky pro mírový a demokratický rozvoj vlády.⁵⁰

V další části Konceptce definuje hrozby národní bezpečnosti RF. První nebezpečí spatřuje dokument v oslabení vědecko-technického potenciálu země, který je způsoben omezováním výzkumu ve strategických oborech a odchodem specialistů do zahraničí. Následkem je zvyšování technologické závislosti na jiných státech a ochromení obranyschopnosti země. K dalším domácím hrozbám patří separatistické snahy některých subjektů federace, které mohou způsobit politickou nestabilitu a oslabení jednotného ekonomického prostoru RF. Za hlavní rizika v mezinárodních vztazích považuje Rusko:

- oslabení svých pozic v mezinárodní politice, ekonomice a vojenském vlivu
- vytlačování Ruska z informačního prostoru
- nároky na ruské území
- oslabování integračních procesů v rámci SNS
- rozšiřování NATO na východ
- použití armád NATO mimo území členských států a bez schválení RB OSN
- vznik nepřátelských vojenských základen v blízkosti ruských hranic
- zahájení nových závodů ve zbrojení v souvislosti s vývojem nových zbraní

Odděleně od vnitřních a vnějších hrozeb se Konceptce speciálně věnuje negativním tendencím ve vojenské sféře, které souhrnně považuje za další nebezpečí pro národní bezpečnost. Jako kritické vnímají autoři Konceptce zpomalený proces reformy armády a obranného průmyslu, chronické podfinancování ozbrojených sil, tristní úroveň bojové připravenosti vojenských jednotek a nekompletnost armády v oblasti mužstva a vojenské techniky.⁵¹

V závěrečné části stanovuje Konceptce úkoly, které mají přispět k zajištění větší národní bezpečnosti RF. Ve vnitřních podmínkách je to podpora a pozvednutí vojenského potenciálu země na vyšší úroveň a v zahraničněpolitické sféře pak utužování režimu nerozšiřování zbraní hromadného ničení. V oblasti vojenské bezpečnosti je důležitá činnost vlády, která musí stanovit jasné priority pro rozvoj

---

⁵⁰ Ibid.

⁵¹ Ibid.

ozbrojených sil. Hlavním cílem by mělo být vytvoření možností adekvátní reakce na hrozby 21. století při racionálním rozpočtu na národní obranu. K odvracení konfliktů se má upřednostňovat politika, diplomacie a ekonomika namísto vojenských prostředků. V oblasti jaderných sil musí Rusko disponovat takovým arzenálem, který je schopen způsobit zásadní škody libovolnému agresorovi. Nakonec, ozbrojené síly musí být schopné řešit úkoly jak v lokálních konfliktech, tak v rozsáhlých válkách. RF pokládá za možné využít oboje konvenční i jaderné zbraně na obranu národní bezpečnosti, pokud byly všechny ostatní prostředky na odražení agrese vyčerpány. Vnitrostátní užití vojenské síly je podle Koncepce přípustné pouze v případě ohrožení teritoriální integrity a ohrožení ústavního pořádku.⁵²

Celkově můžeme v Konceptci identifikovat několik důležitých pohledů na ruskou bezpečnost a ozbrojené síly. Ve vnitropolitické situaci rezonují události z Čečenska, kdy se za největší nebezpečí považují separatistické tendence některých částí RF. Z vnějšího hlediska Rusko spatřuje riziko v rozšiřování NATO a eventuální vznik nepřátelských vojenských základen v blízkosti svých hranic. Ozbrojené síly podle Koncepce potřebují změny, které by umožnily pružně reagovat na výzvy 21. století. Ruská armáda nemá být pouze masou vojáků, kteří se připravují na velké frontální konflikty, ale má být schopna efektivně reagovat i na lokální konflikty jak na území RF, tak v zahraničí. Již v této koncepci z roku 1997 je zdůrazňován problém nedostatečné bojové připravenosti ozbrojených sil a významný nedostatek mužstva a techniky. Další palčivou záležitostí je obranný průmysl, který je neschopný produkovat pokročilé zbraně a s tím souvisí růst technologické závislosti na dodavatelích ze zahraničí.

Modernizace ruské armády zasáhla i základní bezpečnostní východiska, jakým byla výše uvedená Koncepce. V roce 2009 byl schválen nový dokument Strategie národní bezpečnosti RF do roku 2020⁵³ (dále jen Strategie), který ukončil platnost a nahradil předchozí Konceptci. Strategie podle své struktury připomíná Konceptci, ale text je rozsáhlejší, rozdělen na více kapitol a má širší záběr. Strategie je rozdělena na šest

---

⁵² Ibid.

⁵³ SOVĚT BEZOPASNOSTI, *Stratěgija nacionalnoj bezopasnosti Rossijskoj Feděracii do 2020*, utveržděna Ukazom Prezidenta Rossijskoj feděracii ot 12 maja 2009 g. No 537, <http://www.scrf.gov.ru/documents/99.html> (ověřeno 2. dubna 2015).

hlavních částí, přičemž stěžejní čtvrtá část o zajištění národní bezpečnosti obsahuje devět podbodů.

Podle úvodních dvou kapitol Rusko překonalo politickou a socio-ekonomickou krizi na konci 20. století. Podařilo se uchránit suverenitu a územní celistvost a RF realizuje politiku v oblasti národní bezpečnosti, která se orientuje na předcházení vnějším i vnitřním hrozbám. V současném světě vidí Rusko určité tendence vývoje, která mají vliv na jeho bezpečnost. Konkurenční boj za zdroji nerostných surovin by mohl narušit stabilitu blízko hranic RF a jejich spojenců. Nestabilita vnitropolitické situace a nedostatečná kontrola zbraní mohou stát za vznikem nových regionálních a mezistátních konfliktů. Globální stabilita může být značně narušena v případě rozmístění zbraní protiraketové obrany USA v evropských státech a významné riziko představuje i růst počtu zemí s jadernými zbraněmi. Ve třetí části jsou uvedeny národní zájmy RF, ke kterým v dlouhodobé perspektivě patří zabezpečení ústavního pořádku, teritoriální integrity a suverenity RF. Ke strategickým prioritám národní bezpečnosti RF se podle stejné části řadí národní obrana, státní bezpečnost a bezpečnost občanů.⁵⁴

Třetí kapitola se zabývá devíti specifickými oblastmi, které jsou důležité pro zajištění národní bezpečnosti. Hned úvodní bod se zaměřuje na obranu státu, k jejímž strategickým cílům patří zabraňování vzniku regionálních i globálních konfliktů. Ruská národní obrana vychází z racionálního úsudku nad zajištěním dostatečných vojenských a nevojenských prostředků. Podle odstavce 28 o vojenské bezpečnosti je nutné na ozbrojené síly vynakládat dostatek finančních prostředků, materiálních a dalších zdrojů a rozvíjet vojenskou infrastrukturu.⁵⁵ Podle stejného místa je též nutné rozvíjet vojensko-technickou politiku, vylepšovat organizaci armády a zvyšovat prestiž vojenské služby. Tyto tři body patří k významným součástem reformních snah v letech 2008-2014.

V odstavci 30⁵⁶ stejné části jsou popsány hrozby pro národní bezpečnost, kterým vévodí politika vedoucích zahraničních států. Rusko se cítí být ohrožené snahou těchto států získat rozhodující převahu ve vojenské sféře. Za klíčové prvky jsou považovány

---

⁵⁴ Ibid.

⁵⁵ Ibid.

⁵⁶ Ibid.

strategické jaderné zbraně, vývoj naváděných, informačních a dalších technologicky pokročilých zbraní, strategické zbraně nejaderného charakteru, jednostranné budování protiraketové obrany a militarizace kosmu, která může nastartovat nové závody ve zbrojení globálního charakteru.

Strategie se v odstavci 32⁵⁷ zabývá reformou ozbrojených sil, jejíž naplnění je hlavním úkolem pro národní obranu ve střednědobé perspektivě. Podobně jako v odstavci 28 je vyžadováno zlepšení organizační struktury, udržení odstrašovací schopnosti jaderných zbraní a zlepšení bojové přípravy. Z dalších bodů, kterými se pozdější modernizace ozbrojených sil zabývala, uvádí Strategie potřebu reformovat teritoriální rozdělení ozbrojených sil, zvyšování počtu vojenských jednotek v neustálé bojové pohotovosti a zlepšení spolupráce mezi jednotlivými typy sil. Odděleně je ještě zdůrazněn problém neúplnosti vojsk jak v oblasti mužstva, tak techniky. Nedostatek vojáků má být v rámci reformy řešen zvyšováním prestiže vojska v očích ruských občanů a obranný průmysl by se měl soustředit na vývoj a produkci moderních zbraní, ke kterým patří komunikační a zpravodajské systémy, nástroje pro vedení radioelektronické války a systémy pro potřeby velení.

K devíti podčástem třetí kapitoly Strategie patří také pasáž o státní a veřejné bezpečnosti.⁵⁸ V dlouhodobé perspektivě je nutné bojovat se zločinem, korupcí, terorismem a extrémismem. V odstavci 38⁵⁹ je navíc explicitně zmíněna nutnost efektivní ochrany práv a zájmů ruských občanů žijících v zahraničí. Za jednu z důležitých hrozeb bezpečnosti RF považuje Strategie eskalaci ozbrojeného konfliktu v blízkosti ruských hranic. Jako význačné globální hrozby jsou v dokumentu uvedeny mezinárodní a národní terorismus, politický a náboženský extrémismus a národní a etnický separatismus.

Ve zbývajících částech Strategie je jen nemnoho informací, které jsou důležité pro průběh modernizace ruské armády v letech 2008-2014. V podbodě tři o zvýšení životní úrovně ruských občanů si tvůrci dokumentu uvědomují kritickou demografickou situaci a strategickým cílem je její zlepšení. V jiné části o vědě, technologii a vzdělání je

---

⁵⁷ Ibid.

⁵⁸ Ibid.

⁵⁹ Ibid.

za hlavní negativní bezpečnostní faktor považována závislost na dovozu pokročilých technologií, únik konkurenceschopných technologií do zahraničí, slabá motivace ve sféře inovací a úroveň školství. V závěrečném devátém podbodě o strategické stabilitě a rovnoprávném strategickém partnerství vyjadřuje Rusko zájem pracovat na dalších limitech a snižování počtu strategických zbraní.⁶⁰

Strategie do jisté míry vychází z předchozí Koncepce a je možné zaznamenat vliv rusko-gruzínské války, která zveřejnění Strategie předcházela. Strategie i Koncepce vidí podobně problém v bojové připravenosti vojsk, z čehož lze usuzovat, že v letech 1997-2009 nedošlo k zásadnímu zlepšení situace. Podobně je to s obranným průmyslem, k jehož výkonům a možnostem se oba dokumenty staví kriticky. Za riziko národní bezpečnosti jsou považovány nedostatečné schopnosti průmyslu vyrábět technologicky pokročilé zbraně. Od zveřejnění Koncepce až do roku 2009 zřejmě taktéž nedošlo k podstatným průlomům. Na druhé straně dochází ke změnám v potenciálním nasazení ozbrojených sil. Zatímco Koncepce klade důraz na bránění suverenity a teritoriální integrity Ruska, ve Strategii geografický rozsah překračuje hranice RF a ozbrojené síly mohou být využity k obraně ruských občanů žijících za hranicemi a jejich zájmů či zklidňování násilných konfliktů v blízkosti ruských hranic. Ve Strategii navíc nalezneme konkrétní body, kterými se zabývaly reformy a modernizace ruské armády v letech 2008-2014 jako je organizační struktura, teritoriální rozdělení sil, spolupráce různých druhů sil, zvyšování počtu jednotek v neustálé bojové pohotovosti, zlepšování prestiže vojenské služby a kompletace armády jak technikou, tak mužstvem.

2. Vojenská doktrína RF

Podobně jako Koncepce a Strategie i vojenská doktrína RF doznala změn ve zkoumaném období. Vojenská doktrína z roku 2000 (dále jen VD 2000) vydržela v platnosti jedno desetiletí a v průběhu Serďukov-Makarovových reforem byla nahrazena novým dokumentem. Obě vojenské doktríny se zaměřují na hrozby bezpečnosti RF a úkoly ozbrojených sil. V porovnání s předchozími dokumenty jsou vojenské doktríny stručnější a soustředí se více na ruskou armádu. Na druhou stranu jde ve velké míře o obecná ustanovení, která neuvádějí konkrétní kroky nebo postoje vlády s možností jasné

---

⁶⁰ Ibid.

interpretace. V určitých tématech a pohledech na provádění změn v ozbrojených složkách RF se vojenské doktríny překrývají s Konceptí a Strategií. VD 2000 je rozdělena na tři části, které se postupně věnují vojensko-politické, vojensko-strategické a vojensko-ekonomické situaci RF. Nejvíce prostoru je věnováno prvnímu tématu, kde jsou charakterizovány vnitřní a vnější hrozby RF a nastíněny směry pro další rozvoj ruské armády.

V prvním dílu VD 2000⁶¹ jsou přiblíženy důležité destabilizující faktory vojensko-politické situace. Řadí se k nim provádění ozbrojených akcí bez souhlasu RB OSN prezentovaných jako humanitární operace, čímž jsou podle textu obcházeny platné mezinárodní normy. Rusku se ovšem údajně daří snižovat hrozbu přímé agrese proti sobě i spojencům díky jadernému odstrašení. Dalším zdůrazněným destabilizujícím faktorem je činnost extrémně nacionálních hnutí, náboženských organizací, separatistických uskupení a teroristických struktur.

V odstavcích pět a šest se VD 2000⁶² zaměřuje na vnější a vnitřní hrozby bezpečnosti RF. Za základní vnější hrozby je označeno vměšování se do vnitřních záležitostí RF, rozdmýchávání konfliktů v blízkosti ruských hranic, rozšiřování vojenských bloků, napadení či ozbrojená provokace mířená proti vojenským objektům RF v zahraničí nebo na ruských hranicích a mezinárodní terorismus. Jako největší vnitřní hrozby jsou uvedeny pokusy o svržení ústavního pořádku a protiprávní činnost spojenou s extrémním nacionalismem, náboženským fundamentalismem, separatismem a terorismem.

V odstavcích sedm a osm VD 2000⁶³ se pozornost stáčí na zbraně hromadného ničení. V podmínkách přelomu tisíciletí mělo Rusko v případě nezbytnosti jaderný potenciál k odražení agrese proti sobě nebo spojencům. Jaderné zbraně mohly být použity jako odpověď na nukleární útok či útok jiných zbraní hromadného ničení a stejně tak na agresi velkých rozměrů vedenou konvenčními silami, které by mohly být kritické pro bezpečnost RF. Moskva si uvědomuje nebezpečí, která zbraně hromadného

---

⁶¹ НЭЗАВИСИМАЯ ГАЗЕТА, *Vojennaja doktrina Rossijskoj Feděracii*, utveržděna Ukazom Prezidenta Rossijskoj feděracii 21 aprělja 2000 g., http://www.ng.ru/politics/2000-04-22/5_doktrina.html (ověřeno 8. dubna 2015).

⁶² Ibid.

⁶³ Ibid.

ničení skýtají, a je podle dokumentu připravena jednat o jejich dalším početním omezování. Podobně rizikově se Rusko dívá na systémy protiraketové obrany, jejíž regulaci by křemelší představitelé uvítali.

Ve zbylých odstavcích první části nalezneme návrhy na zlepšení pro ozbrojené složky RF. Vojska by se měla připravovat na přechod z mírového do válečného stavu včetně mobilizace. To se týká i průmyslu. Obranný průmysl by měl vylepšovat svou efektivitu a ostatní výrobní odvětví mají být připravená na přechod z civilní na vojenskou výrobu v případě krize. V jiné části se hovoří o nutnosti rozvíjet a zlepšovat strategické síly, připravovat zdroje pro mobilizaci, udržovat vojenské jednotky v bojeschopném stavu a trénovat je ve vedení bojových operací v lokálních válkách a ozbrojených konfliktech. Zmíněna je též potřeba vytvořit takové sociálně-ekonomické podmínky v armádě, aby se stala atraktivní pro vojáky z povolání. Prestiž vojenské služby se má zvyšovat a vojáci mají získat přístup k pokročilejším technologiím díky rozvoji mezinárodní vojensko-technické spolupráce.⁶⁴

Další dvě části VD 2000 o vojensko-strategické a vojensko-ekonomické situaci jsou znatelně kratší, než ta první. Pro modernizaci armády je důležitá ambice uvedená v oddílu o vojensko-ekonomické situaci o integraci civilního a vojenského sektoru ekonomiky a jejich spolupráce v zajišťování národní bezpečnosti. Vojensko-strategická situace obsahuje o něco věcnější sdělení a stanovuje armádě jisté úkoly. Vojenské složky RF se mají účastnit vojenských konfliktů hlavně za účelem odražení agrese, ochrany celistvosti území a obrany bezpečnosti Ruska a spojenců. Ruská armáda má v různých konfliktech odlišné cíle:

- v regionálních konfliktech brání armáda nezávislost, suverenitu a teritoriální integritu RF a spojenců
- v lokálních konfliktech se má armáda snažit o lokalizaci konfliktů, jejich zastavení v raném stádiu a neutralizaci agresora
- ve vnitřních ozbrojených konfliktech je úkolem armády likvidovat nezákonné ozbrojence a regulovat konflikty

---

⁶⁴ Ibid.

V rámci udržování stability je ruskou armádu možné podle VD 2000 nasadit za hranicemi.⁶⁵

VD 2000 s bezmála desetiletým odstupem od konce studené války je ovlivněna dozvuky bipolárního rozdělení světa. Zatímco západní armády, jak ukázaly operace v Afghánistánu a Iráku, jsou připraveny na rychlý přesun tisíců vojáků, ruská vojenská doktrína zdůrazňuje potřebu připravovat se na mobilizaci, přechod z civilní na vojenskou výrobu v době krize a dokonce připouští použití jaderných zbraní proti útoku velkého rozsahu vedeným konvenčními zbraněmi. Takový postoj signalizuje nedůvěru konvenčních ozbrojených složek ve svůj potenciál a omezené možnosti řešit konflikty konvenčními silami. Autorům VD 2000 jsou již známy nedostatky ruských jednotek jako je nedostatečná bojová připravenost, nízká prestiž armády, malý zájem o profesionální službu a vzrůstající technologické potíže obranného průmyslu.

Vojenská doktrína z roku 2010 (dále jen VD 2010) se o něco více oprošťuje od konceptu armády z dob SSSR a konkretizuje některé změny navržené ve VD 2000. VD 2010 je rozdělena na tři části, kde jsou nejprve uvedena obecná ustanovení, poté vojenské hrozby a nebezpečí RF a nakonec vojenská politika RF. Podle obecných ustanovení VD 2010⁶⁶ vychází ze starších dokumentů jako je VD 2000, Strategie a Námořní doktrína RF do roku 2020. Ve stejné části Rusko deklaruje připravenost použít politické, diplomatické, právní, ekonomické, informační, vojenské a jiné prostředky k obraně národních zájmů RF a zájmů svých spojenců.

Ve druhém oddílu se VD 2010 zabývá vojenskými hrozbami RF a nebezpečím, které pro stát představují. K podstatným zdrojům vnějšího vojenského nebezpečí se řadí NATO a jeho globální působení, které Moskva považuje za narušování norem mezinárodního práva. Negativně je také vnímáno rozšiřování NATO směrem k hranicím Ruska. Výčet dalších vnějších rizik pro ruskou bezpečnost zahrnuje aktivity zmíněné již v jiných dokumentech jako je rozmisťování vojenských základů a jednotek na teritoriích sousedících s RF, destabilizace světové rovnováhy v systémech protiraketové obrany, militarizace vesmíru, vměšování do vnitřních záležitostí RF a jejích spojenců,

---

⁶⁵ Ibid.

⁶⁶ SOVĚT BEZOPASNOSTI, *Vojennaja doktrina Rossijskoj Feděracii*, utvržděna Ukazom Prezidenta Rossijskoj feděracii 5 fevralja 2010 g. No 146, <http://www.scrf.gov.ru/documents/33.html> (ověřeno 8. dubna 2015).

eskalace a vznik ozbrojených konfliktů v zemích sousedících s Ruskem a rozšiřování mezinárodního terorismu. Opakují se i charakteristiky vnitrostátního nebezpečí, ke kterému se řadí pokusy o násilné změny ústavního pořádku a podkopávání suverenity či narušování celistvosti území RF.⁶⁷

V odstavcích 10, 12 a 13 je pozornost věnována hlavním vojenským hrozbám RF a povaze současných konfliktů. Za kritické ohrožení bezpečnosti považuje Moskva narušení systému jaderných sil a varovných technologií před raketovým útokem. Jako další zásadní hrozby je ve VD 2010 uvedena kontrola vesmírného prostoru nepřáteli, tvorba a trénink nepřátelských ozbrojených skupin na území Ruska a jeho spojenců a pořádání provokativních vojenských cvičení ve státech, které sousedí s RF. Současné konflikty jsou charakterizovány zvýšeným soupeřením v informační sféře a nepředvídatelností jejich vzniku.⁶⁸

V závěrečné části se dokument věnuje vojenské politice RF. Za hlavní úkol si ruští představitelé ukládají zabraňování vzniku jaderné války. Podle odstavce 20⁶⁹ Rusko považuje za právoplatné využít armádu k odražení agrese proti sobě či svým spojencům, na podporu míru v souladu s rezolucemi a rozhodnutími RB OSN a jiných struktur kolektivní bezpečnosti a zabezpečení ochrany svých občanů za hranicemi RF v souladu s obecnými principy, normami mezinárodního práva a mezinárodních dohod RF. O použití vojska v dobách míru rozhoduje prezident RF stejně jako o nasazení jaderných zbraní. Nukleární zbraně mohou být využity v případě jaderného útoku či jiných zbraní hromadného ničení a v případě agrese v podobě konvenčního útoku, pokud je ohrožena existence státu.

Ve zbylém textu se VD 2010 věnuje úkolům, které má armáda v době míru, a prioritám rozvoje ruských ozbrojených sil. Mezi význačná poslání ruských vojenských jednotek v době míru patří ochrana suverenity RF a teritoriální integrity státu, schopnost strategického zadržování, zabezpečení protivzdušné obrany, ochrana ruských občanů za hranicemi proti ozbrojenému útoku vedeného proti nim, protipirátské operace a boj proti terorismu. K zásadním prioritám rozvoje se podle VD 2010 řadí zvyšování prestiže

---

⁶⁷ Ibid.

⁶⁸ Ibid.

⁶⁹ Ibid.

vojenské služby, kompletace mužstva a výzbroje a tvorba vojenských jednotek v permanentní bojové pohotovosti. Ke splnění výše uvedených cílů je podle odstavce 34⁷⁰ nutné zajistit dostatečné financování armády, zvýšit kvalitu výrobků ruského obranného průmyslu, optimalizovat vojenské vzdělání, zlepšit sociální zabezpečení vojáků, vysloužilců a členů jejich rodin, zdokonalit systém náborů a odvodů a bojovat proti korupci.

Podle odstavců 33 a 46 VD 2010⁷¹ je důležité zabezpečit výrobu nových technologií patřičné úrovně a rozvíjet ruský obranný průmysl. Za hlavní úkoly rozvoje považují autoři textu zlepšení mezinárodní spolupráce v oblasti výroby a oprav zbraní a vojenské techniky, zabezpečení technologické nezávislosti RF a to zvláště v oblasti strategických zbraní, podporu výroby perspektivních systémů a speciální techniky, udržení státní kontroly nad významnými podniky v obranném průmyslu a zvýšení jeho konkurenceschopnosti. Jak je uvedeno v odstavci 48,⁷² mobilizační plány na přechod z civilní na vojenskou výrobu mají být zachovány.

VD 2000 a VD 2010 se odlišují podobně jako Koncepce a Strategie. Zatímco VD 2000 dává armádě pouze málo úkolů za hranicemi RF, VD 2010 již konkrétně zmiňuje možnost využití ozbrojených sil k ochraně ruských občanů za hranicemi Ruska. Obě vojenské doktríny nevylučují možnost využití jaderných zbraní v případě jaderného napadení či proti agresi vedenou konvenčními silami, která ohrožuje existenci státu. Takový postoj opět signalizuje obavu ruských představitelů ze slabosti ruských konvenčních sil, které nemusí být schopné zastavit útok vedený konvenčními prostředky. VD 2010 potom spatřuje v porovnání s VD 2000 více oblastí, ve kterých má ruská armáda prostor pro zlepšení. Problém prestiže vojenské služby je zmíněn v obou dokumentech a podobně je to s nedostatečnou bojovou připraveností vojsk a chabými výkony ruského obranného průmyslu. Ve VD 2010 je navíc zdůrazněna potřeba doplňovat mužstvo a techniku do jednotlivých útvarů tak, aby se staly kompletními a plně bojeschopnými, zlepšování vojenského vzdělání, rozvíjení mezinárodní spolupráce

---

⁷⁰ Ibid.

⁷¹ Ibid.

⁷² Ibid.

ve vývoji nových zbraní a boj proti korupci. Některé z těchto oblastí se staly předmětem reformy v letech 2008-2014 a jejich konkrétní naplňování je rozvedeno níže.

3. Další strategické dokumenty

Další oficiální dokumenty, které mají vztah k modernizaci ruské armády v letech 2008-2014, jsou zákony RF, nařízení vlády a Námořní doktrína RF. Federální zákon o obraně je často obměňovaný dokument, který několikrát ročně prochází dílčími změnami a svým obsahem nepřináší nic nového v oblasti cílů reformy armády, než co už je obsaženo ve vojenských doktrínách. Nařízení vlády mají zajímavější charakter a zmiňují i konkrétní oblasti, které mají projít změnami, ale chybí detailní informace s uvedením konkrétního postupu reformy. Námořní doktrína částečně poodhaluje směr, kterým se má ubírat ruské vojenské námořnictvo, ale obsahově je opět velmi obecná. Podobná vize pro letectvo a jiné složky armády v oficiální formě chybí.

Federální zákon o obraně⁷³ prošel již mnoha úpravami a první verze současného textu se objevila na konci 90. let 20. století. Od té doby dochází k opakovaným aktualizacím, které pokračují i po roce 2014. Většina změn souvisí s reformulováním určitých frází, nahrazením některých termínů aktuálnějšími obraty či doplněním několika odstavců. Zákon stanovuje, jaké pravomoci mají jednotlivé státní orgány v obranných složkách státu. Nejvyšším velitelem ozbrojených sil je prezident RF, který určuje hlavní směr vojenské politiky a potvrzuje ruskou vojenskou doktrínu. Kromě něj má také vláda značné pravomoci v oblasti obrany. Vláda je odpovědná za údržbu a zabezpečení vojenských sil, zpracovává a předkládá dolní komoře ruského parlamentu návrhy na rozpočet obrany, organizuje výbavu vojenské techniky RF, objednává vojenskou techniku, řídí zpracování a plnění programů na zbrojení a rozvoj vojensko-průmyslového komplexu, kontroluje export zbraní, vojenské techniky, strategických materiálů, technologií a produktů dvojího určení, uzavírá mezivládní dohody v oblasti obrany a vede mezinárodní rozhovory v otázkách vojenské spolupráce.

V otázce úkolů, které mají ozbrojené síly RF, nepřináší federální zákon o obraně nic nového. Ruská armáda může být využita k odražení agrese namířené proti RF, bránit

---

⁷³ ROSSIJSKAJA FEDĚRACIJA, *Ob oboroně (s izmeněnijami na 8 děkabrja 2011)*, federalnyj zakon N61-FZ, http://www.khabarovskadm.ru/bitrix/redirect.php?event1=news_out&event2=%2Fupload%2Fiblock%2F997%2F61-simg+naaw+lzruizfbmznxgj.doc&event3=61-Ф3+О6+обороне.doc&goto=%2Fupload%2Fiblock%2F997%2F61-simg+naaw+lzruizfbmznxgj.doc (ověřeno 11. dubna 2015).

územní celistvost Ruska a plnit úkoly v souladu s federálními ústavními zákony, federálními zákony a mezinárodními dohodami RF. Za cílem ochrany zájmů RF, jejich občanů a podpory mezinárodního míru mohou být síly ruské armády operativně nasazeny za hranicemi RF v souladu s obecnými principy a normami mezinárodního práva, mezinárodních smluv RF a federálními zákony za účelem plnění následujících úkolů:

- odražení ozbrojeného napadení útvarů ozbrojených sil RF dislokovaných za hranicemi území státu
- odražení nebo zabránění ozbrojeného napadení na jinou vládu, která se s prosbou obrátí na RF
- ochrana občanů RF za hranicemi státu od ozbrojeného napadení
- boj proti pirátství a zabezpečení svobodné mořeplavby

O nasazení ozbrojených sil za hranicemi rozhoduje prezident RF stejně tak jako o množství jednotek, území působnosti, úkolech a době nasazení.⁷⁴

Přestože se federální zákon o obraně nezmiňuje přímo o modernizaci ruských ozbrojených sil, lze z jeho textu leccos vyčíst. Moskva do budoucna počítá s možnostmi pomoci spojencům, kteří o to požádají, a s ochranou svých občanů v zahraničí. Takové aktivity vyžadují mobilní jednotky připravené k okamžitému nasazení a schopné provádět vojenské akce v různých prostředích. Boj s pirátstvím potom klade nároky na ruské námořnictvo. To by mělo disponovat plavidly, která jsou schopná uskutečňovat hlídkovací mise trvající řádově měsíce v částech světa, které jsou pirátstvím ohroženy.

Nejrůznější nařízení vlády zpřesňují obecné fráze a ustanovení z předchozích dokumentů a přináší i některé novinky. Například nařízení z 18. srpna 2008⁷⁵ vidí tři důležité výzvy pro armádu v a) rozvoji nových informačních technologií, b) vedení bojových operací s pomocí moderních systémů a c) zkrácení vojenské služby na 12 měsíců. Řešení výzev potom vidí ve zvětšení počtu profesionálních vojáků, kteří budou trénováni pro práci s novou technikou a stanou se po čase jádrem armády namísto branců. Podle stejného textu je plánováno vyškolit 65 000 vojáků v hodnosti seržantů, kteří projdou lepší přípravou pro velení jednotek, než předchozí poddůstojnická hodnost

---

⁷⁴ Ibid.

⁷⁵ PRAVITĚLSTVO ROSSIJSKOJ FEDĚRACII, *Postanovlenije Pravitělstva RF ot 18.08.2008 n 621*, <http://www.lawmix.ru/prof/3824/> (ověřeno 11. dubna 2015).

praporčiků, jejichž trénink byl zaměřen spíše na technickou průpravu. Tak jako ostatní dokumenty, i nařízení pokládá za nutné zlepšit image a prestiž armády a vybavit ji moderní technikou způsobilou adekvátně reagovat na bezpečnostní hrozby.⁷⁶

Námořní doktrína RF do roku 2020⁷⁷ (dále jen ND 2020) se ve svém obsahu zabývá civilním i vojenským námořnictvem. Rusko je podle ní historicky aktivní ve světových mořích, má přímý přístup do tří oceánů a podílí se na rozvoji svobodné mořeplavby. ND 2020 definuje vládní politiku RF v mořích a oceánech a vychází z Ústavy RF, federálních zákonů a mezinárodních dohod o činnostech na moři, v prostoru světových moří a využití jejich zdrojů. Realizací ND 2020 je upevnění pozice RF jako vedoucí námořní mocnosti.

První část ND 2020⁷⁸ definuje národní zájmy RF ve světových mořích a cíle a principy národní námořní politiky. Ruské námořnictvo má zajistit suverenitu RF ve světových oceánech, ve vnitřních mořích, teritoriálních mořích, vzdušném prostoru nad nimi, mořského dna i zemské hlubiny pod ním. Námořní síly dále zabezpečují suverénní práva a jurisdikci RF ve výhradní ekonomické zóně na kontinentálním šelfu Ruska, ochranu přírodních zdrojů nacházejících se na dně, v podzemí i ve vodě, správu těchto zdrojů, provádění podmořských sledování, ochraňování mořského prostoru a zabezpečení výhod ve světových mořích pro obyvatele RF v přímořských regionech. K cílům národní námořní politiky patří ochrana teritoria RF a státních hranic na moři i vzdušném prostoru nad ním. ND 2020 stanovuje principy národní námořní politiky, ke kterým patří prioritá nevojenských politických, diplomatických, ekonomických, informačních a jiných prostředků při řešení sporů ve světových mořích a při předcházení hrozeb národní bezpečnosti RF v pobřežních oblastech. Rusko má podle ND 2020 disponovat nezbytnými námořními silami a efektivně je využívat v případě nevyhnutelnosti k podpoře námořní politiky státu.

---

⁷⁶ Ibid.

⁷⁷ SOVĚT BEZOPASNOSTI, *Morskaja doktrina Rossijskoj Feděracii na period do 2020 goda*, utveržděno Prezidentem Rossijskoj feděracii 27 ijulja 2001 g. Pr-1387, <http://www.scrf.gov.ru/documents/34.html> (ověřeno 11. dubna 2015).

⁷⁸ Ibid.

ND 2020 se ve třetí části⁷⁹ věnuje obsahu národní námořní politiky. Mezi činnosti vojenského námořnictva patří zkoumání a využití světových moří v zájmech obrany a bezpečí země, řešení vojenských úkolů a zabezpečení zájmů RF a jejich spojenců. Námořní flotila je hlavním prostředkem zajištění zájmů a bezpečnosti Ruska ve světových mořích. Mezi úkoly námořní flotily se řadí ochrana suverenity RF vojenskými prostředky za hranicí pevniny, ochrana suverénních práv RF ve výlučné ekonomické sféře a na kontinentálním šelfu, zabezpečení svobody světových moří a ruských ekonomických projektů v nich, udržování přítomnosti námořní flotily RF ve všech oceánech a účast ve vojenských, mírových a humanitárních akcích uskutečněných světovým společenství v zájmech RF.

ND 2020 rozděluje námořní síly RF do pěti flotil, tedy severní, tichooceánské, baltské, černomořské a kaspické. Kvalita a množství sil v jednotlivých flotilách jsou udržovány na úrovni odpovídající hrozbám bezpečnosti RF v konkrétním regionu. Národní námořní politika RF má pět geografických zaměření, kterými jsou atlantický, arktický, tichooceánský, kaspický a indooceánský region. Aktuálně klíčovým regionem se zdá být atlantický, který je vystaven ekonomickému, politickému a vojenskému tlaku zemí NATO, jehož členstvo se rozšiřuje na východ a snižuje ruské možnosti uskutečňovat svou námořní politiku. V oblasti Baltského moře má ruské námořnictvo zajistit ekonomickou a vojenskou bezpečnost regionu a vytvořit podmínky pro zabezpečení suverenity a práv RF. V oblasti Černého a Azovského moře má dojít k vylepšení právní základny pro fungování černomořské flotily RF na ukrajinském území a udržet město Sevastopol v roli její hlavní základny.⁸⁰ Úmysl o setrvání ruské armády na Krymu za jakýchkoliv podmínek zdůraznil v roce 2010 i bývalý admirál černomořské flotily Igor Kastanov, podle kterého zůstane černomořská flotila ve městě Sevastopol navždy.⁸¹

Zákony RF, nařízení vlády a ND 2020 nám pomáhají k dokreslení obrázku o tom, jaké funkce by měla mít ruská armáda a jaký směr by měla mít modernizace

---

⁷⁹ Ibid.

⁸⁰ Ibid.

⁸¹ GORENBURG, Dmitry, *The Future of the Sevastopol Russian Navy Base*, Russian Military Reform, 2010, <https://russiamil.wordpress.com/2010/03/22/the-future-of-the-sevastopol-russian-navy-base/> (ověřeno 23. dubna 2015).

vojenských sil. Kromě ochrany teritoria státu, zlepšení prestiže vojska, možnosti vyslat ruskou armádu do zahraničí za účelem ochrany ruských občanů a nutnosti technické modernizace můžeme ze zákonů a nařízení vyčíst úmysl vytvořit poddůstojnický sbor seržantů a zkrácení vojenské služby na jeden rok. Navíc dávají zákony a ND 2020 jisté úkoly ruskému námořnictvu, které se má aktivně účastnit protipirátských misí, disponovat dostatečnou technikou pro obranu ruského území proti útokům z moře a mít dostatečnou výbavu odpovídající regionálním hrozbám. Pozoruhodnou informací z ND 2020 je i potřeba řešit status ruské černomořské flotily na ukrajinském území. Přestože ND 2020 ve svém obsahu zdůrazňuje prioritu nevojenských prostředků při řešení krizí, Krymský poloostrov byl nakonec obsazen s jistou pomocí ruské armády a připojen k Rusku po průběhu referenda silně kritizovaným médii většiny členských států EU a NATO. ND 2020 byla zveřejněna roku 2001 a zůstává otázkou, jak dlouhou dobu dopředu se ruská armáda připravovala na definitivní vyřešení otázky Krymského poloostrova a Sevastopolu jako hlavní základny černomořské flotily.

4. Nové způsoby vedení bojových operací

Předchozí dokumenty jsou si do jisté míry podobné a definují určité potřeby v oblasti modernizace armády a to jak v kvantitativních ohledech (nedostatek mužstva a techniky), tak kvalitativních (lepší bojová připravenost jednotek, sociální podmínky pro vojáky z povolání a zvyšování technologické úrovně zbraní a vojenských systémů). Konkrétní informace o počtech vojáků a zbraní a údaje o modernizované technice či lepších sociálních podmínkách lze v oficiálních dokumentech najít jen zřídka. Podobně je to i se strategickým myšlením a plánováním vojenských operací. Současné vládní dokumenty se zmiňují o mobilizačních plánech pro případ regionální války a povolání sil rychlé reakce v případě lokálních konfliktů. Hlavním ruským zájmem je pak zamezení vzniku jaderného konfliktu a priorita řešení konfliktů nevojenskou cestou. Oficiální texty nám dávají určitou obecnou představu o tom, jak se vyvíjí ruská armáda a jaké má plnit úkoly. Pokud se ovšem chceme o průběhu modernizace ruské armády a ruského strategického uvažování dozvědět více, je nutné věnovat pozornost vyjádřením a prohlášením vojenských činitelů v tisku a dalších médiích.

Jedním z takových projevů je příspěvek současného náčelníka generálního štábu armády RF Valerije Gerasimova u příležitosti širšího setkání Akademie vojenských věd

RF v roce 2013.⁸² Gerasimov charakterizuje ve svém výstupu základní tendence způsobu využití vojenské síly a aktuální úkoly vojenské vědy. Ve 21. století se stírají rozdíly mezi válečným a mírovým stavem a ozbrojené konflikty nekopírují žádné vzory tak, jak tomu bylo v minulosti. Zkušenosti z tzv. barevných revolucí, severní Afriky a Blízkého východu ukazují, jak se fungující stát v řádech měsíců a dní mění v dějiště krutého ozbrojeného boje. Taková země se stává obětí mezinárodních intervencí a upadá do chaosu, humanitární katastrofy a občanské války.

Ruská armáda si musí vzít z těchto událostí poučení. Konflikty takového typu budou podle Gerasimova charakteristické pro 21. století. V počtu obětí a katastrofálními sociálními, ekonomickými a politickými následky jsou tyto události srovnatelné s válkami v tradičním pojetí. Konflikty nového typu zavádí nová pravidla, kdy vzrůstá role nevojenských způsobů jak dosáhnout politických a strategických cílů. V řadě případů jejich efektivita překonává sílu konvenčních zbraní. Konfrontace se stávají směsí politických, ekonomických, informačních, humanitárních a dalších nevojenských metod za využití protestního potenciálu obyvatelstva. Vojenské akce jsou především tajného charakteru a k otevřenému využití síly dochází pod pláštěm mírových operací.⁸³

Gerasimov dále uvažuje o přípravě a vyzbrojení ruské armády v dlouhodobé perspektivě. Podle něj dochází ke zvyšování role vysoce pohyblivých složek armády a ustupují frontální masové konflikty. Hlavním způsobem boje se stává bezkontaktní ničení cílů a útoky na objekty hluboko v týlu nepřítele. Zvyšuje se využívání speciálních jednotek, vnitřní opozice a vlivu informací, jejichž formy a způsoby předání se zlepšují. V posledních konfliktech došlo k takovým způsobům vedení vojenských operací, které nelze považovat přímo za vojenské, např. bezletová zóna a námořní blokáda v Libyi.⁸⁴

Na závěr svého textu se Gerasimov věnuje úkolům vojenské vědy a VD 2010. Vojenská věda má čerpat inspiraci nejen ze zahraničních konfliktů, ale i domácích zkušeností jako byla druhá světová válka, působení sovětské armády v Afghánistánu a severokavkazské nepokoje. Pozornost by se měla věnovat i vlivu robotizace armády,

---

⁸² GERASIMOV, Valerij, 'Cennosti nauki v predvidenii,' *Voенно-промышленный курьер*, выпуск No 8 (476) за 27 февралja 2013 года, <http://www.vpk-news.ru/articles/14632> (ověřeno 12. dubna 2015).

⁸³ Ibid.

⁸⁴ Ibid.

kdy podle Gerasimova bezpilotní letouny tvoří pouze začátek. Ve VD 2010 spatřuje autor textu slabinu ve nedostatečné definici podmínek, za kterých může být ruská armáda nasazena v zahraničí. Příkladem je mírová operace, která má podle VD 2010 nejasná kritéria, a chybí výčet dalších speciálních, humanitárních a evakuačních úkolů.⁸⁵

5. Válčení nové generace a nový vzhled armády

Z oficiálních dokumentů a vyjádření ruské armády lze vyvodit, že Moskva počítá s radikální změnou ve vzhledu a vedení ozbrojených sil v konfliktech 21. století. Ruští vojáci se mají v budoucích konfliktech řídit strategií “válčení nové generace”, která vychází ze zkušeností rusko-gruzínské války a dřívějších konfliktů. V rámci této koncepce je preferována kombinace politického, ekonomického a informačního nátlaku před využitím hrubé síly. K dosažení operačních cílů mají být aktivně využity i internetové sociální sítě a prostředky mediální a informační války.⁸⁶ Rozdělení zbraní podle generací zavedl v ruskojazyčném prostředí generálmajor Vladimir Slipčenko. Tři generace technologicky jednodušších zbraní následuje čtvrtá, kterou představují automatické zbraně, tanky a vzdušné síly, pátá s nukleárními zbraněmi a šestá s naváděnými, informačními, elektronickými a především bezkontaktními zbraněmi.⁸⁷

Reformy, změny a modernizace ruských ozbrojených sil mají za úkol vytvořit “nový vzhled” armády. Tento posun silně souvisí se změnou chápání hlavního nepřítele Ruska. Proti NATO, eventuálně Číně, zaujímá Moskva převážně obranný postoj a nebezpečí je pocíťováno především z jihu. Dagestán, Čečensko, postsovětské země jako Gruzie a nebezpečí rozšiřování islámského extrémismu prostřednictvím afghánského Talibanu představují zásadní hrozby pro RF v podobě menších a často neregulérních armád.⁸⁸ Bývalý náčelník generálního štábu Makarov stanovil na počátku zkoumaného období pět priorit modernizace ozbrojených složek RF, kterými je stálá bojová

---

⁸⁵ Ibid.

⁸⁶ ROVENSKÝ, Dušan, “‘Twitter War’ - nová ruská strategie na Krymu,” *Armádní technický magazín*, No. 6, 2014, s. 6.

⁸⁷ JONSSON, Oscar & SEELY, Robert, ‘Russian Full-Spectrum Conflict: An Appraisal After Ukraine,’ *The Journal of Slavic Military Studies*, Vol. 28 No.1, 2015, s. 2-3.

⁸⁸ LANNON, Gregory P., ‘Russia's New Look Army Reforms and Russian Foreign Policy,’ *The Journal of Slavic Military Studies*, Vol. 24 No. 1, 2011, s. 28-30.

pohotovost, profesionalizace a 100% stavy mužstva, přezbrojování armády současnou technikou, výcvik seržantů a reforma vojenského vzdělání, předělání tréninkových programů a manuálů a zavedení odpovídajícího platového ohodnocení a lepšího ubytování pro vojáky.⁸⁹

Kritické zhodnocení

Neorealistická perspektiva nám poskytuje zajímavý pohled na ruské vojenské strategické dokumenty v letech 2008-2014. Na začátku zkoumaného období to podle těchto textů vypadá tak, že se Rusko vlastně soustředí na vnitropolitickou bezpečnost a zajištění jaderných zbraní, které působí jako prevence proti kritickým konvenčním útokům. Rusko považuje za hlavního nepřítele svých zájmů NATO v čele s USA, které ovšem nejsou konkrétně zmiňovány. Rozšiřování NATO přirozeně snižuje ruské šance posílit své mezinárodní postavení, protože členstvím v této organizaci se země dostávají mimo oblast ruského vlivu. Tím se snižuje šance stát se regionálním hegemonem a zajistit si tak bezpečnou pozici v nepřátelském světě. Podle ND 2020 Rusko naznačuje, že Sevastopol a Krymský poloostrov představují oblast, která je kriticky důležitá pro ruské zájmy a bezpečnost.

V průběhu let 2008-2014 stupňovalo Rusko asertivní rétoriku strategických dokumentů. Texty se vymaňují z výrazových prostředků spojených se studenou válkou, masová mobilizace ustupuje do pozadí a důraz je kladen na potřebu zásadních změn v ruské armádě. Ozbrojené síly mají být schopné hájit bezpečnost a zájmy ruských občanů v zahraničí, k čemuž má být využito “válčení nové generace” a armáda “nového vzhledu”, které kladou na ruské ozbrojené síly nové nároky. Důraz se klade na nevojenské prostředky, informační válku, zavádění moderní techniky a profesionalizaci armády, které vyžadují strukturální změny ruského obranného průmyslu a reorganizaci ozbrojených složek. Tyto zásadní procesy by měly zlepšit výkony armády, která by měla napříště efektivněji řešit problémy podobné rusko-gruzínské válce v roce 2008. Z pohledu neorealismu udělalo Rusko v oblasti strategie velký krok dopředu. Rusko si uvědomuje změny charakteru ozbrojených konfliktů v 21. století a oficiálními

---

⁸⁹ McDERMOTT, Roger N., ‘The Restructuring of the Modern Russian Army,’ *The Journal of Slavic Military Studies*, Vol. 22 No. 4, 2009, s. 488.

dokumenty si připravuje možnosti, jak může na nové bezpečnostní výzvy v postsovětském prostoru reagovat.

2. Analýza kvantitativních změn

Jak je patrné z předchozího textu, modernizace ruské armády v letech 2008-2014 podstatným způsobem počítá se strukturálními reformami. Změny v počtu útvarů a jednotek zasáhly všechny ruské síly a v drtivé většině případů šlo o redukce a transformace. Rozsáhlý důstojnický sbor, který byl dědictvím mobilizačního systému, se taktéž uskromňování nevyhnul. V neposlední řadě docházelo i k vyřazování staré vojenské techniky, která byla buď nepojízdná, nebo již zcela nevyhovující podmínkám 21. století. Další kvantitativní změny úzce souvisí s ruskou demografickou situací a plánem postupné profesionalizace ruských ozbrojených sil.

1. Strukturální reorganizace ruské armády

Složky ruské armády jsou rozděleny na tři základní druhy ozbrojených sil, tedy pozemní síly, letectvo a námořnictvo, a tři samostatné druhy vojsk, které mají oddělené velení, tedy vzdušně-výsadkové vojsko, strategické raketové vojsko a vesmírné vojsko. K ruské armádě se ještě řadí záložní služby, účetní, konstrukční a železniční jednotky, lékařský personál a další útvary mimo soustavu ozbrojených sil.⁹⁰ V době reform v letech 2008-2014 došlo k celkovému přebudování struktury především tří základních druhů ozbrojených sil a v rámci vzdušně-výsadkového vojska. Změny proběhly i v dalších složkách ruské armády, ale svým významem byly marginální.

a) Reorganizace pozemních sil

Nejdůležitější organizační změny zasáhly ruské pozemní síly. Jak se ukázalo při rusko-gruzínské válce v roce 2008, divize o počtu 10-13 000 vojáků byly příliš velké a těžkopádné pro rychlé plnění rozkazů. Obrněné regimenty a pěchota odpovídaly svým charakterem stále ještě strategickým plánům z dob studené války. Armády USA a Spojeného království již v 90. letech 20. století vyměnily velké divize za menší brigády, které se ukázaly být vhodnější pro expediční operace. Brigáda je velikostně asi třetinová

---

⁹⁰ BARTLES, Charles K., 'Defense Reforms of Russian Defense Minister Anatolii Serdyukov,' *The Journal of Slavic Military Studies*, Vol. 24 No. 1, 2011, s. 60.

oproti divizi s počtem vojáků okolo 4500-5000 vojáků, má lehčí vybavení, je flexibilnější a její nasazení z moře či ze vzduchu je snadnější. Rusko se v každém případě nechalo západními zkušenostmi inspirovat a nebyl to poslední případ, kdy ruská armáda přebírala vzory jiných ozbrojených složek. Z původních 203 divizí vzniklo redukcí okolo 80 brigád.⁹¹ Ve výjimečných situacích byly divize zachovány jako např. 18. kulometná divize na Kurilských ostrovech a 201. vojenská základna v Tádžikistánu. Oba útvary byly do roku 2011 reorganizovány na brigády v druhém sledu.⁹²

Podle Serďukovových vyjádření v roce 2010⁹³ se redukcí a transformací divizí pozemních sil má docílit vytvoření kompletnějších jednotek. Dlouhotrvajícím problémem divizí bylo nedostatečné mužstvo, kdy pouze 20 % všech divizí mělo plný stav a zbývající jednotky musely být v případě krize doplněny mobilizací. Podle reformních plánů měly být nové útvary kompletní z 90-100 %. Brigády byly podle typu rozděleny na přibližně 40 pěchotních, okolo 20 brigád artilerie, 12 komunikačních brigád, sedm brigád protiletectvé obrany, čtyři útočné výsadkářské brigády⁹⁴ a dvě brigády pro vedení elektronické války v oblasti internetu, radarových technologií a rušení signálu nepřítele.

Plán na vytvoření brigád narazil na řadu odpůrců z řad důstojnictva i veřejnosti. Brigády totiž podle jistých názorů nemohou svou menší strukturou a vybavením nahradit divize rozdělené na pluky a prapory. Důležitým propagátorem brigád byl v době Serďukovova působení na ministerstvu obrany náčelník generálního štábu Nikolaj Makarov. Podle něj⁹⁵ se v době válek a konfliktů stejně velelo na úrovni batalionů, které byly početně podobné současným brigádám. K tomu docházelo nejenom v nedávných konfliktech s Gruzii, ale i dříve v Čečensku či ještě za SSSR v Afghánistánu. Přechod na brigádní strukturu byl završen na přelomu roku 2009 a 2010.⁹⁶

⁹¹ THORNTON, Rod, *Military Modernization and the Russian Ground Forces...*, s. 21-22.

⁹² BARABANOV, Michail, MAKIJENKO, Konstantin & PUCHOV, Ruslan, *Vojennaja reforma: na puti k novomu obliku rossijskoj armii...*, s. 23.

⁹³ MAZITANS, Kaspars, 'Russian Armed Forces Military Reforms and Capability Development (2008-2012)' ..., s. 12-14.

⁹⁴ Tyto brigády měly podléhat velení pozemních sil, nikoliv oddělenému druhu výsadkářských vojsk.

⁹⁵ GAVRILOV, Jurij, 'Ataka na polkovodcev,' *Rossijskaja Gazeta*, feděralnyj vypusk N4934 (Nědělja), 18. června 2009, <http://www.rg.ru/printable/2009/06/18/armia.html> (ověřeno 29. března 2015).

⁹⁶ Ibid.

Po nástupu Sergeje Šojgu na místo ministra obrany na konci roku 2012 nastalo velké očekávání, zda začne postupně vracet jednotlivé reformní kroky svého předchůdce nazpět. Serďukov totiž kvůli změnám čelil neustálému tlaku příslušníků generality, která profitovala z kontroly starého systému. Šojgu ovšem zrušil pouze některá rozhodnutí, která generály nejvíce iritovala, ale jádro reformy zůstalo zachováno. V rámci ústupků došlo k obnově několika divizí.⁹⁷ V roce 2013 se do složek pozemních vojsk navrátily tankové divize Tamanskaja a Kantěmirovskaja, které mají historickou tradici nasazení od druhé světové války až do konfliktů v Čečensku. Nicméně se nepředpokládá s obnovením plného stavu těchto divizí. Namísto standardních 13-14 000 vojáků má oba útvary tvořit jen 6000-7000 mužů. Podle odhadů amerického analytika Dmitry Gorenburga⁹⁸ by mohlo dojít k vytvoření jedné až dvou divizí v každém vojensko-strategickém velitelství jako vstřícný krok generalitě, ale nedostatek lidí je pocíťován už na úrovni brigád, natož aby ještě došlo k obnovování divizí.

b) Reorganizace leteckých sil

Organizační reforma leteckých sil podle konceptu Serďukova a Makarova byla rozdělena na dvě části. V průběhu první části zakončené na konci roku 2009 došlo ke strukturálním změnám leteckých jednotek. Původně totiž byly vzdušné síly rozděleny na divize a regimenty, které byly roztroušeny na stovkách letišť a podléhaly centrálnímu velení. Podle nového systému se základní jednotkou leteckých sil stane velká letecká základna s několika eskadrami, které nahradí stovky roztroušených vojenských letišť. 52 leteckých základen nahradilo 72 leteckých regimentů, 14 leteckých bází a 12 nezávislých leteckých eskader. V průběhu druhé etapy reorganizace od počátku roku 2010 dochází k redukci hlavních leteckých základen na deset.⁹⁹ Podle dostupných informací přechod ještě nebyl dokončen.

---

⁹⁷ GORENBURG, Dmitry, *Impression from Moscow*, Russian Military Reform, 2013, <https://russiamil.wordpress.com/2013/06/10/impressions-from-moscow/> (ověřeno 29. března 2015).

⁹⁸ Ibid.

⁹⁹ MAZITANS, Kaspars, 'Russian Armed Forces Military Reforms and Capability Development (2008-2012)' ..., s. 15-17.

c) Reorganizace námořních sil

Kvantitativní změny v námořnictvu se zaměřily na snižování počtu jednotek a mužstva. 240 starých základen bylo přetvořeno a zredukováno na 123, rezervní síly námořnictva byly zrušeny a centrální velicí aparát byl v roce 2011 zeštíhlen z 850 důstojníků na 90.¹⁰⁰ Námořní síly RF zrcadlily změny v dalších složkách armády. Podobně jako pozemní síly, námořní pěchota také přešla na brigádní strukturu. Ve druhé fázi reformu od roku 2011 byla vedena diskuze o velicích plavidlech a konstrukci nových letadlových lodí, která zůstává v dohledné době nereálnou.¹⁰¹

d) Reorganizace vzdušně-výsadkového vojska

Vzdušně-výsadková vojska si při změnách v armádě roku 2009 dokázala udržet strukturu divizí namísto brigád. Čtyři divize tvořilo dohromady okolo 35 000 vojáků, kteří procházeli mnohem náročnějším tréninkem, než ostatní složky armády. Mezi výsadkáři najdeme větší množství vojáků z povolání oproti ostatním součástem armády. Při operacích v rusko-gruzínské válce patřili výsadkáři k bojovým jednotkám s nejlepšími výkony a zastávali pozici kvalitně trénované a vysoce mobilní pěchoty. Během událostí na Krymu v roce 2014 byla pravděpodobně mnoho vojáků bez insignií příslušníky vzdušně-výsadkového vojska RF.¹⁰²

Od roku 2013 probíhá v ruských ozbrojených složkách intenzivní debata o vytvoření sil rychlé reakce založených na vzdušně-výsadkovém vojsku. Podle zprávy ministra obrany Sergeje Šojgu z února 2013¹⁰³ mají být výsadkáři připraveni k akci v případě náhlé potřeby. Ruské síly rychlé reakce by z pohledu kvantity mělo tvořit 70-80 000 vojáků a útvar má disponovat leteckými, námořními a zvláštními silami. Strukturální změny by představoval přesun leteckých transportních jednotek pod velení sil rychlé reakce. Podobně se počítá s převelením 9000 příslušníků námořní pěchoty, jejichž výcvik již v současnosti částečně probíhá ve výcvikovém středisku výsadkářů v

---

¹⁰⁰ Ibid., s. 18-20.

¹⁰¹ GILES, Keir, 'A New Phase in Russian Military Transformation,' *The Journal of Slavic Military Studies*, Vol. 27 No. 1, 2014, s. 156.

¹⁰² BARTLES, Charles K. & McDERMOTT, Roger N., 'Russia's Military Operation in Crimea,' *The Journal of Slavic Military Studies*, Vol. 61 No. 6, 2014, s. 52-53.

¹⁰³ Ibid., s. 53.

Rjazani, a několika brigád se speciálním určením jako je průzkumná a zpravodajská činnost. Podle velitele vzdušně-výsadkového vojska Vladimira Šamanova¹⁰⁴ je mužstvo jednotek optimálně složeno z poměru 12-15 % důstojníků, 50-55 % profesionálních vojáků a 20-25 % branců.¹⁰⁵ Realita je ovšem často rozdílná s mnohem vyšším počtem odvedenců. Šamanov na konci roku 2013 předpokládal vytvoření ruských sil rychlé reakce v prvních měsících následujícího roku. Tato informace nebyla potvrzena, ale události naznačují, že nový útvar již existuje, nebo je v závěrečných fázích vzniku. Podle některých zdrojů¹⁰⁶ existuje souvislost mezi vytvořením sil rychlé reakce a operacemi ruské armády na Krymském poloostrově v únoru a březnu 2014. Jiní autoři¹⁰⁷ spojují důležitost vzniku těchto útvarů s nestabilitou středoasijského regionu, kdy roku 2010 během etnických konfliktů v kyrgyzských městech Oš a Džalal-Abad přišlo o život několik set Uzbeků. Včasné nasazení ruských sil rychlé reakce mohlo zabránit krveprolití, protože státy ve Střední Asii postrádají kapacity na jejich vytvoření.

Ve druhé polovině roku 2013 bylo pod velení vzdušně-výsadkového vojska převeleno několik útvarů pozemních sil. Generálplukovník Šamanov dostal nově na starost 56. oddělenou vzdušně-útočnou brigádu z Kamyšina, 11. brigádu z Ulan-Ude a 83. usurijskou brigádu. Vedle toho došlo k přeformování 45. pluku zvláštního určení v podmoskevské Kubinky a komunikačního pluku z regionu Medveži Ozera na brigády. To by mělo umožnit oběma útvarům efektivněji vykonávat svou funkci a samostatně řešit úkoly v krátkém časovém úseku.¹⁰⁸ Ke konci roku 2013 disponovala vzdušně-výsadkářská vojska čtyřmi divizemi a pěti brigádami. Do jejich řad patřilo celkem 9500 profesionálních vojáků, kteří se rekrutovali z Rjazaňského výsadkářského učiliště, zájemců o práci v armádě a branců, kteří se rozhodli stát se profesionály.¹⁰⁹

---

¹⁰⁴ Ibid., s. 48-53.

¹⁰⁵ Ibid., s. 46.

¹⁰⁶ Ibid., s. 46.

¹⁰⁷ BARABANOV, Michail & PUCHOV, Ruslan, *Novaja armija Rossii...*, s. 116.

¹⁰⁸ JEGOROV, Ivan, 'Děsant pojdět na šturm,' *Rossijskaja Gazeta*, Feděralnyj vypusk N6143, 1 avgusta 2013, <http://www.rg.ru/2013/07/31/desantniki-site.html> (ověřeno 21. dubna 2015).

¹⁰⁹ Ibid.

e) *Reorganizace velícího sboru*

Podle Serďukov-Makarovových reforem mělo dojít k razantním škrtům v důstojnickém sboru ruských ozbrojených sil. Z původních 350 000 důstojníků jich mělo v armádě “nového vzhledu” zůstat pouze 150 000. Redukce generálů měla být provedena z 1107 na 877 osob, plukovníků z 25 665 na 9714, majorů z 99 550 na 25 000, kapitánů z 90 000 na 40 000 a naopak k 50 000 plukovníků mělo přibýt dalších 12 000. Zaměstnanci generálního štábu o počtu 10 523 se nově měli spokojit s 3500 lidmi a ministerstvo obrany s 5000 namísto původních 11 920.¹¹⁰ Více než 100 000 poddůstojníků v hodnosti praporčíků mělo být uvolněno ze služby či převeleno na jinou pozici.¹¹¹ Primárním úkolem praporčíků v ruské armádě nebylo vykonávání pozice juniorních důstojníků jako v západních armádách, ale obsluha složité vojenské techniky. Původní struktura s mohutnou vrstvou majorů a kapitánů a faktickou absencí nižšího důstojnictva představovala svým vzhledem “vejce” a v rámci reforem se měla změnit na “pyramidu”, kdy se počet vojáků podle jednotlivých hodností má směrem ke generalitě významně snižovat.¹¹²

Tento trend byl pokračováním kurzu, který nastolil bývalý ministr obrany Sergej Ivanov působící v úřadě do roku 2007. Serďukov, nástupce Ivanova na ministerstvu obrany, uvolnil ze služby všechny vrchní velitele vojsk podle jednotlivých druhů a zvláštních určení. Odstranění byli především muži, kteří odporovali provádění reforem. K odchodu byli nuceni kvůli rozličným důvodům typu vysoký věk, nedostatečná fyzická kondice či obvinění z korupce, které vedlo k odchodu 16 generálů a postihlo celkem okolo 500 osob.¹¹³ Z 335 000 důstojnických pozic bylo v roce 2008 asi 40 000 neobsazených. Ke konci téhož roku odešlo z armády kvůli vysokému věku 26 700 důstojníků a o rok později dalších 9100.¹¹⁴ K naplnění původního plánu, tedy zmenšení

¹¹⁰ BARTLES, Charles K., ‘Defense Reforms of Russian Defense Minister Anatolii Serdyukov’..., s. 72-77.

¹¹¹ RIA NOVOSTI, ‘Minoborony Rossii uprazdňajet institut praporščikov i mičmanov,’ *Rossijskaja Gazeta*, 23. října 2008, <http://www.rg.ru/2008/10/23/praporshiki-anons.html> (ověřeno 23. dubna 2015).

¹¹² BARABANOV, Michail, MAKIJENKO, Konstantin & PUCHOV, Ruslan, *Vojennaja reforma: na puti k novomu obliku rossijskoj armii...*, s. 19.

¹¹³ BARTLES, Charles K., ‘Defense Reforms of Russian Defense Minister Anatolii Serdyukov’..., s. 77.

¹¹⁴ BARABANOV, Michail, MAKIJENKO, Konstantin & PUCHOV, Ruslan, *Vojennaja reforma: na puti k novomu obliku rossijskoj armii...*, s. 18.

důstojnického stavu na 150 000 lidí, nakonec nedošlo. Po vlně propouštění bylo 70 000 poddůstojníků v hodnosti praporčík povoláno zpět do služby, protože ruská armáda začala trpět kritickým nedostatkem mužů k obsluze pokročilé vojenské techniky, jako jsou systémy protiletectvé obrany. Podle západního vzoru mělo po reformě tvořit důstojnictvo 15 % mužstva namísto jedné třetiny. Při ideálním a plánovaném stavu armády s velikostí jednoho milionu mužů by byl podíl důstojníků 22%.¹¹⁵

2. Změny v branné povinnosti a mobilizaci

Změna doby trvání branné povinnosti má velmi závažné důsledky na schopnosti ruských ozbrojených sil. Původní dvouletá vojenská služba, která byla později zredukována na 18 měsíců, se v říjnu 2008 snížila na dobu jednoho roku. Odvodu na vojnu se člověk mohl vyhnout na základě výjimek, které představovalo například studium na vysoké škole, těhotenství manželky, otcovství dítěte do tří let věku, členství v hasičském sboru nebo absolvování duchovních seminářů. Do výše uvedených kategorií spadalo každoročně až 100 000 mladých mužů. Zákon o civilní službě, který by měl umožnit splnění této povinnosti beze zbraně, značně komplikuje možnosti jedincům, kteří se službě z náboženských a jiných důvodů v armádě snaží vyhnout, a zůstává tak prakticky nevyužit. Předpis byl vypracován samotnými příslušníky ozbrojených sil a pokud ho chce člověk využít, tak musí složitě dokazovat hluboké pacifistické smýšlení a odpor ke zbraním. Navíc je alternativní civilní služba znatelně delší, než jeden rok vojenské služby.¹¹⁶

Přesto se každoročně nedaří naplňovat stavy armády. Plánovaná milionová armáda stále zůstává pouze na papíře a velikost armády před reformami o síle 1,1-1,2 milionů vojáků se zdá být dalekou minulostí. Hlavní příčinou je nepříznivý demografický vývoj, který nastal v 90. letech 20. století. Pokud se podíváme na Rusko v SSSR na konci 80. let 20. století, porodnost dosahovala ročně až 1,2 milionů novorozenců mužského pohlaví. Nezávislé Rusko o desetiletí později ovšem ve stejné kategorii vykazuje číslo 700 000. K poklesu porodnosti se ještě přidala sestupná

---

¹¹⁵ THORNTON, Rod, "There Is No One Left to Draft": The Strategic and Political Consequences of Russian Attempts to End Conscription, *The Journal of Slavic Military Studies*, Vol. 26 No. 2, 2013, s. 233-234.

¹¹⁶ VYŽUTOVIČ, Valerij, "Truba zovet," *Rossijskaja Gazeta*, feděralnyj vypusk N4770, 10 okťabrja 2008, <http://www.rg.ru/printable/2008/10/10/slujba.html> (ověřeno 28. března 2015).

tendence ve fyzické kondici potenciálních branců, která dále snižuje množství odvedenců až o 50 % podle extrémních odhadů.¹¹⁷

Úplná profesionalizace ruské armády a zrušení branného systému čelí vytrvalé kritice generálního štábu a nejvyšších důstojníků ruské armády. Důvody proti postupnému zvyšování počtu profesionálů a snižování množství branců zůstávají podobné již od dob SSSR. Branci jsou považováni za vojáky, kteří slouží vlasti, a nejsou na rozdíl od západních států placeni jako žoldněři. Stejně starým důvodem je výchova mladých mužů jako “ruských občanů”, dříve “sovětských”, protože RF je podobně jako SSSR etnicky diverzifikovaný stát se 160 různými národy. Dalším argumentem části ruského důstojnictva je přetrvávající čínské nebezpečí. ČLR stejně jako Rusko neopustilo mobilizační systém armády a navíc sousedí s řídko osídleným Dálným východem a Sibiří, které mají značné nerostné bohatství a je tím pro rostoucí čínskou ekonomiku atraktivní. Jedinou odpovědí na čínský vpád by pak představovaly taktické nukleární zbraně. Důstojníci mají i ryze individuální důvody k odporu proti mobilizaci. Branci představují masu lidí, pro které je potřeba více generálů a důstojníků. Profesionalizace a zeštíhlení armády znamená ohrožení zaměstnání pro řadu z nich. Před rokem 2008 existovalo v Rusku 203 divizí, jejichž počet zůstal nezměněn od dob SSSR, přestože se od původního státu odštěpila řada republik. Zdaleka ne všechny divize měly alespoň poloviční stav, ale 100 % z nich mělo důstojnický aparát, který by útvarům velel po provedení mobilizace. Profesionalizace armády a rušení útvarů opět automaticky znamená zásadní škrty na důstojnických postech. Význačnou roli hrála i finanční dimenze branného systému. Mnozí důstojníci si přilepšovali ke svým příjmům úplatky při odvodech a využíváním vojáků jako levné pracovní síly, za kterou pak inkasovali odměny od místních továren a zemědělských podnikatelských subjektů.¹¹⁸ Jak se v roce 2012 vyjádřil nově jmenovaný náčelník generálního štábu Valerij Gerasimov, služba v armádě je věc cti a vážený závazek všech občanů. Gerasimov potvrdil úmysl zachovat odvody do armády v délce jednoho roku.¹¹⁹

---

¹¹⁷ Ibid.

¹¹⁸ THORNTON, Rod, “There Is No One Left to Draft”: The Strategic and Political Consequences of Russian Attempts to End Conscription’..., s. 222-227.

¹¹⁹ RIA NOVOSTI, ‘Rossijskaja armija ně budět polnost’ju perechodit’ na kontraktnuju sistěmu,’ *Rossijskaja Gazeta*, 4 děkabrja 2012, <http://www.rg.ru/2012/12/04/armija-anons.html> (ověřeno 23. dubna 2015).

Postup profesionalizace naráží i na další problémy. Společensky je profesionální armáda neoblíbená nejen kvůli stigmatu žoldníků, ale i z důvodu, že jakákoliv zkušenost s ozbrojenými složkami je lidmi považována za negativní a nechťenou. Rusové nemají o práci v armádě zájem, a proto se útvary trvale potýkají s nedostatkem zájemců o profesionální službu. V roce 2008 a 2009 se ještě výhledově počítalo s úplnou profesionalizací. V roce 2009 sloužilo v armádě 79 000 vojáků z povolání a o rok později již 90 000. Podle vyjádření představitelů armády z roku 2010 bylo nakonec rozhodnuto, že systém branců bude zachován. V současné ruské armádě slouží podle střízlivých odhadů 800 000 vojáků, podle pesimistů pak pouze 667 000 osob. Vzhledem k demografické situaci zůstává cíl milionové armády nenaplněn. U odvodů došlo ke zrušení výjimek, kterými bylo studium na vysoké škole, otcovství a kriminální minulost. Fyzické předpoklady byly minimalizovány a přesto ročně chybí několik set tisíc mužů v armádě.¹²⁰ Podle vyjádření generálplukovníka Viktora Goremykina z roku 2012¹²¹ je pozemní vojsko tvořeno z 27 % profesionály, námořnictvo ze 70 %, zahraniční základny ruské armády ze 100 % a letecké síly mají vysoký podíl profesionálů bez uvedení konkrétního čísla.

12 měsíční vojenská povinnost přivedla ruskou armádu na půl cesty k profesionalizaci. Zatímco u předchozí dvouleté vojny bylo potřeba ročně odvést okolo 300 000 mladých mužů, současná jednoroční povinnost vyžaduje přes 600 000, což je kvůli nepříznivému demografickému vývoji neudržitelné. Jedním z možných řešení problému se zdá být obnovení dvouleté služby v armádě, ale vzhledem k lidovému odporu proti takovému kroku je toto rozhodnutí politicky neprůchodné. Podle vyjádření zástupce náčelníka generálního štábu Vasilije Smirnova¹²² bylo po přechodu na jednoroční vojenskou povinnost a brigádní strukturu asi 90-95 % jednotek jižního operačního velitelství kompletní. Ve zbývajících třech velitelstvích to bylo jen 40-60 %, což mimo jiné dokládá citlivé vnímání nebezpečí především na jihu evropské části Ruska a na severním Kavkaze. Jiným řešením by mohlo být zavedení vojenské služby pro ženy či alespoň část z nich, která dosáhne věku 18 let. Několik set tisíc žen by pak

---

¹²⁰ Ibid., s. 228-239.

¹²¹ GAVRILOV, Jurij, 'Otbornyje vojska,' *Rossijskaja Gazeta*, Stoličnyj vypusk N5275 (55), 14 marta 2012, <http://www.rg.ru/2012/03/14/goremykin.html> (ověřeno 23. dubna 2015).

¹²² Ibid., 236-239.

mohlo zastoupit mladé muže v armádě, dokud se demografický trend opět nezlepší. Takovou změnou v odvodech by bylo možné dosáhnout cíle jednoho milionu osob v ruských ozbrojených silách.¹²³

Ruská reakce na krizový scénář vzniku lokálních a regionálních válek tak zůstává nejasná. Původní mobilizační plány na povolání několika milionů záložníků byly zrušeny a současný mobilizační plán počítá se zaplněním mezer v existujících jednotkách. Rezervisté, jejichž počet by měl stačit na vytvoření dalších až 180 brigád, mají být trénováni v rámci existujících jednotek.¹²⁴

Kritické zhodnocení

Pohled neorealismu na kvantitativní změny v armádě by měl vycházet z velikosti armády, která vyjadřuje aktuální moc státu. Stát je tím mocnější, čím početnější je jeho armáda. V ruském případě ovšem došlo k vytvoření “papírových divizí”, které reálně neměly žádné mužstvo a kvalitativní změny v jednotlivých složkách armády jsou vlastně jen “papírovou” reorganizací. Jak pozemní, tak námořní a letecké síly prošly redukcí svých útvarů, což ovšem nutně neznamená menší počet mužů nebo techniky. Z 203 divizí pozemních sil byl jen zlomek z nich kompletní a podobná situace pravděpodobně panovala v letectvu a námořnictvu. Reálnou kvantitativní změnou jsou reformy důstojnictva, branné povinnosti a částečně vzdušně-výsadkových sil. Počet důstojníků v ruské armádě počítal s mobilizací a postupným naplněním “papírových divizí”. Zkušenost z dvou dekad po konci studené války nicméně ukázala, že k takovému scénáři v dohledné budoucnosti zřejmě nedojde a tím se stal rozsáhlý důstojnický aparát nadbytečným. Branná povinnost je velmi důležitou součástí ruské armády. Snižování jejího trvání ve spojení s nepříznivou demografickou situací působí značné problémy s dosažením cíle milionové armády. Přestože je vojenský sektor v Rusku zahalen tajemstvím, z dostupných informací je možné dokázat, že milionová armáda je nereálný mýtus, což z pohledu neorealismu významným způsobem snižuje aktuální moc Ruska. Nakonec reorganizace vzdušně-výsadkových sil vypadá tak, že si

---

¹²³ GORENBURG, Dmitry, *Women in the Russian Military*, Russian Military Reform, 2010, <https://russiamil.wordpress.com/2010/11/18/women-in-the-russian-military/> (ověřeno 19. dubna 2015).

¹²⁴ MAZITANS, Kaspars, ‘Russian Armed Forces Military Reforms and Capability Development (2008-2012)’ ..., s. 59.

Rusko tvoří jakýsi základ pro armádu “nového vzhledu”. Výchovná síla si z původního stavu čtyř divízi v průběhu zkoumaného období polepšili o pět brigád a stali se ruskou silou rychlé reakce. Další růst tohoto vojska by mohl naznačovat ruské plány na vytvoření mobilní a efektivní síly o počtu desítek až stovek tisíců vojáků, kteří jsou schopni akce kdekoli v postsovětském prostoru.

3. Analýza kvalitativních změn

Modernizace ruské armády probíhala v letech 2008-2014 v několika základních rovinách, které měly zvýšit její efektivitu a výkonnost. Jistá pozornost zahraničních i domácích pozorovatelů byla věnována pokrokům v oblasti vojenské techniky. Nejvyšší ruští představitelé opakovaně hovořili o cílovém poměru 30 % moderních zbraní v ruské armádě k roku 2015 a 70 % k roku 2020. Další výrazné změny zaznamenalo velení ruské armády, které nově podřizuje téměř všechny ozbrojené složky regionálnímu velení namísto centrálnímu. V oblasti přípravy vojáků došlo k významným změnám v oblasti vzdělání a koncepce nácviku bojových operací. V neposlední řadě se Rusko pokusilo o zlepšení sociálních podmínek vojáků a outsourcing určitých služeb, které by mohly pro armádu v rámci smluvních vztahů vykonávat civilní subjekty.

1. Modernizace vojenské techniky a ruský vojenský průmysl

V souvislosti s finanční krizí v roce 2008 došlo ke značným škrtům ve všech oblastech státních výdajů včetně armády. Omezení se dotkla všech ozbrojených složek až na systémy nezbytné k jadernému odstrašení, jejichž vývoj a výroba zůstává prioritou. Menší přísun financí se týkal jak vědy a výzkumu, tak modernizace a objednávek nové techniky.¹²⁵ Dodávky nové techniky se týkaly obzvláště letectva a námořnictva, zkrátka přišly především pozemní síly.

Výchozím stavem obranného průmyslu je směs stavu z dob SSSR a zásahy prezidenta Putina z počátku 21. století. Původnímu sovětskému průmyslu začaly brzy po rozpadu SSSR chybět základní výrobky z civilního sektoru, který nebyl schopný se udržet v tržním prostředí. Během Putinových zásahů do hospodářství země došlo k

---

¹²⁵ GAVRILOV, Jurij & ČERŇAK, Igor, ‘Komanda ministra oborony: Ravněnije - na Pobedu!’ *Rossijskaja Gazeta*, feděralnyj vypusk N4906 (Nědělja), 7 maja 2009, <http://www.rg.ru/printable/2009/05/07/serdukov.html> (ověřeno 28. března 2015).

navázání neprosperujících podniků na závody, které byly v zisku. Výsledkem takového zásahu bylo umožnění produkce na úrovni 80. let 20. století a drtivou většinu prostředků na investice a inovace získaly přidělené ztrátové podniky.¹²⁶ Ruský obranný průmysl zaměstnává tři miliony lidí, tedy 20 % veškeré pracovní síly ve zpracovatelském průmyslu. Se svými výrobky pravděpodobně přežije dohlednou budoucnost na trzích rozvojových zemí, ale bez zásadních investic a restrukturalizace začne brzy ztrácet určité pozice. Ruská armáda si proto musí na zahraničních trzích opatřovat tzv. C4ISR technologie,¹²⁷ které chyběly již ve válce s Gruzii v roce 2008.¹²⁸

V době reforem Serďukova a Makarova došlo k vytvoření tlaku na domácí zbrojní průmysl. Jako výhradní dodavatelé do ruské armády si výrobci vojenské techniky často účtovali nadsazené částky za objednané zboží a zpoždění v dodávkách bylo spíše pravidlem než výjimkou. Kvalita dodávaných výrobků ve velké míře zaostávala za západními produkty srovnatelného typu. Navíc ruské zbraně stavěly na sovětských vzorech a postrádaly moderní výpočetní techniku. Tyto důvody ovlivnily Serďukova, aby v otázce dodávek jistých typů vojenské techniky upřednostnil zahraniční výrobce. Jedním takovým příkladem je objednávka izraelských bezpilotních letounů, která byla uskutečněna roku 2009. Podle Serďukova¹²⁹ bylo hlavním cílem obchodu pochopit, jak se vývoj technologie bezpilotních letounů vyvíjí, osvojit si ovládání zařízení a vyvinout výrobní kapacity na základě zahraničních zkušeností. Bepilotní letadla domácí výroby byla podle ruské generality¹³⁰ daleko vzdálena od minimálních požadavků armády a značně zaostávala v rychlosti, optických vlastnostech a délky a výšky doletu.

---

¹²⁶ GOLTS, Alexander, 'Reform: The End of the First Phase—Will There Be a Second?' *The Journal of Slavic Military Studies*, Vol. 27 No. 1, 2014, s. 141-142.

¹²⁷ C4ISR je zkratka pro velící, kontrolní, komunikační, počítačovou, zpravodajskou, sledovací a průzkumnou techniku (z anglického *command, control, communications, computers, intelligence, surveillance, reconnaissance*).

¹²⁸ MARSHALL, James A., 'Russia's Struggle for Military Reform: A Breakdown in Conversion Capabilities,' *The Journal of Slavic Military Studies*, Vol. 27 No. 2, 2014, s. 195-196.

¹²⁹ GAVRILOV, Jurij & ČERŇAK, Igor, 'Komanda ministra oborony: Ravněnje - na Pobedu!' ...

¹³⁰ GAVRILOV, Jurij, 'Kop i 300 seržantov,' *Rossijskaja Gazeta*, Feděralnyj vypusk N5053, 2 děkabrja 2009, <http://www.rg.ru/printable/2009/12/02/policia.html> (ověřeno 28. března 2015).

Podle vyjádření prvního náměstka ministra obrany Vladimira Popovkina z roku 2010¹³¹ trpí armáda katastrofickým nedostatkem moderní vojenské techniky. Hlavní vinou tohoto stavu je dlouhodobé podfinancování armády. Nějaký čas bylo možné přežívat na sovětských technologiích, ale tento potenciál se už prakticky vyčerpал. Popovkin potvrzuje, že nejdůležitějším úkolem modernizace je zajištění nukleárního odstrašení. V těsném závěsu je vývoj varovných systémů o jaderném napadení a protiletcké, vzdušné a vesmírné obrany. K dalším prioritám modernizace postupně patří výroba a vývoj naváděných střel, automatizované systémy velení a prostředky pro transfer jednotek na dlouhé vzdálenosti. Jak dále vysvětluje Popovkin, armáda o velikosti milionu mužů nemůže být přítomna všude. Podle svého vyjádření¹³² nepatří k zastáncům nákupů vojenské techniky v zahraničí, ale některá zařízení nelze v ruských podmínkách sestrojít. Jako dobrou strategii označuje nákup izraelských dronů, které mohou sloužit jako předloha pro výrobu domácích.

V roce 2012 došlo k odvolání Serďukova z postu ministra obrany z důvodu korupčního skandálu ve firmě Oboronservis. Takové vysvětlení je jen málo pravděpodobné, protože kvůli korupci se místa v ruské vysoké politice neopouštějí.¹³³ Oboronservis zvětšoval svou roli v oblasti dovozu zahraniční vojenské techniky. K hlavním obchodům patřil zisk licence na výrobu italských obrněných vozů v hodnotě 1,5 miliardy dolarů¹³⁴ a zprostředkování konstrukce výcvikového prostoru Mulino u města Nižnij Novgorod německou firmou Rheinmetall v hodnotě 100 milionů dolarů. V dalším jednání byl nákup různých izraelských bezpilotních letadel a vrtulníků Eurocopter.¹³⁵ Po nástupu ministra obrany Sergeje Šojgu nastal návrat k domácímu zbrojnímu průmyslu a negativní postoje k jakýmkoliv nákupům vojenské techniky v

---

¹³¹ GAVRILOV, Jurij, 'K oružiju!' *Rossijskaja Gazeta*, feděralnyj vypusk N5230, 12 ijulja 2010, <http://www.rg.ru/2010/07/12/popovkin.html> (ověřeno 28. března 2015).

¹³² Ibid.

¹³³ GORENBURG, Dmitry, *The firing of Anatoly Serdyukov*, Russian Military Reform, 2012, <https://russiamil.wordpress.com/2012/11/06/the-firing-of-anatoly-serdyukov/> (ověřeno 23. dubna 2015).

¹³⁴ Pod výrazy dolar a dolary je v celém textu myšlena měna USA, tedy USD (z anglického *United States dollar*).

¹³⁵ GORENBURG, Dmitry, *The future of Oboronservis*, Russian Military Reform, 2013, <https://russiamil.wordpress.com/2013/01/04/the-future-of-oboronservis/> (ověřeno 23. dubna 2015).

zahraničí. Existuje podezření, že Serďukov byl odstaven zbrojařskou lobby, která nesla nákupy zahraničních zbraní a tím i ztrátu příjmů velmi nelibě.¹³⁶

Rusko na období 2007-2015 vytvořilo ambiciózní zbrojní plán, který měl za cíl do roku 2015 doručit armádě tisíce kusů nové vojenské techniky. Ve skutečnosti došlo k dodání dvou ponorek třídy Borej namísto plánových sedmi, žádné z šesti multifunkčních ponorek, dvou lodí za pět let z celkových 24, dále 22 letadel z plánovaných 116 a asi 60 helikoptér z avizovaných 156.¹³⁷ Na léta 2011-2020 byl vypracován nový státní plán zbrojení. V rámci projektu má dojít k akvizici 1500 nových letadel, 200 systémů protiletectvé obrany, 400 mezikontinentálních balistických raket, osmi strategických ponorek, 20 multifunkčních ponorek, 50 bojových lodí, 2300 tanků, 17 000 pěchotních vozidel a stovky satelitů. Prioritou zbrojního programu zůstává vývoj a produkce jaderných zbraní, které slouží jako hlavní prostředek odstrašení proti Číně a NATO.¹³⁸ Do roku 2015 by měl podíl moderní techniky v ruské armádě vzrůst na 30 % a v roce 2020 na 70 %. Optimistické odhady hovoří o poměru moderní techniky na počátku druhé dekády 21. století na úrovni 10 %. To by vyžadovalo roční obměnu bezmála sedmi procent vojenské techniky ročně až do 2020, ale ruský vojenský průmysl má kapacity na modernizaci asi dvou procent. Alexej Kudrin, bývalý ruský ministr financí, tvrdí,¹³⁹ že je potřeba investovat do vědy, technologií a vzdělání, aby byly vytvořeny dostatečné výrobní kapacity. Sektor je také známý rozsáhlou korupcí, jejíž odstraňování se setkává s laxním přístupem autorit. Vysocí důstojníci, kteří stojí za organizací zbrojních programů, se snaží získat co nejvíce peněz určených pro armádu do vlastních kapes. Putin navíc požaduje¹⁴⁰ průlomovou a inovativní zbrojní techniku, která bude stimulovat i produkci civilního sektoru, což je ovšem ve vyspělých západních státech naopak, tedy civilní výroba stimuluje tu vojenskou. V roce 2011

---

¹³⁶ GORENBURG, Dmitry, *Is Shoigu reversing Serdyukov's military reform?*, Russian Military Reform, 2013, <https://russiamil.wordpress.com/2013/02/11/is-shoigu-reversing-serdyukovs-military-reform/> (ověřeno 23. dubna 2015).

¹³⁷ GORENBURG, Dmitry, *The fate of the last state armaments program*, Russian Military Reform, 2011, <https://russiamil.wordpress.com/2011/03/11/the-fate-of-the-last-state-armaments-program/> (ověřeno 23. dubna 2015).

¹³⁸ BLANK, Stephen, 'Lt. Kizhe Rides Again: Magical Realism and Russian National Security Perspectives,' *The Journal of Slavic Military Studies*, Vol. 27 No. 2, 2014, s. 318-336.

¹³⁹ Ibid., s. 337-340.

¹⁴⁰ Ibid., s. 339.

prezident Medveděv oznámil,¹⁴¹ že se v následujícím desetiletí vydá 425 miliard dolarů na obranu, což je 150% nárůst oproti předchozímu období. Podle mnohých expertů by ale na všechny složky a cíle zbrojního programu do roku 2020 bylo potřeba vynaložit přinejmenším 1,2 bilionu dolarů.

Na obranu a novou techniku jde každoročně značná suma peněz. Podle odhadů je třetina až polovina prostředků rozkradena či se ztratí v byrokratickém aparátu a dalších 40 % putuje na protiraketovou obranu moskevské oblasti a vývoj mobilních a méně zranitelných jaderných odpalovacích zařízení typu Topol-M a Bulava.¹⁴²

a) Modernizace letecké techniky

Jedním z pokračujících programů vývoje nových zbraní byl v době Serďukov-Makarovových reforem projekt Suchoj T-50. Rusko-indický projekt má bohaté financování a podle zpráv z roku 2010¹⁴³ bylo již proinvestováno mezi 12-14 miliardami dolarů. Stíhací letoun Suchoj T-50 by měl být srovnatelný s letadly F-22 armády USA z roku 2005, váhově by měl být lehčí a v některých charakteristikách se bude spíše podobat novějším strojům F-35. První prototyp byl sestrojen roku 2007 a podle nových informací bude motor odpovídat standardům stíhaček páté generace. K charakteristikám letounů patří maximální rychlost až 2000 km/h, pokročilé manévrovací schopnosti, "stealth" technologie, multifunkční radioelektrický systém a moderní zbraně. Využití stíhacích letounů v aktivní službě zůstává stále v nedohlednu.

Letectvo získává každoročně desítky nových letadel a vrtulníků. V roce 2010 to bylo 23 letadel a 37 helikoptér, o rok později 31 letadel a 50 vrtulníků a v roce 2012 již 40 letadel a 127 helikoptér. Mezi hlavní typy dodávané techniky patří stíhací letouny Su-30SM, Su-34, Su-35 a tréninkové letouny Jak-130. Akvizice vrtulníků jsou většinou mixem typů Mi-28N a Ka-52. Přestože všechny tyto stroje vycházejí designově z dob studené války, udržují si dobrou kondici, slušnou kvalitu a zajímavé schopnosti. Slabou

¹⁴¹ GORENBURG, Dmitry, *Russia's State Armaments Program 2020: Is the Third Time the Charm for Military Modernization?* Russia Military Reform, 2010, <https://russiamil.wordpress.com/2010/10/12/russia-s-state-armaments-program-2020-is-the-third-time-the-charm-for-military-modernization> (ověřeno 21. dubna 2015).

¹⁴² MARSHALL, James A., 'Russia's Struggle for Military Reform: A Breakdown in Conversion Capabilities' ..., s. 195.

¹⁴³ GORENBURG, Dmitry, *PAK FA: An initial success for the Russian military*, Russia Military Reform, 2010, <https://russiamil.wordpress.com/2010/01/29/pak-fa-an-initial-success-for-the-russian-military/> (ověřeno 28. března 2015).

stránkou zůstávají transportní a tankovací letadla, jejichž produkce je zanedbatelná. Tempem z roku 2012 by možná bylo dosaženo cíle 1500 nových vrtulníků a letadel do roku 2020, ale otázkou zůstává, nakolik bude sovětská technika odpovídat technickým požadavkům ruské armády.¹⁴⁴

b) Modernizace námořní techniky

Prioritou modernizace námořnictva jsou ve zkoumaném období strategické ponorky, které představují důležitý prvek ruského jaderného odstrašení. Ke konci zkoumaného období disponovalo Rusko šesti ponorkami Delta III ze 70. let 20. století a třemi ponorkami Delta IV z 80. let 20. století. Ponorky Delta III jsou postupně nahrazovány třídou Borej. První ponorky třídy Borej s novými nukleárními raketami typu Bulava se staly plně součástí námořnictva až v roce 2013.¹⁴⁵

V oblasti konvenčních námořních sil začalo Rusko s konstrukcí multifunkčních ponorek s jaderným pohonem typu Jasen a diesellových ponorek třídy Lada. Přestože ponorky třídy Jasen představují technologicky vyspělou vojenskou techniku, Rusko možná kvůli jejich vysoké ceně bude sponzorovat program na vývoj menších multifunkčních ponorek. V případě ponorek typu Lada byly zaznamenány kritické problémy v rámci testovacího provozu a pokud potíže přetrvávají, lze očekávat, že Rusko bude pokračovat s výrobou staršího typu diesellových ponorek třídy Kilo. V oblasti nadvodních plavidel se zdají být nereálná občasná prohlášení některých ruských státníků o konstrukci nových letadlových lodí do roku 2020. Mnohem pravděpodobnější byl až donedávna plán zakoupit loď třídy Mistral od Francie, z čehož sešlo v souvislosti s krizí na Krymském poloostrově. Rusko prozatím neplánuje stavbu větších lodí v kategorii křižníků a torpédoborců, ale je pravděpodobné, že dokončí několik plavidel v kategorii fregat, korvet a menších vylodňovacích plavidel.¹⁴⁶

---

¹⁴⁴ GORENBURG, Dmitry, *Reviving the Russian Air Force*, Russia Military Reform, 2013, <https://russiamil.wordpress.com/2013/01/15/reviving-the-russian-air-force/> (ověřeno 21. dubna 2015).

¹⁴⁵ GORENBURG, Dmitry, *The modernization of Russia's nuclear submarine forces*, Russia Military Reform, 2013, <https://russiamil.wordpress.com/2013/04/25/the-modernization-of-russias-nuclear-submarine-forces/> (ověřeno 21. dubna 2015).

¹⁴⁶ GORENBURG, Dmitry, *Russia's State Armaments Program 2020: Is the Third Time the Charm for Military Modernization?*...

c) *Modernizace další techniky*

Pozemní síly dostaly ve zbrojním programu na léta 2011-2020 nejméně pozornosti. Akvizice vojenské techniky zahrnovaly nevelký počet tanků T-90, lehké obrněné vozy typu Lynx vyrobené v Rusku pod italskou licenci firmy Iveco a taktické balistické střely Iskander, které začaly nahrazovat starší typ Točka.¹⁴⁷ Pro změnu s francouzskou licenci firmy Thales vyrábějí Rusové v továrně ve Vologdě od roku 2010 termovizory pro vojenské potřeby. Další francouzskou techniku, tentokrát komunikační, můžeme najít v ruských tancích a obrněných vozidlech.¹⁴⁸ Zbrojní program počítal i s vylepšováním navigačního systému GLONASS, zaváděním nové komunikační, kontrolní a velicí techniky, noktovizorů a systémů identifikace přítel-nepřítel. Přetrvávajícím problémem byl nedostatek financí, korupce a špatný stav ruského obranného průmyslu.¹⁴⁹

Vzdušně-výsadkové vojsko se dočkalo pouze drobných změn za působení Serďukova na ministerstvu obrany, ale v době 18 měsíců před obsazením Krymu se situace změnila. Výsadkáři získali vozidla pro vedení elektronického boje, které jsou schopna rušit taktické komunikační systémy nepřítele. Další přidělenou technikou byl systém Judoist založený na vozidle MKTK-1A, který je schopný lokalizovat polohu nepřítele a jeho obranných leteckých radarů. V roce 2013 se stal standardem pro komunikaci automatický systém velení a kontroly Andromeda-D, který funguje jako uzavřená počítačová síť zrychlující předávku rozkazů mezi velitelem a vojákem. Kromě přidělování nové techniky došlo k zintenzivnění tréninku rychlého nasazení a zvyšování počtu profesionálních vojáků.¹⁵⁰

Jak pozemní vojska, tak vzdušně-výsadkové síly pravděpodobně disponují izraelskými bezpilotními letadly. Rusko v roce 2009 pořídilo za 53 milionů dolarů dva systémy Bird Eye, osm I View MK150 a dva Search Mk II od Izraele. V červenci 2010 byl uzavřen dalších obchod na dodávku 36 dronů za 100 milionů dolarů a od října 2010

---

¹⁴⁷ Ibid.

¹⁴⁸ GORENBURG, Dmitry, *Russia-NATO military cooperation (Part 2: Defense industrial cooperation with France)*, Russian Military Reform, 2011, <https://russiamil.wordpress.com/2011/11/06/russia-nato-military-cooperation-part-2-defense-industrial-cooperation-with-france/> (ověřeno 23. dubna 2015).

¹⁴⁹ GORENBURG, Dmitry, *Russia's State Armaments Program 2020: Is the Third Time the Charm for Military Modernization?*...

¹⁵⁰ BARTLES, Charles K. & McDERMOTT, Roger N., 'Russia's Military Operation in Crimea'..., s. 53.

v rámci kontraktu za 400 milionů dolarů si mohou Rusové sami vyrábět bezpilotní letadla z izraelských komponentů. V rámci spolupráce došlo k proškolení 50 ruských techniků v Izraeli v oblasti technologie a výroby bezpilotních letadel.¹⁵¹ Původní ruská bezpilotní letadla mají kritické nedostatky. Drony domácí výroby typu Gruša určené pro průzkum trpí slabými optickými schopnostmi.¹⁵²

2. Vojenská cvičení

Ruská vojenská cvičení se po rozpadu SSSR až do počátku reformy Serďukova a Makarova byla vedena v duchu klišé masové války. Cílem nácvičů vojenských operací byla zřejmě snaha ohromit veřejnost mohutností operací a nasazením velkého množství jednotek, jak bylo možno vidět v průběhu rusko-běloruských manévrů v roce 2009 pod označením Zapad 2009. Vojenské reformy ale začaly cvičení posouvat jiným směrem. Při letních vojenských cvičeních Kavkaz 2009 a Ladoga 2009 se armáda začala orientovat na nácvič operací menšího rozsahu a provádění rychlejších a frekventovanějších přesunů. Změna orientace z rozsáhlých manévrů představuje mezník, kdy se ruská armáda přestává soustavně připravovat na konflikt velmocí s nasazením desítek brigád a tisíce kusů techniky. Namísto toho si ruská armáda udržuje proti státům na úrovni velmocí dostatečné jaderné odstrašení a cílem cvičení se stává příprava na menší lokální konflikty.¹⁵³ V průběhu vojenského cvičení Ladoga 2009 byly testovány nové vojenské vysílačky R-169P-2.¹⁵⁴ Nedostatek armádních komunikačních zařízení a využívání satelitních mobilních telefonů představuje bezpečnostní riziko pro ruské ozbrojené síly a poškozuje jejich image jako moderní a efektivní instituce.

---

¹⁵¹ GORENBURG, Dmitry, *Russia-NATO military cooperation (Part 3: defense industrial cooperation and future prospects)*, Russian Military Reform, 2011, <https://russiamil.wordpress.com/2011/11/08/russia-nato-military-cooperation-part-3-defense-industrial-cooperation-and-future-prospects/> (ověřeno 23. dubna 2015).

¹⁵² GORENBURG, Dmitry, *The State of the Airborne Troops*, Russian Military Reform, 2012, <https://russiamil.wordpress.com/2012/03/12/the-state-of-the-airborne-troops/> (ověřeno 23. dubna 2015).

¹⁵³ GORENBURG, Dmitry, *Where does the Russian Military Stand after a Year of Military Reform?* Russian Military Reform, 2009, <https://russiamil.wordpress.com/2009/10/15/where-does-the-russian-military-stand-after-a-year-of-military-reform/> (ověřeno 28. března 2015).

¹⁵⁴ GORENBURG, Dmitry, *Network-centric Warfare?*, Russian Military Reform, 2009, <https://russiamil.wordpress.com/2009/11/02/network-centric-warfare/> (ověřeno 23. dubna 2015).

Během vojenského cvičení Vostok 2010 se ruská armáda soustředila na nestandardní situace menšího rozsahu. Podle Alexandra Golce¹⁵⁵ je ovšem i takové cvičení pouze zajímavé pro PR a málo přispívá k bojové připravenosti. Během manévrů ozbrojené síly nacvičovaly protiteroristické, protiseparatistické a protipirátské operace. Důraz byl kladen na mobilitu a logistické zajištění vojsk. Celá akce se odehrávala v oblasti Sibíře a Dálného východu z důvodu obtížného transportu jednotek a jejich zásobování, což bylo způsobeno dlouhými transportními vzdálenostmi, řídkým osídlením, drsnými klimatickými podmínkami a chabě rozvinutou infrastrukturou. Využito bylo velké množství letadel Su-24 a Su-34, která byla převelena ze středního Ruska na Dálný východ včetně nácviků doplňování paliva za letu. Pěchotní jednotky, ovšem bez těžké techniky, byly na místo cvičení přemístěny z Jekatěrinburgu. Tím ruské vojenské plánování prokázalo zájem o nácvik schopností pro rychlý přesun jednotek mezi jednotlivými regiony.¹⁵⁶

V roce 2011 se uskutečnilo vojenské cvičení Střed za účasti ruských, kazašských, kyrgyzských a tádžických jednotek. Vedle 12 000 vojáků bylo do cvičení zapojeno okolo 100 vrtulníků a letadel, 1000 obrněných vozů a celá kaspická flotila. Tyto útvary nacvičovaly postup proti společnému vnějšímu nepříteli, který se může objevit v souvislosti s negativním vývojem v Afghánistánu. Při simulaci bojových operací byly testovány schopnosti taktických raket Iskander-M. Cvičení bylo pokračováním série manévrů z roku 2011, ke kterým patřilo např. rusko-kazašské cvičení Šygys 2011 a rusko-běloruský Ščit Sojuza 2011.¹⁵⁷

Vojenské cvičení Kavkaz 2012 vystupňovalo požadavky na ruské ozbrojené síly. V rámci manévrů došlo k navození situace, kdy Rusko musí čelit vnitrostátním nepokojům a zároveň vnějšímu nepříteli.¹⁵⁸ K tomu byly testovány nové velicí systémy Andromeda-D, které zajišťují efektivní kontrolu v libovolných podmínkách za využití

---

¹⁵⁵ GOLC, Aleksandr, 'Itogi neděli. Bolšije maněvry ostavili bolšije voprosy,' *Ježedněvnij žurnal*, 2010, <http://www.ej.ru/?a=note&id=10234#> (ověřeno 28. března 2015).

¹⁵⁶ GORENBURG, Dmitry, *Vostok-2010: Another step forward for the Russian military*, Russia Military Reform, 2010, <https://russiamil.wordpress.com/2010/07/19/vostok-2010-another-step-forward-for-the-russian-military/> (ověřeno 28. března).

¹⁵⁷ GAVRILOV, Jurij, 'Genštab dvinět vojska,' *Rossijskaja Gazeta*, Feděralnyj vypusk N5579, 13 sen'abrja 2011 g. <http://www.rg.ru/gazeta/rg/2011/09/13.html> (ověřeno 23. dubna 2015).

¹⁵⁸ GOURE, Daniel, 'Moscow's Visions of Future War: So Many Conflict Scenarios So Little Time, Money and Forces,' *The Journal of Slavic Military Studies*, Vol. 27 No. 1, 2014, s. 93.

moderních digitálních telekomunikačních prostředků. V praxi se jedná například o spojení mezi velitelstvím a vojákem či jednotkami pomocí videokonferencí. Komunikace je umožněna až na vzdálenost 1500 km a technologie zapadá do konceptu sil rychlého nasazení, které potřebují rychlé a jasné rozkazy v průběhu vojenských operací. Po skončení cvičení se v řádu měsíců počítalo se začleněním systému Andromeda-D do jednotek vzdušně-výsadkových vojsk. Kavkaz 2012 byl podle některých médií blízkých ruské vládě praktickou zkouškou systému Andromeda-D.¹⁵⁹

V roce 2013 se uskutečnilo největší ruské vojenské cvičení ve Středomoří od roku 2008. Manévry se účastnily vybrané lodě ze tří ruských flotil, celkově asi 20 plavidel. Rusko se v posledních letech snaží vrátit do regionu a navázat na aktivity SSSR. K hlavním ruským scénářům patřil nácvik protipirátských operací, ochrany konvoje, obrana lodí od útoku menších plavidel a záchranné operace. Podle přítomnosti vyloďovacích lodí odhadují někteří analytici,¹⁶⁰ že došlo i k tréninku evakuace ruských občanů v kontextu syrské občanské války. Téhož roku proběhlo také vojenské cvičení pozemních, námořních a leteckých sil na východě země. Účastnilo se ho 30 000 vojáků, 130 letadel a helikoptér a 70 lodí a ponorek. Manévry zahrnovaly přesun jedné brigády po moři a dalších 8500 mužů ve 167 leteckých transferech. Osm bezpilotních letadel podniklo 22 cvičných letů. Podle ministra obrany Šojgu¹⁶¹ byly komunikační systémy efektivní z 18 % a je potřeba investovat prostředky do jejich výzkumu a vývoje. Během cvičení došlo k poškození 3-4 % využívaných vozidel.

Ruská vojenská cvičení se konají několikrát do roka a další mezinárodní manévry jsou uskutečňovány se spojeneckými státy. Během let 2008-2014 došlo především k tréninku přesunu jednotek v krátkém čase a na delší vzdálenosti. Mnoho cvičení ovšem nereflektuje situaci v ruských ozbrojených složkách a pouze slouží jako jistá forma propagandy, která prezentuje Rusko jako vojenskou velmoc, či se snaží o

---

¹⁵⁹ GAVRILOV, Jurij, 'VDV polučajut novyje sistěmy upravlenija,' *Rossijskaja Gazeta*, 17 nojabrja 2013 g., <http://www.rg.ru/printable/2013/11/17/vdv-site.html> (ověřeno 22. dubna 2015).

¹⁶⁰ GORENBURG, Dmitry, *The Russian Navy's role in the Mediterranean*, Russian Military Reform, 2013, <https://russiamil.wordpress.com/2013/02/01/the-russian-navys-role-in-the-mediterranean/> (ověřeno 23. dubna 2015).

¹⁶¹ GORENBURG, Dmitry, *Eastern command exercises completed*, Russian Military Reform, 2013, <https://russiamil.wordpress.com/2013/07/28/eastern-command-exercises-completed/> (ověřeno 23. dubna 2015).

prodej určitých zbraní přizvaným pozorovatelům. Čas od času představí Rusko v rámci manévřů novou vojenskou techniku, jejíž využití je testováno v bojových simulacích.

3. Vojenské okruhy a velení

Ruské území bylo před reformami Serďukov-Makarova rozděleno na šest vojenských regionů, tedy moskevský, leningradský, sibiřský, dálněvýchodní, povolžsko-uralský a severokavkazský. V rámci reformy došlo k vytvoření čtyř strategických velitelství “západ”, “východ”, “jih” a “střed” podle geografického klíče. Navíc jim byly nově podřízeny námořní flotily, které se nacházejí na jejich území. Strategické velitelství “západ” sjednotilo původní moskevský a leningradský vojenský okruh včetně baltské a severní flotily. Severokavkazský okruh byl pouze přejmenován na “jih” a nově disponuje i silami kaspické a černomořské flotily. “Střed” se nachází na území předchozího povolžsko-uralského a části sibiřského okruhu. Nakonec “východ” nahradil dálněvýchodní a část sibiřského okruhu a je mu podřízena tichooceánská flotila. Důležitou novinkou je podřízení nejen veškerých pozemních sil, ale i letectva, námořnictva, sil ministerstva vnitra, ministerstva pro zvláštní situace a pohraničních vojsk regionálnímu velení. Původně totiž měly všechny druhy vojsk oddělené centrální velení, což se ukázalo být kritickým problémem při koordinaci ruském postupu v Gruzii roku 2008. Mimo kontrolu regionálních velitelství zůstávají především strategická vojska, vzdušní výsadkáři a vesmírná vojska.¹⁶²

Vytvořením strategických velitelství a změny struktury vojsk z divizí na brigády došlo ke zjednodušení systému velení. Původně rozkazy vycházely z centrálního velícího aparátu do vojenského okruhu a dále přes armádu k divizi. Mimo tuto jednoduchou linii byla ovšem ještě možnost velet jednotlivým druhům vojsk z různých velitelství generálního štábu a z hlavního velitelství podle typu jednotky. Celkově představoval tento systém asi 13 úrovní velení. Po reformách může velet všem leteckým, námořním i pozemním silám jeden velitel ve svém okruhu, což značně zjednodušuje situaci. Základní čtyřstupňová velící linie byla zredukována na tři: strategické velitelství - operační velitelství v místě bojových operací - brigáda. Nová struktura velení a kontroly byla testována v rámci vojenských cvičení za využití

¹⁶² THORNTON, Rod, *Military Modernization and the Russian Ground Forces...*, s. 25-26.

videokonferencí, zaměřování protivníkových systémů protiletectvé obrany pomocí počítačového modelování a digitálních analytických systémů.¹⁶³

4. Stálá bojová připravenost

Jedním z cílů reforem ve VD 2000 a VD 2010 bylo zavedení stálé bojové připravenosti všech jednotek. Až do přechodu ruské armády na brigádní strukturu byly divize rozděleny podle míry své kompletnosti na skupinu A, která představovala několik desítek útvarů plného stavu, a skupiny B, C a D s menším či vůbec žádným početním stavem.¹⁶⁴ Připravenost k boji byla v roce 2008 kritická. K mobilizaci plných sil byl potřeba minimálně jeden rok a pouze 13 % sil bylo bojeschopných. Plně připraveni byli pouze výsadkáři a strategické síly.¹⁶⁵ Změna organizace jednotek z divizí na brigády a jejich razantní redukce by mohla signalizovat zlepšení v otázce bojové připravenosti. Méně jednotek a menší stavy znamenají větší šanci, že útvary budou po technické i lidské stránce kompletnější. Naopak snížení vojenské služby na jeden rok znamená menší možnosti přípravy a tréninku branců k osvojení bojových dovedností. A navíc je tu nepříznivá demografická situace. Průměrně jsou jednotky pozemních sil kompletní z 60-70 %, což zásadním způsobem snižuje jejich bojeschopnost.¹⁶⁶ K jednotkám s vysokým podílem profesionálních vojáků patří vzdušně-výsadkářské vojsko, letectvo a námořnictvo a jejich bojová připravenost je na mnohem vyšší úrovni v porovnání s pozemními silami. Po nástupu ministra obrany Sergeje Šojgu na konci roku 2012 došlo k zavedení náhlých poplachových cvičení, která mají zvyšovat bojovou připravenost.¹⁶⁷

5. Další kvalitativní změny

Modernizace ruské armády v letech 2008-2014 zasáhla i oblast vojenského vzdělání. V roce 2008 existovalo v Rusku 15 vojenských akademií, 46 vojenských

¹⁶³ GORENBURG, Dmitry, *Vostok-2010: Another step forward for the Russian military...*

¹⁶⁴ BARABANOV, Michail, MAKIJENKO, Konstantin & PUCHOV, Ruslan, *Vojennaja reforma: na puti k novomu obliku rossijskoj armii...*, s. 21-22.

¹⁶⁵ MAZITANS, Kaspars, 'Russian Armed Forces Military Reforms and Capability Development (2008-2012)' ..., s. 6.

¹⁶⁶ GOLTS, Alexander, 'Reform: The End of the First Phase—Will There Be a Second?' ..., s. 138.

¹⁶⁷ GORENBURG, Dmitry, *Impressions from Moscow, Russian Military Reform, 2013*, <https://russiamil.wordpress.com/2013/06/10/impressions-from-moscow/> (ověřeno 23. dubna 2015).

institutů a čtyři vojenské univerzity. Do roku 2012 došlo k výrazným redukčním a transformacím, které vytvořily nový vzdělávací systém se třemi vojensko-technickými a vědeckými centry, 11 vojenskými akademiemi a dvěma vojenskými univerzitami.¹⁶⁸ Hlavní změnou ovšem bylo vytvoření nových seržantských škol, prvních od dob carského Ruska. Hodnost seržanta, tedy nižšího velícího důstojníka, do doby před reformami v RF neexistovala a jejich úkoly jako juniorních velitelů vykonávalo vyšší důstojnictvo.¹⁶⁹ Praporčíci, kteří by odpovídali postavení nižšího důstojnictva, vykonávali technické úkoly a jejich velící schopnosti byly zanedbatelné. Jejich hodnost byla zrušena, ale jak bylo uvedeno výše, kvůli chybějícímu personálu k obsluze složitějších technických zařízení jich bylo 70 000 najato zpět do armády.

Profesionální seržanti se mají stát páteří armády a jejich vzdělání by se mělo zaměřovat jak na technické znalosti, tak rozvíjení velících schopností a osvojování základů psychologie a pedagogiky. Kandidáti na tuto hodnost musí mít středoškolské vzdělání, úspěšně projít výběrovým řízením a téměř tři roky studovat v seržantských akademiích, které se liší podle zaměření. Seržanti se připravují ke službě v šesti institucích, kterými je Moskevská vesmírná akademie, Omský tankový institut, Rjazaňský institut motorových vozidel, Moskevská velitelská škola, Rjazaňské výsadkářské učiliště a Vojenský institut pro fyzickou kondici. Po ukončení vzdělání vstupují absolventi do armády podpisem pětiletého kontraktu. Ruská generalita očekává od profesionálních seržantů zkvalitnění velení na nejnižší úrovni, zlepšení morálky v kasárnách a aktivní boj proti šikaně v armádě.¹⁷⁰

V praxi narazily plány na vytrénování seržantů na nedostatek zájmu a organizační přehmaty. Ještě v roce 2010 stále probíhaly desetiměsíční kurzy pro nové praporčíky na administrativní posty, přestože taková hodnost byla již zrušena, a několik tisíc kadetů, kteří dokončili vojenskou akademii jako důstojníci, sloužilo po roce 2010 de facto jako seržanti. V květnu roku 2012 bylo 10 000 důstojnických míst poníženo na poddůstojnická a obsazeno příslušníky vyššího důstojnictva. V červnu téhož roku dokončili první posluchači seržantský trénink v délce dvou let a deseti měsíců. Z

---

¹⁶⁸ MAZITANS, Kaspars, 'Russian Armed Forces Military Reforms and Capability Development (2008-2012)' ..., s. 22-23.

¹⁶⁹ THORNTON, Rod, *Military Modernization and the Russian Ground Forces...*, s. 41-42.

¹⁷⁰ BARTLES, Charles K., 'Defense Reforms of Russian Defense Minister Anatolii Serdyukov' ..., s. 79.

Rjazaňského výsadkářského učiliště úspěšně absolvovalo 180 osob z původních 241. Celkově ze všech seržantských škol vyšlo maximálně několik tisíc jednotlivců, ale jen pozemní síly a výsadkáři potřebují desetitisíce seržantů.¹⁷¹

Sociální otázka způsobuje další tlak na ruskou armádu. Sociální zabezpečení vojáků představuje z finančních důvodů základní překážku pro pokračování modernizace ruské armády. Tlak na profesionalizaci a zkvalitňování vojenských složek vyžaduje investice a odpovídající platové ohodnocení pro vojáky z povolání a budování nových ubytovacích kapacit pro profesionály a jejich rodiny.¹⁷² Generálplukovník Andrej Treťjak v roce 2011¹⁷³ usuzuje, že chabé sociální podmínky, tedy nízké platy, zastaralé ubytovací kapacity a malá prestiž armády v ruské společnosti, hrály důležitou roli při plánování modernizace ruské armády. Odpovídající finance ale v rozpočtu nadále chybějí nebo končí v korupčních schématech.

Jedním z nejpálčivějších problémů je ubytování pro vysloužilé vojáky. Podle platného zákona "O statusu sloužících v armádě" mají všichni vojáci po 20 letech služby nárok na ubytování v místě, které si sami vyberou. Nárok na vlastní bydlení po dvou dekádách je velkým motivačním faktorem, proč budovat kariéru v armádě. Podle tohoto zákona nejsou vojáci povinni jít do důchodu předtím, než dostanou bydlení podle výše uvedených podmínek.¹⁷⁴ Stavba domů a popřípadě výkup bytových jednotek spotřebovává značnou část armádního rozpočtu. Zpoždění v akvizici ubytovacích kapacit způsobuje, že přebyteční důstojníci zůstávají ve službě, pobírají plat z armádního rozpočtu a v podstatě jen čekají na byt. Podle vyjádření předchozího ministra obrany Serďukova z března 2012¹⁷⁵ bylo za finance určené pro ozbrojené síly za předchozí čtyři roky pořízeno 39 mezikontinentálních balistických raket, dvě ponorky, 12 raketových komplexů Iskander, 2300 obrněných vozidel a neuvěřitelných 132 600

---

¹⁷¹ GILES, Keir, 'A New Phase in Russian Military Transformation' ..., s. 154.

¹⁷² THORNTON, Rod, 'Russia's Conscription Problem' ..., s. 6-7.

¹⁷³ GORENBURG, Dmitry, *Valdai Club 4: A Conversation with General Tretyak*, Russian Military Reform, 2011, <https://russiamil.wordpress.com/2011/06/06/valdai-club-4-a-conversation-with-general-tretyak/> (ověřeno 22. dubna 2015).

¹⁷⁴ BARTLES, Charles K., 'Defense Reforms of Russian Defense Minister Anatolii Serdyukov' ..., s. 71.

¹⁷⁵ JURJEV, Sergej, 'Pro PRO i "socialku",' *Rossijskaja Gazeta*, Feděralnyj vypusk N5736 (Nědělja), 22. marta 2012 g., <http://www.rg.ru/2012/03/22/armiya.html> (ověřeno 22. dubna 2015).

bytů různé hodnoty. Prezident Putin ve vyjádření z února 2013¹⁷⁶ potvrdil úmysl zvýšit poměr moderních zbraní v armádě na 30 % k roku 2015 a 70-100 % k roku 2020 a zmínil se, že jen v roce 2012 bylo z armádních prostředků pořízeno 49 000 nových bytů.

Modernizace armády v letech 2008-2014 se pokusila využívat outsourcing ke zlepšení fungování ozbrojených složek. Úmysl převést jisté aktivity, které jsou potřeba k chodu armády, na civilní služby vyplývá z několika důvodů. V první řadě jde o finanční úsporu, kdy namísto různých kuchařů a uklízeček v uniformě tyto práce vykonává nevojenský subjekt, který zvítězí v tendru s nejlepší cenovou nabídkou. Druhým důvodem je zkvalitňování vojenské přípravy vojáků. Namísto toho, aby musely osoby sloužící v armádě vypomáhat např. v kuchyni, mohou tento čas věnovat bojové přípravě. Outsourcing se má dotknout především služeb spojených s přípravou jídel pro vojáky, úklidem, praním prádla a údržbou objektů. Postupně by se měl civilní sektor více zapojit v logistice, dodávání paliva armádě, opravách zbraní a vojenské techniky či ostraže objektů.¹⁷⁷ Armáda si od toho slibuje jak úsporu peněz, tak kvalitnější a rychlejší služby pro vojáky. Podle informací z roku 2011¹⁷⁸ se civilní sektor podílí na stravovacích službách pro armádu 50 % v 909 jídelnách v různých vojenských útvarech a kasárnách. Outsourcing v této oblasti se nemá týkat ponorek, vojenských plavidel a menších základen v odlehlých oblastech.

Kritické zhodnocení

Neorealismus se jen krátce věnuje otázce kvality armádních složek, ale v každém případě ji uznává za relevantní faktor při určování aktuální moci státu. Rusko se v rámci modernizace armády v letech 2008-2014 intenzivně věnovalo zkvalitňování svých ozbrojených složek. V oblasti techniky patří k důležitým procesům zvyšování poměru moderních zbraní v armádě a jejich vývoj. Oba tyto procesy úzce souvisí se stavem ruského obranného průmyslu. Bývalý ministr obrany Serďukov se pokusil nahradit nedostatky domácího průmyslu dovozem zahraničních technologií, což ovšem

---

¹⁷⁶ LATUCHINA, Kira, 'Bez komandy "krugom",' *Rossijskaja Gazeta*, Feděralnyj vypusk N6019 (43), 28 fevralja 2013 g., <http://www.rg.ru/2013/02/27/armiya-site.html> (ověřeno 22. dubna 2015).

¹⁷⁷ GAVRILOV, Jurij, 'Tank postavljat na garantiju,' *Rossijskaja Gazeta*, Feděralnyj vypusk N5345 (266), 25 nojabrja 2010, <http://www.rg.ru/2010/11/25/armiya.html> (ověřeno 22. dubna 2015).

¹⁷⁸ RIA NOVOSTI, 'Polovinu armii perevedut na autsorsingovuju sistěmu pitanija,' *Rossijskaja Gazeta*, 9 děkabrja 2011, <http://www.rg.ru/2011/12/09/pitanie-anons.html> (ověřeno 22. dubna 2015).

bylo zrušeno či výrazně omezeno za současného ministra obrany Šojgu. K dosažení cíle 70% poměru moderních zbraní v armádě k roku 2020 bylo potřeba zavést strukturální reformy ruského obranného průmyslu, k čemuž nedošlo. Rusko je schopné produkce poměrně pokročilých zbraní z dob SSSR, ale pouze výjimečně dochází k vývoji nových zbraňových systémů, které by mohly být považovány za současné v následujících desetiletích. Výroba C4ISR systémů zůstává pro ruský průmysl fantazií a v tomto segmentu si musí Moskva vypomáhat importy např. z Izraele a Francie.

Zlepšování schopností vojáků bylo o něco úspěšnější. V rámci pokračujícího trendu outsourcingu se vojáci mohou více zaměřovat na trénink bojových dovedností namísto pomáhání v kuchyni a údržbě vojenských objektů. Reformy vzdělání se snažily zajistit přísun profesionálních poddůstojníků, ale efekt této změny bude možné zhodnotit až s odstupem minimálně jedné dekády. Podobně je to se snahou zvýšit poměr profesionálních vojáků v armádě. Proces sice probíhá, ale reálné výsledky mohou být zhodnoceny až s delším časovým odstupem. Obojí je ovšem pro kvalitu ruské armády krok správným směrem. Okamžitý efekt mají změny ve velení, které značně zjednodušují proces předávání rozkazů. Při konfliktu podobném rusko-gruzínské válce v roce 2008 to bude jeden velitel, který bude mít možnost velet všem silám, které se účastní bojových operací.

4. Analýza ruské armády v kontextu krymské krize

Analýza obsazení Krymského poloostrova naráží na výrazové potíže. Není jasné a ustálené, jak by se měly ruské aktivity popsat, a proto jsou označovány různě jako “nové”, “dvojznačné”, “nové generace” a “nelineární” či “asymetrické”. V každém případě ruská agrese zahrnovala vojenské i nevojenské prostředky pod jednotným velením k dosažení určitého politického cíle. Koordinace prostředků označovaných jako DIME¹⁷⁹ je v ruském prostředí něco nového a souvisí s globálním technologickým pokrokem. Jeden příklad za všechny je růst využití informačních technologií, kdy např. Twitter měl v roce 2008 asi 2,8 miliony uživatelů a o šest let později již 645 milionů.¹⁸⁰

---

¹⁷⁹ DIME je zkratka pro diplomatické, informační, ekonomické a vojenské nátlakové prostředky (z anglického *diplomatic, information, military, economic*).

¹⁸⁰ JONSSON, Oscar & SEELY, Robert, ‘Russian Full-Spectrum Conflict: An Appraisal After Ukraine’..., s. 2-4.

Ruská armáda těchto zásadních změn náležitě využila k usnadnění obsazení Krymského poloostrova v roce 2014.

1. Ruské speciální síly

Ruské speciální síly zažily renesanci v době prvních dvou prezidentských mandátech prezidenta Putina, kdy došlo ke stabilizaci ekonomiky a nárůstu výdajů na obranu. Tyto jednotky sehrály důležitou roli v čečenských operacích mezi léty 1999-2009, v rusko-gruzínské válce v roce 2008 a měly důležitou úlohu v ruských operacích na Krymském poloostrově v roce 2014.¹⁸¹ Společně s dalšími složkami ruské armády budou mít speciální síly pravděpodobně významnou pozici v nové koncepci ruského přístupu k ozbrojeným konfliktům 21. století. Označení speciální neznamena označení pro jednotlivé vojáky, kteří by byli výrazně zdatnější a samostatnější než členové ostatních útvarů, ale ve smyslu speciální role, kterou mají jednotky plnit při vojenských operacích.

Podle VD 2000 a VD 2010 zbývá pouze málo prostoru pro iniciativu malých jednotek v rozsáhlých operacích vedených konvenčními silami. Role menších útvarů je umístěna do průzkumných, diverzních a zpravodajských operací. Speciální jednotky se hodí právě pro takové aktivity.¹⁸² Budoucí války nebudou rozsáhlé konflikty mezi velmocemi, jak sovětští a ruští představitelé dříve plánovali, ale spíše malé intervence, mírové mise a nejednoznačné vojensko-politické operace, kde není oficiálně válka, ale ani mír.¹⁸³ Moskva přišla na to, že potřebuje flexibilní jednotky schopné decentně operovat ve složitých vojensko-politických podmínkách.

Současné speciální jednotky ruské armády mají své kořeny v 50. letech 20. století, kdy každá flotila měla zvláštní námořní brigádu schopnou provádět operace nezávisle na přímém velení. Primárním úkolem těchto jednotek byly operace za nepřátelskou linií, mezi které patřila sabotáž, průzkumné mise a lokalizace taktických nukleárních zbraní států NATO. V současné době existuje sedm nezávislých brigád

---

¹⁸¹ GALEOTTI, Mark, *The rising influence of Russian special forces*, IHS Jane's Military & Security Assessments Intelligence Centre, 2014, http://www.janes360.com/images/assets/299/46299/The_rising_influence_of_Russian_special_forces.pdf (ověřeno 13. dubna 2015), s. 1.

¹⁸² SOVĚT BEZOPASNOSTI, *Vojennaja doktrina Rossijskoj Feděracii...* a také NĚZAVISIMAJA GAZETA, *Vojennaja doktrina Rossijskoj Feděracii...*

¹⁸³ GERASIMOV, Valerij, 'Cennosti nauki v predviděnii'...

zvláštního určení a několik dalších útvarů, které se řadí ke speciálním silám. Patří mezi ně 100. brigáda, 25. nezávislý pluk zvláštního určení a další útvary. Každá jednotka je unikátní a liší se v síle, vybavení a využívané vojenské technice.¹⁸⁴

100. brigáda a 25. pluk vznikly v souvislosti s pořádáním Zimních olympijských her v Soči v roce 2014, kdy bylo pro různé silové složky v Rusku snadnější získat finance pro projekty vojenského a bezpečnostního charakteru. 100. brigáda je plně funkční jednotka, jejíž úkolem je zřejmě testování nových zbraní, výbavy a taktiky. Přes tuto jednotku údajně prošla zkouškami výbava pro vojáka “nového vzhledu” typu Ratnik a puška AK-12 z roku 2013, která by měla postupně nahradit standardní AKM-74. Speciální jednotky tak mají přístup k mnohem pokročilejším zbraním, než většina ostatních složek ruské armády. Některé brigády zvláštního určení jsou téměř celé tvořeny profesionály, v jiných je podíl branců mezi 20-30 %. Tento poměr je lepší než v ostatních složkách ruských ozbrojených sil, ale branci se dvakrát ročně mění. Výrazně delší není ani délka služby u profesionálních vojáků, kteří slouží většinou pod tříletým kontraktem, ale jen zřídka pracovní smlouvy prodlužují na další období. Reálně tudíž mají mezi jedním a dvěma lety zkušeností.¹⁸⁵

V letech 2008-2014 došlo ke změnám ve velení speciálních jednotek. Velitelství pozemních sil mělo tradičně odpor ke kontrole speciálních sil důstojnictvem GRU. Zpravodajská služba by se měla podle něj zaměřovat na špionáž a zvláštní jednotky by měly podléhat velení polních velitelů. Při válce v Gruzii v roce 2008 byly jednotky pod velením GRU kritizovány pro slabý výkon, střelbu do vlastních vojáků a slabou kooperaci s ostatními vojenskými útvary. Při jednom takovém incidentu u města Zugdidi nedaleko Abcházie, do kterého byly zapojeny speciální jednotky, zemřelo šest vojáků, protože ruská artilerie nezastavila palbu, když parašutisté zaútočili na město. Tato operace byla využita jako záminka podřízení zvláštních jednotek pozemním silám a v roce 2010 byly podřízeny čtyřem operačním velitelstvím. Podle náčelníka generálního štábu Gerasimova je hlavní misí speciálních útvarů zahraniční intervence, sabotáže a protiteroristické operace.¹⁸⁶ Jak již bylo poznamenáno výše, s několika

---

¹⁸⁴ GALEOTTI, Mark, *The rising influence of Russian special forces...*, s. 2-3.

¹⁸⁵ *Ibid.*, s. 3.

¹⁸⁶ *Ibid.*, s. 3.

brigádami speciálních sil se počítá v rámci ruských sil rychlé reakce, které ovšem nebyly oficiálně ještě vytvořeny.

Ruské speciální síly jsou elitou v porovnání s jinými ruskými pozemními jednotkami, ale není pravidlem, že jsou na vysoké úrovni v porovnání se speciálními silami jiných zemí. Podle ruských představ o budoucích konfliktech by měly speciální jednotky plnit operace jako je hloubkový průzkum válečného území, tedy dlouhodobé průzkumné a sledovací mise v týlu protivníka, být tzv. "hrotem kopí" neboli připravovat cestu pro rychlejší a překvapivější postup větších sil, bojovat proti vnitrostátním i zahraničním ohniskům nepokojů a působit jako politický operátor. V oblasti politiky by speciální jednotky byly rovné zpravodajským službám a nástrojům propagandy a jejich využití by mělo plnit roli aktivních prostředků a politických zbraní. Podobné úkoly vykonávají v současné době západní speciální síly.¹⁸⁷

2. Krymská operace a informační technologie

V ruském prostředí neexistuje veřejně přístupná doktrína o operacích v kyberprostoru a o vedení informační války. Moskva připouští důležitost informací a informačních zbraní v prvních fázích konfliktu za účelem oslabení velení a ke kontrole nepřítel.¹⁸⁸ Podle vyjádření ruské vlády z roku 2010¹⁸⁹ existují čtyři oblasti, kterým je nutné věnovat pozornost v informační sféře. V prvé řadě se má Rusko pokusit vytvořit a zviditelnit systém hodnot ruské společnosti, dále pak zabezpečit podporu státním aktivitám ovlivňováním domácího a mezinárodního veřejného mínění, za třetí bojovat proti destruktivním ideologiím, náboženskému extrémismu a dezinformacím o vládních aktivitách a za poslední bojovat proti výpadkům stability ruské IT infrastruktury.

Ruské ministerstvo obrany a armáda nese odpovědnost za ofenzivní aktivity v informační sféře a FSB se stará o interní bezpečnost a státní kontrolu nad

---

¹⁸⁷ Ibid., s. 3-6.

¹⁸⁸ HEICKERÖ, Roland, *Emerging Cyber Threats and Russian Views on Information Warfare and Information Operations*, Swedish Defence Research Agency, 2010, www.highseclabs.com/dl.php?fid=363 (ověřeno 15. dubna 2015), s. 12-13.

¹⁸⁹ GADY, Franz-Stefan & AUSTIN, Greg, *Russia, the United States, and Cyber Diplomacy*, EastWest Institute, 2010, http://kmsl.isn.ethz.ch/serviceengine/Files/ISN/121211/ipublicationdocument_singledocument/892430ce-6adb-4c32-930a-b389396a6e12/en/USRussiaCyber_WEB.pdf (ověřeno 15. dubna 2015), s. 5-6.

kyberprostorem.¹⁹⁰ Kromě těchto složek jsou ještě v informačním prostoru činné útvary Federálnaja služba ochrany, Služba vnější rozvedky a GRU.¹⁹¹ V průběhu rusko-gruzínské války došlo k několika incidentům napadení stránek gruzínských vládních představitelů, jejichž pachatelé nebyli kvůli anonymitě internetu jednoznačně odhaleni. Podoba a motivace útoku ovšem naznačují, že mohlo jít o akce výše zmíněných ruských služeb. V rámci konfliktu došlo k dočasnému zneprístupnění stránek gruzínského parlamentu a využití techniky “website defacement”, jejímž cílem je zesměšnění nebo prosazování politických názorů změnou či úpravou původní informace. Takto upraveny byly internetové stránky gruzínského prezidenta Michaila Saakašviliho, který byl na svých stránkách vyobrazen vedle Adolfa Hitlera.¹⁹²

V průběhu Krymské krize v roce 2014 došlo z ruské strany k využití odlišných nástrojů v informačním prostoru. Rozhodně se objevilo mnoho komentářů a obviňování kyjevské vlády z “nacismu” a jistě by se v ruských médiích dalo najít mnoho případů zesměšňování podobně jako za rusko-gruzínských válek. Klíčovým krokem ovšem bylo využívání sociálních médií typu Twitter, Facebook a Youtube jako prostředků propagandy. Světová veřejnost byla zahlcena ohromným množstvím dezinformací, jejichž ověřitelnost byla často nemožná. Toto přesycení informacemi bylo pravděpodobně úmyslné a sloužilo ke skrývání skutečných událostí. Většina běžných lidí postrádala schopnosti k tomu, aby se v informační smršti zorientovala.¹⁹³

Ruské působení v informační válce bylo jednoznačně úspěšné. V průběhu konfliktu měla RF nad Ukrajinou, která stála na pokraji chaosu, naprostou převahu v informační sféře. Ruské ministerstvo obrany každý den několikrát aktualizovalo dění na Krymském poloostrově na nejpopulárnějších sociálních sítích a svých stránkách. Na druhé straně ukrajinské úřady nepřinášely žádné nové zprávy a zveřejňované informace byly často zastaralé, nepřesné a vzdálené od skutečného stavu. Ruská armáda využila v

---

¹⁹⁰ Ibid., s. 5.

¹⁹¹ HEICKERÖ, Roland, *Emerging Cyber Threats and Russian Views on Information Warfare and Information Operations...*, s. 27.

¹⁹² KOSINA, Karin, *Wargames in the Fifth Domain*, Master Thesis, Diplomatische Akademie Wien, 2012, <http://kyrah.net/da/wargames.pdf> (ověřeno 15. dubna 2015), s. 18.

¹⁹³ ROVENSKÝ, Dušan, “‘Twitter War’ - nová ruská strategie na Krymu’ ..., s. 9.

informační sféře systém strategické a operační “maskirovky”, kterým klamala odpůrce, obelhávala protivníky a zásobila je informacemi, které vyhovovaly jejím zájmům.¹⁹⁴

Postup ruských sil na Krymském poloostrově zahrnoval pokusy o ovlivňování rozhodovacího procesu nepřítele. V rámci těchto aktivit je nepřítel zásoben určitými informacemi, které mají vyvolat předem naplánovanou reakci. V průběhu agrese na Krymu bylo ruskými médii jakékoliv politické odstříhnutí Kyjeva od Ruska vykresleno jako nástup nacismu. Najmutí komentátoři a bloggeři rozšiřovali prokremelské příspěvky na různých sociálních sítích a internetových stránkách. Podle jistých zdrojů¹⁹⁵ bylo za 16 milionů dolarů najato 600 lidí, kteří denně umisťovali komentáře k 50 článkům, spravovali šest facebookových účtů se třemi příspěvky každých 24 hodin a deset twitterových účtů s 50 tweety každý den. Takové využití informačního prostředí se v menší míře projevilo již při volbě moskevského primátora v roce 2013 na podporu provládního kandidáta Sergeje Sobijanina.

3. Průběh krymské operace a válčení nové generace

V průběhu krymské operace ruská armáda prokázala, že ví, jak provádět operace za minimálního využití síly. Toto zjištění můžeme považovat za banální, ale v průběhu předchozího působení ruských ozbrojených sil na území jiného státu v Gruzii byla situace diametrálně odlišná. Operace v roce 2008 nebyla decentní a vyvážená, ale došlo k využití hrubé síly, přečíslení protivníka a byly brány pouze minimální ohledy na civilní ztráty. Události na Krymském poloostrově se odehrály bez násilí a krveprolití.¹⁹⁶ Krymskou operaci lze považovat za úspěch ruských ozbrojených sil, které se od konfliktu v Gruzii staly mnohem profesionálnějšími. V průběhu tří dnů se za pomoci demonstrace síly a subverze podařilo rozložit morálku asi 16 000 ukrajinských vojáků umístěných ve 190 objektech na Krymském poloostrově.¹⁹⁷

---

¹⁹⁴ Ibid., s. 9.

¹⁹⁵ JONSSON, Oscar & SEELY, Robert, ‘Russian Full-Spectrum Conflict: An Appraisal After Ukraine’..., s. 7-15.

¹⁹⁶ GORENBURG, Dmitry, *Crimea taught us a lesson, but not how the Russian military fights*, War on the Rocks, May 19th 2014 <http://warontherocks.com/2014/05/cremia-taught-us-a-lesson-but-not-about-how-the-russian-military-fights/> (ověřeno 14. dubna 2015).

¹⁹⁷ ROVENSKÝ, Dušan, “‘Twitter War’ - nová ruská strategie na Krymu’..., s. 9.

Ruské jednotky na Krymu byly před konfliktem podřízeny černomořské flotile, která spadala pod jižní strategické velitelství. Smlouva o pronájmu základny z roku 1999 měla vypršet v roce 2017, ale v roce 2010 byl nájem prodloužen až do roku 2042. Podle smlouvy mohlo být na krymských základnách ruské armády umístěno až 25 000 vojáků, 132 obrněných vozidel, 24 dělostřeleckých systémů s ráží nad 100 mm a 22 vojenských letounů. Skutečné počty mužů před krizí dosahovaly 14-16 000 mužů, jejichž počet byl zvyšován v souvislosti s eskalací konfliktu. Jednotlivé složky černomořské flotily byly tvořeny jak pozemními, tak leteckými a námořními silami. Hlavní složkou pozemních sil byla 810. brigáda námořní pěchoty v Sevastopolu, letecké síly byly soustředěny v 7057. smíšené letecké základně na letištích Kača a Gvardějskoje a námořní síly tvořila 30. divize hladinových plavidel, 247. samostatný ponorkový oddíl, 68. brigáda plavidel přístavní ochrany a 41. brigáda raketových člunů. Tyto síly byly s největší pravděpodobností posíleny těmito útvary speciálních jednotek vzdušně-výsadkových sil a vojenské zpravodajské služby GRU:

- 7. gardová výsadková úderná horská divize z Novorossijsku
- 20. gardová samostatná brigáda speciálního určení z Batajsku a Stepnoje
- 31. gardová samostatná úderná výsadková brigáda z Uljanovsku
- 45. gardový samostatný pluk speciálního určení z Moskvy a Kubinky
- 76. gardová výsadková úderná divize z Pskovu

Elitní síly využívaly nejmodernější výzbroj a výstroj, ke které patřily polní uniformy s maskovacím vzorem ERM, ochranné přilby 6B7 a 6B7-1, nové druhy vojenských vest, pušky AK-74M a AKMS s tlumiči hluku PBS-1 a odstřelovací pušky VSS Vintorez.¹⁹⁸

Rusko zvládlo celou situaci poklidně především ze tří důvodů. V prvé řadě západní a ukrajinské zpravodajské služby byly zaměstnány oznámeným vojenským cvičením ruské armády v únoru 2014 nedaleko rusko-ukrajinských hranic. V mezičase došlo k přesunu výsadkářů a speciálních jednotek z jižního operačního velitelství do Sevastopolu. Za druhé, světová pozornost směřovala k Zimním olympijským hrám v Soči, zatímco se Rusko již připravovalo na akci. Mezinárodní pozorovatelé navíc vyčkávali, komu se v Kyjevě nakonec podaří zkonsolidovat moc. Pro Moskvu bylo ovšem svržení Janukoviče jasnou hrozbou pro státní zájmy a navíc se naskytl možnost

---

¹⁹⁸ Ibid., s. 7-8.

vyřešit otázku černomořské flotily na Krymském poloostrově, o čemž hovořila již ND 2020. Rychlá ruská akce využila zmatky na Ukrajině jako záminku i krytí. Posledním klíčem k ruskému úspěchu bylo rychlé nasazení ruských vojenských složek. Ruské síly využily momentu překvapení v kombinaci s dřívější vojenskou přítomností na poloostrově předtím, než Ukrajina a mezinárodní společenství plně porozumělo, co se vlastně odehrává. Moskva využila vojáky bez insignií, tzv. “zelené mužíky”, kteří se začali objevovat na území Krymského poloostrova, a vytrvale odmítala zapletení do probíhajících událostí, tedy obsazení vládních budov a ukrajinských vojenských objektů. Šíření dezinformace napomohlo Rusku upevnit svou pozici v regionu, k čemuž přispělo zablokování ukrajinských sil předtím, než Kyjev stačil vydat rozkazy k postupu proti ruským aktivitám.¹⁹⁹

Události na Krymském poloostrově nám pomáhají pochopit, kam se posunuly schopnosti ruských speciálních sil a ruské taktické myšlení od rusko-gruzínské války v roce 2008. Kromě námořní pěchoty, která je obvykle dislokovaná v Sevastopolu, byli do akce s velkou pravděpodobností zapojeny vzdušní výsadkáři a speciální jednotky. Ozbrojené síly RF působily profesionálním dojmem, byly dobře trénované a schopné plnit speciální operace. Jejich vybavení bylo mnohem modernější, než co bylo považováno za standard v ruské armádě a k vidění byly šifrované vysílačky, noktovizory a moderní výstroj. Kontrolovaný postup a cit v napjatých situacích, které operaci provázely, jsou netypické pro ruskou armádu, zvláště když využití síly mohlo rychle vyvolat vznik krvavé konfrontace. Zřejmě došlo ke zlepšení komunikace, byla dána větší iniciativa lokálním velitelům a změnila se organizační struktura v jednotlivých složkách armády. Zcela postrádáme informace o tom, jaké jednotky jsou schopné provádět samostatné operace, nakolik jsou synchronizovány letecké, pozemní a námořní síly při společném postupu a jaké jsou schopnosti běžných jednotek.²⁰⁰

Z krymské krize lze vyvodit politické důsledky pro postsovětský prostor, které jsou úzce svázány s armádou a její modernizací. Ruská základna na území jiného státu výrazně usnadňuje eventuální postup ruské armády. Na Krymském poloostrově kryly námořní základny pohyb jednotek a tyto akce mohou sloužit jako nebezpečný precedent

¹⁹⁹ GORENBURG, Dmitry, *Crimea taught us a lesson, but not how the Russian military fights...*

²⁰⁰ Ibid.

pro státy s dislokovanými ruskými jednotkami jako je Arménie, Bělorusko, Kyrgyzstán, Moldávie a Tádžikistán. Průběh operace také zvýrazňuje problém s infiltrací vojenských a zpravodajských služeb ruskými agenty. Pasáže ze Strategie a VD 2010 o tom, že Rusko bude bránit zájmy svých občanů za hranicemi země, tvoří z ruských menšin potenciální páte kolony v zemích jako je Kazachstán, Ukrajina a Moldávie. Do února 2014 patřilo Rusko mezi země, které v mezinárodních vztazích hájí status quo, ale krymské události ukazují, že Moskva nemusí být spokojená se současnou podobou hranic a vyvinula prostředky k destabilizaci sousedních států.²⁰¹

Rusko se svým působením na Krymu definitivně odvrátilo od strategie masivního nasazení ozbrojených sil. Tzv. “válčení nové generace” se stává hlavní strategií ruské armády. Raději než o přímou vojenskou konfrontaci usiluje ruské velení o získání vlivu na protivníka. Morální rozklad nepřítele je preferován před fyzickou likvidací. Moskva začíná namísto konvenčních sil upřednostňovat útvary lehkého typu, tedy speciální síly, vzdušně-výsadková vojska, námořní pěchotu, a nepravidelné jednotky jako jsou polovojenské oddíly a domobrana. Součástí strategie je provádění psychologických a informačních operací, jejichž cílem je přesvědčit protivníka o zbytečnosti odporu a světové veřejnosti o legitimní účasti ruských vojenských jednotek v konfliktu.²⁰² Ruské jednotky se zřejmě mají vyhýbat smrtícímu násilí a využívat neochoty protivníka střílet jako první. Nedochozí k vyhlášení války a otevřenému začátku vojenských operací. Přejít mezi mírem a konfliktem je postupný a nejasný, důraz je kladen nikoliv na ničení, ale rozklad protivníka politickým, diplomatickým, ekonomickým, psychologickým a mediálním tlakem. Vedoucí představitelé protivníka jsou vystaveni úplatkům a vydírání, vojenské síly pracují v utajení, bez oficiálního označení, které lze pak považovat za místní domobranu a milice, a obsazují ekonomická a vojenská centra. Regulární armáda má také své úkoly a vojenskými cvičeními poblíž hranic nepřítele působí jako prvek odstrašení, popřípadě po zajištění transportních cest předchozí skrytou činností speciálních jednotek se účastní mírové operace.²⁰³

---

²⁰¹ Ibid.

²⁰² ROVENSKÝ, Dušan, “‘Twitter War’ - nová ruská strategie na Krymu’ ..., s. 9.

²⁰³ VISINGR, Lukáš, *Transformace ruské armády mezi Gruzii a Krymem*, Natoaktual.cz, 2014, http://www.natoaktual.cz/transformace-ruske-armady-mez-i-gruzii-a-krymem-fr2-/na_analyzy.aspx?c=A140804_120046_na_analyzy_m02 (ověřeno 23. dubna 2015).

Kritické zhodnocení

Krymská krize je důležitá pro dokreslení představení modernizace ruské armády v letech 2008-2014 a důsledků pro postsovětský prostor. V praxi bylo možné pozorovat ruskou představu o “válčení nové generace”, která využívá a preferuje prostředky DIME namísto prostého užití fyzické síly. Vedle analýzy dostupných strategických, kvantitativních a kvalitativních změn krymská krize naznačuje odlišný přístup ke konfliktům v postsovětském prostoru. Namísto zapojení běžných jednotek pozemních sil mají zřejmě být nasazovány speciální útvary a vzdušně-výsadkové vojsko. Důležitou roli hrají i nově vytvořené kapacity pro vedení informační a psychologické války, které při rusko-gruzínském konfliktu měly daleko méně významnou úlohu. Profesionální postup ruských sil naznačuje lepší přípravu na konflikty podobného typu a opuštění sféry ruského vlivu se pro postsovětské státy zdá být napříště mnohem složitější vzhledem k modernizaci ruské armády v letech 2008-2014. Přinejmenším ruské speciální síly a vzdušně-výsadkářské vojsko prošlo intenzivním tréninkem na zvládání podobných operací a dostalo se k moderní technice, která je pro velkou většinu ruských vojáků stále nedostupná.

Závěr

Ruská armáda v letech 2008-2014 prošla podstatnými změnami v oblasti vojenské strategie a plánování. Rusko se ve zveřejněných dokumentech oprostilo od výrazových prostředků studené války a přistoupilo k definici sil pro konflikty 21. století. Hrubou sílu má nahradit mix vojenských a nevojenských prostředků ukrytých pod anglickým akronymem DIME, který spojuje diplomatický, informační, vojenský a ekonomický tlak k dosažení politických cílů. Důležitou roli hraje i psychologický prvek, jak bylo možné vidět v průběhu obsazování Krymského poloostrova.

Pokud se podíváme na oficiální ruské dokumenty, co má vlastně nahradit v ruské armádě mobilizaci? Podle některých dokumentů to má být postupný proces profesionalizace armády, který ale není v ruském prostředí úplně průchodný. Ve stejných textech totiž můžeme najít informace o nutnosti zajištění dostatečných finančních prostředků a zvyšování prestiže vojenské služby, což vyžaduje nemalé investice. Vzhledem k rozsáhlým problémům s korupcí, na které je také upozorňováno,

zůstává otázkou, kdy se ruská armáda, jestli vůbec, bez branců obejde. Do doby, než se tak stane, zůstane ruská armáda někde v polovině cesty od armády branců k profesionálnímu vojsku.

Novými strategickými koncepty se v ruské armádě stalo “válčení nové generace”, “nový vzhled” armády a Gerasimova koncepce konfliktů 21. století. Pomineme-li již zmiňovaný akronym DIME, tak všechny tyto koncepty kladou požadavky na technologický pokrok v ruské armádě. Bezkontaktní zbraně se mají stát páteří nové armády a jejich využití v konfliktech bude narůstat. Jejich vývoj a výroba v ruských podmínkách opět vyžaduje značné finanční zdroje, protože tyto technologie nepatří k produktům, které je ruský obranný průmysl schopen v současné době armádě dodávat. Podle Gerasimova bude v budoucnosti růst význam speciálních jednotek, které často budou pracovat v utajení na plnění zvláštních úkolů.

Pro bezpečnost v postsovětském prostoru mají ruské strategické dokumenty zásadní význam. Rusko se v nich totiž zavazuje k ochraně ruských občanů žijících v zahraničí a jejich zájmů, čímž může Rusko obhajovat legitimitu vojenských operací v zahraničí. Ruská armáda může navíc zasahovat v zahraničí na základě žádosti o pomoc představitelů spojeneckého státu.

Modernizace ruské armády v letech 2008-2014 se významným způsobem koncentrovala i na kvantitativní změny. Podle teorie neorealismu množství vojáků přispívá k aktuální moci státu a nejdůležitější roli v armádě hrají pozemní síly, které mohou obsazovat území jiného státu. V tomto ohledu si Rusko pohoršilo. Demografická situace a závislost na branné povinnosti vystavuje ruské ozbrojené síly značnému tlaku. Podle oficiálního postoje ruských nejvyšších činitelů by měl početní stav armády dosahovat jednoho milionu mužů namísto původních 1,1-1,2 milionů. To je ale pouze nedosažitelný ideál. Reálně slouží v ruské armádě 800 000 mužů, z čehož je 220 000 důstojníků, přinejlepším pár set tisíc profesionálů a zbytek tvoří branci. Podle výše uvedených údajů dosahuje ročně 700 000 mladých Rusů věku 18 let a až polovina z nich je fyzicky nezpůsobilých pro službu v armádě. Snížením vojenské služby na jeden rok se navíc značně zmenšuje bojeschopnost jednotek, které mají velmi omezený čas na získání základních bojových zkušeností.

Další kvantitativní změny zasáhly strukturu a organizaci armády. Útvary leteckých a námořních sil byly zredukovány podle reálných potřeb armády a další změny postihly pozemní síly. S definitivní platností byl opuštěn systém 203 divizí o požadovaném počtu 13 000 vojáků v každé z nich v případě mobilizace. Zřídka měly některé divize plný početní stav, zato ale všechny disponovaly plným důstojnickým aparátem. Přechodem na systém 80 brigád došlo k radikální redukci útvarů pozemních sil, které tak lépe odpovídají početnímu stavu armády. Propouštění důstojníků pak na sebe nenechalo dlouho čekat. Jedna brigáda ideálně obsahuje 5000 vojáků, ale vzhledem k demografické situaci má ruská armáda problémy i s jejich kompletací. Podle dostupných údajů jsou početní stavy v kritickém jižním strategickém velitelství až na 90 % kvůli možné eskalaci napětí v Čečensku, Gruzii či na Ukrajině. Útvary ostatních strategických velitelství jsou kompletní z 40-60 %.

Pozoruhodnou změnou je růst vzdušně-výsadkového vojska. Nejenže si zachovalo původní strukturu divizí, ale navíc bylo pod jeho velení převedeno ve sledovaném období několik brigád. Výsadkářů bylo v roce 2008 asi 35 000. Podle posledních informací mají na jejich základě vzniknout ruské síly rychlé reakce s až dvojnásobným počtem mužů. Pokud tento útvar nevznikl na začátku roku 2014, tak byl minimálně ve velmi pokročilém stádiu těsně před vznikem.

Kvalitativní změny v ruské armádě se měly dotknout všech složek ruské armády. V rámci zbrojního programu na roky 2011-2020 bylo naplánováno pořízení tisíce kusů moderní vojenské techniky s cílem modernizace 30 % všech strojů v armádě k roku 2015 a 70 % v roce 2020. Vzhledem k přetrvávajícím problémům v ruském obranném průmyslu zůstane pravděpodobně pouze u plánování. Kapacity ruských zbrojařských firem stačí na obnovu dvou procent vojenské techniky ročně a při optimistických 10 % moderní techniky ve vojsku k roku 2010 by byla potřeba modernizace v ročním tempu sedmi procent do roku 2020. Takový vývoj je málo pravděpodobný. Ziskové ruské zbrojovky totiž musí na základě Putinova rozhodnutí podporovat nevykonné podniky, které by bez jejich podpory v tržním prostředí nepřežily. Tyto podniky pak vyrábějí produkty civilního charakteru, které mohou ruské zbrojařské firmy využívat, a zajišťují práci statisícům, možná i několika milionům Rusů. Problém ale nastává v okamžiku, kdy politická a vojenská elita požaduje vývoj průlomových technologií, na které kvůli

podpoře nevykonných podniků již nezůstávají prostředky. Ruský průmysl je proto většinou schopný vyrábět sovětské technologie z 80. let 20. století. Na výrobu klíčových C4ISR technologií nemá kapacity a ani finance na jejich vývoj.

Rusko vykročilo směrem k větší efektivitě v oblasti velení. Vojenské okruhy byly zredukovány na čtyři a struktura velení byla značně zjednodušena na trojstupňový systém. Navíc má nově velitel vojenského okruhu k dispozici nejenom pozemní, ale i letecké a námořní síly dislokované na spravovaném území. Tato změna je důležitým pokrokem od rusko-gruzínské války v roce 2008. Převedení jednotek do stálé bojové připravenosti je pravděpodobně neúspěchem reformy vzhledem k přetrvávajícím problémům s nekompletností jednotek. Navíc zůstává otázkou, nakolik jsou jednoroční branci bojopřipravenou silou. Vojenská cvičení sice mohou přispět k jejich bojové morálce a nácviku bojových dovedností, ale průběh často slouží spíše mediální prezentaci armády, než nácviku bojových dovedností.

Další profesionalizace armády naráží na podstatné překážky. Nedostatek financí na platy pro profesionální vojáky často způsobuje neobnovování kontraktů. Prostředky pro armádu polykají nákupy bytů, na které mají nárok vojáci po 20 letech služby. Systém nového vojenského vzdělání přinese své plody s odstupem minimálně jedné dekády a pokračující outsourcing může postupně pomoci k lepší bojové přípravě vojáků také spíše v delším časovém horizontu.

Pohled na postup ruské armády na Krymském poloostrově v roce 2014 nám umožňuje pochopit celý proces modernizace ruské armády. Náznaky většího důrazu na nevojenské a nesilové řešení se na Krymu plně projeví. Informace budování kapacit pro vedení informační války v letech 2008-2014 byly pravděpodobně zahaleny rouškou tajemství a jejich sílu bylo možné pocítit až v únoru a březnu 2014. Rusové plně využili tzv. "hlad po informacích" a zásobili světovou veřejnost a média takovými zprávami, které vyhovovaly jejich zájmům. Sázeli přitom na rychlost dodaných informací a jejich nízkou ověřitelnost.

Krymské události roku 2014 dokládají investice do ruských speciálních vojsk a vzdušně-výsadkářského vojska. Nejnovější vybavení, které bylo u tzv. "zelených mužíků" na Krymu k vidění, rozhodně nepatří k výbavě řadových vojáků. Navíc postupovala ruská armáda velmi profesionálně, nedošlo k žádnému krveprolití a

rychlým postupem byly zablokovány ukrajinské jednotky na svých základnách. Svou roli sebrálo i pozemní vojsko, které na sebe poutalo pozornost vojenským cvičením nedaleko ukrajinských hranic, zatímco speciální jednotky a výsadkáři obsazovali Krymský poloostrov. Než stačil Kyjev a západní státy efektivně zareagovat, bylo vlastně už po všem.

Ruské obsazení Krymského poloostrova a modernizace ruské armády v letech 2008-2014 má význačný vliv na bezpečnost v postsovětském prostoru. Nová ruská vojenská strategie využívá “maskirovky” k úmyslnému klamání nepřítele a podsouvání takových informací lidem s rozhodujícími pravomocemi, aby se rozhodli podle předem daného scénáře, který vyhovuje zájmům Moskvy. Rusko se během konfliktů v postsovětském prostoru snaží využívat protestního potenciálu místních obyvatel a vlastní speciální jednotky a výsadkáře vybavené špičkovou technikou označuje za příslušníky místní domobrany.

Z pohledu neorealismu Rusko ztratilo určitou část moci úbytkem počtu vojáků způsobeným nepříznivou demografickou situací a nedostatkem financí na investice. Na druhou stranu kvalitativní změny v oblasti výsadkářského vojska, speciálních jednotek a vojenské strategie mu umožňují zabránit postsovětským státům opustit sféru ruského vlivu. Další vývoj ruské armády bude do velké míry záviset na schopnosti ruských představitelů zajistit dostatečné finanční a lidské zdroje pro rozvoj armády.

Summary

This research into Russian military modernization during the years 2008-2014 sets out to answer the question of how the armed forces have been reformed in the context of neorealism. In addition the security implications for post-Soviet countries in light of progress made by the Russian military between 2008 and 2014 are investigated. In terms of military strategy Russian thinkers have created concepts of “new generation warfare” and a “new look” for the army. Both of these concepts highlight the growing role of high precision and electronic warfare in 21st century conflicts. The effectivity of these endeavors could be properly assessed in relation to the tentative future performance of Russian forces.

The Russian military underwent significant quantitative changes during the 2008-2014 period. The system of hypothetical mass mobilization has been abolished. Furthermore, the system of 203 divisions has been reduced to about 80 brigades in Russia's land forces. However, most of the old divisions were only "on paper" and had low or no staffing. Real changes affected the number of officers, which was reduced. Also, after the reforms conscripts will now serve only one year in the army instead of the previous two years. This puts significant pressure on Russian conscript system because of demographic development. The declining number of young people reaching 18 years of age every year makes the goal of a one million army unrealistic. We can find one exception to this in the Russian military. Paratrooper divisions have been slowly increasing in size, gaining, in addition to the previous four divisions, several new brigades.

Qualitative changes in the Russian armed forces cover a whole set of topics. The Russian arms industry, plagued by ill performance, faces arms modernization. During the first decade of the twenty-first century prosperous military producers were forced by Putin to financially support less successful industrial companies. Therefore, the Russian arms industry lacks money for research and development of cutting edge C4ISR technologies. Similarly, the further professionalization of the army is held up by a lack of finances for decent salaries. The ensuing large share of conscripts with only basic combat abilities makes any idea of permanent combat readiness problematic. Significant resources in the 2008-2014 have been absorbed by the purchase of apartments for retired officers due to an existing law that guarantees an apartment for each officer serving over 20 years in the army. The only clear qualitative success is provided by the command system reform. Since the Russia-Georgian war in 2008 all kinds of troops, not just land forces, have been subordinated to one regional commander. The effects of the military education reform could be assessed after many years due to the slow process of educating new sergeants.

Finally, the performance of the Russian forces in 2014 in Crimea demonstrates a synthesis of all three analyzed areas. Russia applied new strategies to seize Crimea using DIME instruments. In terms of quantity and quality only a limited number of special forces and paratroopers took part in performed operations. Conscript forces

functioned as “maskirovka” units and tried to divert attention by performing military exercises not far from Ukrainian borders. In addition, during the operations we could also see some forces whose modernization had not been stressed during the period this paper takes into consideration. Clearly, Russia has developed some information warfare capacities that were intensively used during the conflict.

From the neorealist perspective Russian power could be set for further decline unless it solves its demographic and financial problems. Events in 2008 Georgia and 2014 Ukraine confirm that Russia will try to do its utmost to prevent any state from leaving its sphere of influence. However, the reduction in land forces and a focus on financing the air force and marine signalizes that Russia does not plan to further increase its actual might and endanger neighbors outside of its current sphere of influence.

Použitá literatura

Primární zdroje

Oficiální dokumenty:

NĚZAVISIMAJA GAZETA. *Vojennaja doktrina Rossijskoj Feděracii*. Utveržděna Ukazom Prezidenta Rossijskoj feděracii 21 aprělja 2000 g. http://www.ng.ru/politics/2000-04-22/5_doktrina.html (ověřeno 8. dubna 2015).

PRAVITĚLSTVO ROSSIJSKOJ FEDĚRACII. *Postanovlenije Pravitělstva RF ot 18.08.2008 n 621*. <http://www.lawmix.ru/prof/3824/> (ověřeno 11. dubna 2015).

ROSSIJSKAJA FEDĚRACIJA. *Ob oboroně (s izmeněnijami na 8 děkabrja 2011)*. Feděralnyj zakon. http://www.khabarovskadm.ru/bitrix/redirect.php?event1=news_out&event2=%2Fupload%2Fiblock%2F997%2F61-simg+naaw+lzruizfbmznxgj.doc&event3=61-Ф3+Об+обороне.doc&goto=%2Fupload%2Fiblock%2F997%2F61-simg+naaw+lzruizfbmznxgj.doc (ověřeno 11. dubna 2015).

SOVĚT BEZOPASNOSTI. *Koncepcija nacionalnoj bezopasnosti Rossijskoj Feděracii*. Utveržděna Ukazom Prezidenta Rossijskoj feděracii ot 17 děkabrja 1997 g. No 1300. V redakcii Ukaza Prezidenta Rossijskoj Feděracii 10 janvarja 2000 g. No 24. <http://www.scrf.gov.ru/documents/1.html> (ověřeno 2. dubna 2015).

SOVĚT BEZOPASNOSTI. *Morskaja doktrina Rossijskoj Feděracii na period do 2020 goda*. Utveržděno Prezidentem Rossijskoj feděracii 27 ijulja 2001 g. Pr-1387. <http://www.scrf.gov.ru/documents/34.html> (ověřeno 11. dubna 2015).

SOVĚT BEZOPASNOSTI. *Stratĕgija nacionalnoj bezopasnosti Rossijskoj Fedĕracii do 2020*. Utverĕdĕna Ukazom Prezidenta Rossijskoj fedĕracii ot 12 maja 2009 g. No 537. <http://www.scrf.gov.ru/documents/99.html> (ovĕřeno 2. dubna 2015).

SOVĚT BEZOPASNOSTI. *Vojennaja doktrina Rossijskoj Fedĕracii*. Utverĕdĕna Ukazom Prezidenta Rossijskoj fedĕracii 5 fevralja 2010 g. No 146. <http://www.scrf.gov.ru/documents/33.html> (ovĕřeno 8. dubna 2015).

Rozhovory a prohlášení z médií:

GAVRILOV, Jurij. ‘K oruĕiju!’ *Rossijskaja Gazeta*. Intĕrvju, Vladimir Popovkin. Fedĕralnyj vypusk N5230. 12 ijulja 2010. <http://www.rg.ru/2010/07/12/popovkin.html> (ovĕřeno 28. března 2015).

GAVRILOV, Jurij. ‘Otbornyje vojska.’ *Rossijskaja Gazeta*. Intĕrvju, Viktor Goremykin. Stoliĕnyj vypusk N5275 (55). 14 marta 2012. <http://www.rg.ru/2012/03/14/goremykin.html> (ovĕřeno 23. dubna 2015).

GAVRILOV, Jurij & ČERŇAK, Igor. ‘Komanda ministra oborony: Ravnĕnije - na Pobedu!’ *Rossijskaja Gazeta*. Intĕrvju, Anatolij Serd’ukov. Fedĕralnyj vypusk N4906 (Nĕdĕlja). 7 maja 2009. <http://www.rg.ru/printable/2009/05/07/serdukov.html> (ovĕřeno 28. března 2015).

GERASIMOV, Valerij. ‘Cennosti nauki v predvidĕnii.’ *Voенno-promyšlennyj kurjer*. Vypusk No 8 (476) za 27 fevralja 2013 goda. <http://www.vpk-news.ru/articles/14632> (ovĕřeno 12. dubna 2015).

SCHOUTEN, Peer. ‘Theory Talk #40 Kenneth Waltz - The Physiocrat of International Politics.’ *Theory Talks*. Published on June 3rd, 2011. <http://www.theory-talks.org/2011/06/theory-talk-40.html> (ovĕřeno 18. listopadu 2014).

SCHOUTEN, Peer. ‘Theory Talk #49: John Mearsheimer on Power as the Currency of International Relations, Disciplining US Foreign Policy, and Being an Independent Variable.’ *Theory Talks*. Published on June 24th, 2012. <http://www.theory-talks.org/2012/06/theory-talk-49.html> (ovĕřeno 18. listopadu 2014).

Další zprávy z médií:

GAVRILOV, Jurij. ‘Ataka na polkovodcev.’ *Rossijskaja Gazeta*. Fedĕralnyj vypusk N4934 (Nĕdĕlja). 18 ijuĕa 2009. <http://www.rg.ru/printable/2009/06/18/armia.html> (ovĕřeno 29. března 2015).

GAVRILOV, Jurij. ‘Genštáb dvinĕt vojska.’ *Rossijskaja Gazeta*. Fedĕralnyj vypusk N5579. 13 sent’abrja 2011 g. <http://www.rg.ru/2011/09/13/ucheniya.html> (ovĕřeno 23. dubna 2015).

GAVRILOV, Jurij. 'Kop i 300 seržantov.' *Rossijskaja Gazeta*. Feděralnyj vypusk N5053. 2 děkabrja 2009. <http://www.rg.ru/printable/2009/12/02/policia.html> (ověřeno 28. března 2015).

GAVRILOV, Jurij. 'Tank postavljat na garantiju.' *Rossijskaja Gazeta*. Feděralnyj vypusk N5345 (266). 25 nojabrja 2010. <http://www.rg.ru/2010/11/25/armiya.html> (ověřeno 22. dubna 2015).

GAVRILOV, Jurij. 'VDV polučajut novyje sistěmy upravljenja.' *Rossijskaja Gazeta*. 17 nojabrja 2013 g. <http://www.rg.ru/printable/2013/11/17/vdv-site.html> (ověřeno 22. dubna 2015).

GOLC, Aleksandr. 'Itogi neděli. Bolšije maněvry ostavili bolšije voprosy.' *Ježedněvnij žurnal*. 2010. <http://www.ej.ru/?a=note&id=10234#> (ověřeno 28. března 2015).

JEGOROV, Ivan. 'Děsant pojdět na šurm.' *Rossijskaja Gazeta*. Feděralnyj vypusk N6143. 1 avgusta 2013. <http://www.rg.ru/2013/07/31/desantniki-site.html> (ověřeno 21. dubna 2015).

JURJEV, Sergej. 'Pro PRO i "socialku".' *Rossijskaja Gazeta*. Feděralnyj vypusk N5736 (Nědělja). 22 marta 2012 g. <http://www.rg.ru/2012/03/22/armiya.html> (ověřeno 22. dubna 2015).

LATUCHINA, Kira. 'Bez komandy "krugom".' *Rossijskaja Gazeta*. Feděralnyj vypusk N6019 (43). 28 fevralja 2013 g. <http://www.rg.ru/2013/02/27/armiya-site.html> (ověřeno 22. dubna 2015).

RIA NOVOSTI. 'Minoborony Rossii uprazdňajet institut praporščikov i mičmanov.' *Rossijskaja Gazeta*. 23 okťabrja 2008. <http://www.rg.ru/2008/10/23/praporshiki-anons.html> (ověřeno 23. dubna 2015).

RIA NOVOSTI. 'Polovinu armii perevedut na outsorsingovuju sistěmu pitaniya.' *Rossijskaja Gazeta*. 9 děkabrja 2011. <http://www.rg.ru/2011/12/09/pitanie-anons.html> (ověřeno 22. dubna 2015).

RIA NOVOSTI. 'Rossijskaja armija ně budět polnost'ju perechodiť na kontraktnuju sistěmu.' *Rossijskaja Gazeta*. 4 děkabrja 2012. <http://www.rg.ru/2012/12/04/armija-anons.html> (ověřeno 23. dubna 2015).

VYŽUTOVIČ, Valerij. 'Truba zovet.' *Rossijskaja Gazeta*. Feděralnyj vypusk N4770. 10 okťabrja 2008. <http://www.rg.ru/printable/2008/10/10/slujba.html> (ověřeno 28. března 2015).

Sekundární zdroje

Monografie:

BRUCE, Charlton & ANDRAS, Peter. *The Modernization Imperative*. Exeter: Imprint Academic, 2003.

DRULÁK, Petr. *Jak zkoumat politiku*. Praha: Portál, 2008.

MEARSHEIMER, John J. *The tragedy of Great Power politics*. New York: Norton, 2001.

WALTZ, Kenneth N. *Theory of international politics*. 1st ed. Boston, Mass.: McGraw-Hill, 1979.

Články z odborných časopisů:

BARTLES, Charles K. 'Defense Reforms of Russian Defense Minister Anatolii Serdyukov.' *The Journal of Slavic Military Studies*. Vol. 24 No. 1, 2011.

BARTLES, Charles K. & McDERMOTT, Roger N. 'Russia's Military Operation in Crimea.' *The Journal of Slavic Military Studies*. Vol. 61 No. 6, 2014.

BENZ, Bettina & THORNTON, Rod. 'Russian Military Modernization'. *Problems of Post-Communism*. January/February 2012. http://www.academia.edu/1473381/Russian_Military_Modernization_Cause_Course_and_Consequences (ověřeno 7. února 2015).

BENZ, Bettina & THORNTON, Rod. 'Military Reform in Russia.' *Russian Analytical Digest*. No. 116, July 9th 2012. http://mercury.ethz.ch/serviceengine/Files/ISN/146477/ipublicationdocument_singledocument/911c8c71-447f-4e82-8863-eb233ebe95bd/en/Russian_Analytical_Digest_116.pdf (ověřeno 7. února 2015).

BLANK, Stephen. 'Lt. Kizhe Rides Again: Magical Realism and Russian National Security Perspectives.' *The Journal of Slavic Military Studies*. Vol. 27 No. 2, 2014.

GILES, Keir. 'A New Phase in Russian Military Transformation.' *The Journal of Slavic Military Studies*. Vol. 27 No. 1, 2014.

GOLTS, Alexander. 'Reform: The End of the First Phase—Will There Be a Second?' *The Journal of Slavic Military Studies*. Vol. 27 No. 1, 2014.

GOURE, Daniel. 'Moscow's Visions of Future War: So Many Conflict Scenarios So Little Time, Money and Forces.' *The Journal of Slavic Military Studies*. Vol. 27 No. 1, 2014.

JONSSON, Oscar & SEELY, Robert. 'Russian Full-Spectrum Conflict: An Appraisal After Ukraine.' *The Journal of Slavic Military Studies*. Vol. 28 No.1, 2015.

LANNON, Gregory P. 'Russia's New Look Army Reforms and Russian Foreign Policy.' *The Journal of Slavic Military Studies*. Vol. 24 No. 1, 2011.

MARSHALL, James A. 'Russia's Struggle for Military Reform: A Breakdown in Conversion Capabilities.' *The Journal of Slavic Military Studies*. Vol. 27 No. 2, 2014.

MAZITANS, Kaspars. 'Russian Armed Forces Military Reforms and Capability Development (2008-2012).' *Baltic Security & Defence Review*. Vol. 16 No. 1, 2014. http://www.baltdefcol.org/files/files/BSDR/BSDR_16_1.pdf (ověřeno 8. února 2015).

McDERMOTT, Roger N. 'The Restructuring of the Modern Russian Army.' *The Journal of Slavic Military Studies*. Vol. 22 No. 4, 2009.

ROVENSKÝ, Dušan. "'Twitter War" - nová ruská strategie na Krymu.' *Armádní technický magazín*. No. 6, 2014.

THORNTON, Rod. 'Russia's Conscription Problem.' *Russian Analytical Digest*. No 116, July 9th 2012. http://mercury.ethz.ch/serviceengine/Files/ISN/146477/ipublicationdocument_singledocument/911c8c71-447f-4e82-8863-eb233ebe95bd/en/Russian_Analytical_Digest_116.pdf (ověřeno 7. února 2015).

THORNTON, Rod. "'There Is No One Left to Draft': The Strategic and Political Consequences of Russian Attempts to End Conscription.' *The Journal of Slavic Military Studies*. Vol. 26 No. 2, 2013.

WALTZ, Kenneth N. 'Structural Realism after the Cold War'. *International Security*. Vol. 25 No. 1, 2000.

Blog Russian Military Reform:

GORENBURG, Dmitry. *Eastern command exercises completed*. Russian Military Reform, 2013. <https://russiamil.wordpress.com/2013/07/28/eastern-command-exercises-completed/> (ověřeno 23. dubna 2015).

GORENBURG, Dmitry. *Impression from Moscow*. Russian Military Reform, 2013. <https://russiamil.wordpress.com/2013/06/10/impressions-from-moscow/> (ověřeno 29. března 2015).

GORENBURG, Dmitry. *Is Shoigu reversing Serdyukov's military reform?* Russian Military Reform, 2013. <https://russiamil.wordpress.com/2013/02/11/is-shoigu-reversing-serdyukovs-military-reform/> (ověřeno 23. dubna 2015).

GORENBURG, Dmitry. *Network-centric Warfare? Russian Military Reform*, 2009. <https://russiamil.wordpress.com/2009/11/02/network-centric-warfare/> (ověřeno 23. dubna 2015).

GORENBURG, Dmitry. *PAK FA: An initial success for the Russian military*. Russian Military Reform, 2010. <https://russiamil.wordpress.com/2010/01/29/pak-fa-an-initial-success-for-the-russian-military/> (ověřeno 28. března 2015).

GORENBURG, Dmitry. *Reviving the Russian Air Force*. Russia Military Reform, 2013. <https://russiamil.wordpress.com/2013/01/15/reviving-the-russian-air-force/> (ověřeno 21. dubna 2015).

GORENBURG, Dmitry. *Russia-NATO military cooperation (Part 2: Defense industrial cooperation with France)*. Russian Military Reform, 2011. <https://russiamil.wordpress.com/2011/11/06/russia-nato-military-cooperation-part-2-defense-industrial-cooperation-with-france/> (ověřeno 23. dubna 2015).

GORENBURG, Dmitry. *Russia-NATO military cooperation (Part 3: defense industrial cooperation and future prospects)*. Russian Military Reform, 2011. <https://russiamil.wordpress.com/2011/11/08/russia-nato-military-cooperation-part-3-defense-industrial-cooperation-and-future-prospects/> (ověřeno 23. dubna 2015).

GORENBURG, Dmitry. *Russia's State Armaments Program 2020: Is the Third Time the Charm for Military Modernization?* Russia Military Reform, 2010. <https://russiamil.wordpress.com/2010/10/12/russia's-state-armaments-program-2020-is-the-third-time-the-charm-for-military-modernization> (ověřeno 21. dubna 2015).

GORENBURG, Dmitry. *The fate of the last state armaments program*. Russian Military Reform, 2011. <https://russiamil.wordpress.com/2011/03/11/the-fate-of-the-last-state-armaments-program/> (ověřeno 23. dubna 2015).

GORENBURG, Dmitry. *The firing of Anatoly Serdyukov*. Russian Military Reform, 2012. <https://russiamil.wordpress.com/2012/11/06/the-firing-of-anatoly-serdyukov/> (ověřeno 23. dubna 2015).

GORENBURG, Dmitry. *The future of Oboronservis*. Russian Military Reform, 2013. <https://russiamil.wordpress.com/2013/01/04/the-future-of-oboronservis/> (ověřeno 23. dubna 2015).

GORENBURG, Dmitry. *The Future of the Sevastopol Russian Navy Base*. Russian Military Reform, 2010. <https://russiamil.wordpress.com/2010/03/22/the-future-of-the-sevastopol-russian-navy-base/> (ověřeno 23. dubna 2015).

GORENBURG, Dmitry. *The modernization of Russia's nuclear submarine forces*. Russia Military Reform, 2013. <https://russiamil.wordpress.com/2013/04/25/the-modernization-of-russias-nuclear-submarine-forces/> (ověřeno 21. dubna 2015).

GORENBURG, Dmitry. *The Russian Navy's role in the Mediterranean*. Russian Military Reform, 2013. <https://russiamil.wordpress.com/2013/02/01/the-russian-navys-role-in-the-mediterranean/> (ověřeno 23. dubna 2015).

GORENBURG, Dmitry. *The State of the Airborne Troops*. Russian Military Reform, 2012. <https://russiamil.wordpress.com/2012/03/12/the-state-of-the-airborne-troops/> (ověřeno 23. dubna 2015).

GORENBURG, Dmitry. *Valdai Club 4: A Conversation with General Tretyak*. Russian Military Reform, 2011. <https://russiamil.wordpress.com/2011/06/06/valdai-club-4-a-conversation-with-general-tretyak/> (ověřeno 22. dubna 2015).

GORENBURG, Dmitry. *Vostok-2010: Another step forward for the Russian military*. Russia Military Reform, 2010. <https://russiamil.wordpress.com/2010/07/19/vostok-2010-another-step-forward-for-the-russian-military/> (ověřeno 28. března 2015).

GORENBURG, Dmitry. *Where does the Russian Military Stand after a Year of Military Reform?* Russian Military Reform, 2009. <https://russiamil.wordpress.com/2009/10/15/where-does-the-russian-military-stand-after-a-year-of-military-reform/> (ověřeno 28. března 2015).

GORENBURG, Dmitry. *Women in the Russian Military*. Russian Military Reform, 2010. <https://russiamil.wordpress.com/2010/11/18/women-in-the-russian-military/> (ověřeno 19. dubna 2015).

Další internetové zdroje:

BARABANOV, Michail. MAKIJENKO, Konstantin & PUCHOV, Ruslan. *Vojennaja reforma: na puti k novomu obliku rossijskoj armii*. Valdai, Moskva: 2012. http://vid-1.rian.ru/ig/valdai/Military_reform_rus.pdf (ověřeno 7. února 2015).

BARABANOV, Michail & PUCHOV, Ruslan. *Novaja armija Rossii*. Centr analiza strategij i tehnologij. Moskva: 2010. http://cast.ru/files/New_Russian_Army_sm.pdf (ověřeno 7. února 2015).

BAUMANN, Robert F. *Russian-Soviet Unconventional Wars in the Caucasus, Central Asia, and Afghanistan*. Leavenworth papers, No. 20, 1993. http://usacac.army.mil/CAC2/cgsc/carl/download/csipubs/LP20_Russian-SovietUnconventionalWars.pdf (ověřeno 7. února 2015).

BOWEN, Andrew. *Military Modernizatsiia and Power Projection*. The Interpreter, 2013. <http://www.interpretermag.com/military-modernizatsiia-and-power-projection/> (ověřeno 26. dubna 2015).

GADY, Franz-Stefan & AUSTIN, Greg. *Russia, the United States, and Cyber Diplomacy*. EastWest Institute, 2010. http://kms1.isn.ethz.ch/serviceengine/Files/ISN/121211/ipublicationdocument_singledocument/892430ce-6adb-4c32-930a-b389396a6e12/en/USRussiaCyber_WEB.pdf (ověřeno 15. dubna 2015).

GALEOTTI, Mark. *The rising influence of Russian special forces*. IHS Jane's Military & Security Assessments Intelligence Centre, 2014. http://www.janes360.com/images/assets/299/46299/The_rising_influence_of_Russian_special_forces.pdf (ověřeno 13. dubna 2015).

GOENBURG, Dmitry. *Crimea taught us a lesson, but not how the Russian military fights*. War on the Rocks, May 19th 2014. <http://warontherocks.com/2014/05/cremea-taught-us-a-lesson-but-not-about-how-the-russian-military-fights/> (ověřeno 14. dubna 2015).

HEICKERÖ, Roland. *Emerging Cyber Threats and Russian Views on Information Warfare and Information Operations*. Swedish Defence Research Agency, 2010. www.highseclabs.com/dl.php?fid=363 (ověřeno 15. dubna 2015).

JAKOBSEN, Jo. *Neorealism in International Relations – Kenneth Waltz*. Popular Social Science. Published on November 6th, 2013. <http://www.popularsocialscience.com/2013/11/06/neorealism-in-international-relations-kenneth-waltz/> (ověřeno 18. listopadu 2014).

KOSINA, Karin. *Wargames in the Fifth Domain*. Master Thesis. Diplomatische Akademie Wien, 2012. <http://kyrah.net/da/wargames.pdf> (ověřeno 15. dubna 2015).

KIPP, Jacob W. *Conventional Force Modernization and the Asymmetries of Military Doctrine: Historical Reflection on Airland Battle and the Operational Maneuver Group*. Fort Leavenworth, Kansas: Soviet Army Studies Office, 1986. <http://www.dtic.mil/dtic/tr/fulltext/u2/a194148.pdf> (ověřeno 7. února 2015).

MEARSHEIMER, John J. & WALT, Stephen M. *Leaving Theory Behind: Why Hypothesis Testing Has Become Bad for International Relations*. Faculty Research Working Paper No. RWP13-001. John F. Kennedy School of Government, Harvard University, January 2013. <http://mearsheimer.uchicago.edu/pdfs/Leaving%20Theory%20Behind%20Working%20Paper.pdf> (ověřeno 18. listopadu 2014).

STEINSSON, Sverrir. *John Mearsheimer's Theory of Offensive Realism and the Rise of China*. University of Iceland, December 2013. <http://www.e-ir.info/2014/03/06/john-mearsheimers-theory-of-offensive-realism-and-the-rise-of-china/> (ověřeno 18. listopadu 2014).

THORNTON, Rod. *Military Modernization and the Russian Ground Forces*. Strategic Studies Institute, 2011. <http://www.strategicstudiesinstitute.army.mil/pdffiles/PUB1071.pdf> (ověřeno 7. února 2015).

TOFT, Peter. *John J. Mearsheimer: An Offensive Realist Between Geopolitics & Power*. Institut for Statskundskab, Arbejdsrapport. Københavns Universitet. Published in January 2003. http://polsci.ku.dk/arbejdsrapporter/2003/ap_2003_01.pdf (ověřeno 18. listopadu 2014).

VISINGR, Lukáš. *Transformace ruské armády mezi Gruzii a Krymem*. Natoaktual.cz, 2014. http://www.natoaktual.cz/transformace-ruske-armady-mezi-gruzii-a-krymem-fr2-/na_analyzy.aspx?c=A140804_120046_na_analyzy_m02 (ověřeno 23. dubna 2015).